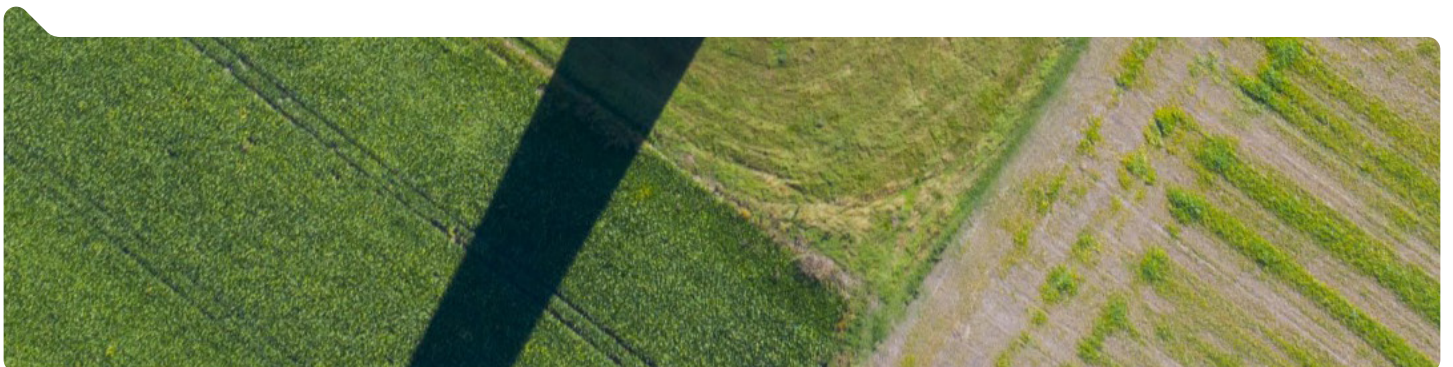

Achmea

Maatschappelijk Verantwoord Beleggen
Halfjaarverslag januari - juli 2020

Inhoudsopgave

	Een goede boer put zijn land niet uit	04
1.	Activiteiten en ontwikkelingen	06
2.	Achmea's MVB beleid	08
3.	Metten	12
4.	Normen stellen	17
5.	Beïnvloeden	27
6.	Impact maken	71
7.	Rapporteren	77
8.	Bijlagen	78

Een goede boer put zijn land niet uit

Astronaut Andre Kuipers gaf anderhalf jaar geleden een lezing op het jaarcongres van Achmea Investment Management. Hij zei onder andere: “De aarde is onze oase, de enige plek waar wij kunnen leven in de ruimte.”

Dat bleef hangen. Vooral omdat Kuipers ook schetste hoe wij roofbouw plegen op onze planeet. En dat hij dat zo goed kon zien vanuit de ruimte. “Oprukkende woestijnen. Enorme ontbossing. De duizenden verlichte vissersbootjes bij Vietnam.”

Het onderstreept voor mij het belang van de strategische missie van Achmea en de maatschappelijke verantwoordelijkheid die daarin doorklinkt: bijdragen aan een gezonde, veilige, toekomstbestendige samenleving.

Duurzaamheid is een belangrijke pijler binnen onze strategie. We helpen onze klanten om hun weerbaarheid tegen klimaatverandering te vergroten, kijken kritisch naar onze eigen bedrijfsvoering. En bij alle bedrijven waarin we beleggen, proberen we maatschappelijk verantwoordelijk ondernemen te stimuleren. En dat brengen we in kaart. Mooi voorbeeld daarvan is het feit dat we in dit halfjaarlijkse rapport een overzicht hebben opgenomen van de CO2-voetafdruk van onze beleggingen.

Klimaat staat daarbij nadrukkelijk op onze agenda, maar het gaat over meer. Dat is ook te lezen in deze rapportage waarin we beschrijven wat we allemaal doen op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen. Zo sluiten we sinds 1 januari 2020 staatsobligaties uit van landen die slecht scoren op het gebied van mensenrechten, arbeidsnormen en corruptie. Sinds 1 juli 2020 sluiten we ook beleggingen in staatsbedrijven van deze landen uit.

Wat op het eerste gehoor misschien minder ferm klinkt dan uitsluiten maar op termijn waarschijnlijk meer impact heeft, is dat we in gesprek zijn met bedrijven via ons engagementprogramma. En waar nodig invloed uitoefenen op aandeelhoudersvergaderingen.

Dat kan zomaar ineens van grote betekenis zijn op een manier die je nooit van tevoren had kunnen bedenken. Als plotseling blijkt dat we nog op een heel andere manier kwetsbaar zijn dan André Kuipers ons liet zien.

Zo nam Achmea Investment Management in april al vrij snel het initiatief om de farmaceutische sector te bewegen de handen ineen te slaan bij de strijd tegen Covid-19. Meer dan zestig investeerders sloten zich wereldwijd bij ons aan. Zo konden wij als grote institutionele belegger samen met partners onze invloed gebruiken in de bestrijding van het virus.

Uitsluiten als het moet, in gesprek blijven als het kan. Eerder dit jaar kondigden we aan dat we niet meer beleggen in bedrijven die meer dan 30% van hun omzet halen uit kolen. Maar ik ben blij dat we nu ook kunnen melden dat we in dialoog blijven met de mijnbouw- en elektriciteitsbedrijven waarbij dit minder dan 30% is. Om al doende iets te veranderen ten goede.

“Een goede boer put zijn land niet uit, die zorgt dat hij ook volgend jaar weer kan oogsten”, zo sloot Andre Kuipers zijn lezing hoopvol af. Dat is een uitspraak waar ik me erg in kan vinden. Bij Achmea beleggen we de middelen die we uit onze verzekeringsactiviteiten ontvangen, zoals de premies, voor eigen rekening en risico. Daarnaast beleggen we het vermogen dat klanten – via Achmea’s eigen vermogensbeheerder Achmea Investment Management – aan ons toevertrouwen. Via deze beleggingen en de invloed die wij daarmee kunnen uitoefenen, willen wij helpen om de aarde leefbaar te houden voor ons en de generaties na ons.

Willem van Duin
Voorzitter Raad van Bestuur van Achmea

1. Activiteiten en ontwikkelingen

Introductie

De belangrijkste activiteiten en ontwikkelingen op het gebied van MVB in het eerste halfjaar van 2020 wordt hieronder kort toegelicht.

Verdere aanscherping van ons landenuitsluitingsbeleid

Achmea heeft haar uitsluitingsbeleid ten aanzien van controversiële landen verder aangescherpt. Vanaf 1 januari 2020 sluit Achmea staatsobligaties van landen uit die slecht scoren op het gebied van mensenrechten, arbeidsnormen en corruptie. Sinds 1 juli 2020 sluiten we ook staatsbedrijven van deze landen uit. Achmea acht het, bij de toepassing van dit beleid, het meest passend als het uitgesloten land ook werkelijk de meerderheidsaandeelhouder (>50% aandelen) en dus ook de belangrijkste economisch begunstigde is. Wij erkennen daarbij overigens het risico dat ook staatsbedrijven die gericht zijn op het algemeen belang, van belegging worden uitgesloten.

Engagement met kolenbedrijven van start gegaan

Elektriciteit uit steenkool is verreweg de meest CO₂-intensieve vorm van energieopwekking. De verbranding van steenkool in energiecentrales bepaalt meer dan 40% van de wereldwijde CO₂-uitstoot en draagt daarmee sterk bij aan klimaatverandering. Het is daarom van belang dat mijnbouwbedrijven die steenkool winnen en elektriciteitsbedrijven die hier energie uit opwekken, overstappen op duurzamere alternatieven. Door middel van engagement met mijnbouw- en elektriciteitsbedrijven die (deels) afhankelijk zijn van de winning van of de opwekking van elektriciteit uit steenkool, willen wij dit proces waar mogelijk versnellen.

Door in gesprek te gaan met deze ondernemingen willen wij de transitie naar een koolstofarm energiesysteem bespoedigen en bijdragen aan het Parijse Klimaatakkoord. Van energiebedrijven die gebruik maken van steenkool in de brandstofmix wordt concreet gevraagd zich te richten op minder CO₂-intensieve en bij voorkeur hernieuwbare vormen van energieopwekking. Van

mijnbouwondernemingen betrokken bij de winning van steenkool wordt concreet gevraagd om een duidelijk pad te kiezen waarlangs de afhankelijkheid van steenkool wordt afgebouwd en overgegaan wordt op duurzamere alternatieven.

In de komende drie jaar willen we met dit engagementtraject het volgende bereiken:

- De onderneming heeft een doelstelling op het afbouwen van de steenkoolcapaciteit
- De onderneming heeft een emissiereductiedoelstelling (bij voorkeur binnen de grenzen van twee graden gemiddelde wereldwijde temperatuurstijging)
- De onderneming ligt op koers voor het behalen van bovenstaande doelstellingen
- Elektriciteitsbedrijven investeren in hernieuwbare energie
- Mijnbouwbedrijven investeren in het vinden en ontginnen van grondstoffen die een alternatief kunnen zijn voor steenkoolwinning.

In de tweede helft van 2020 zetten wij de dialogen voort.

Achmea's actieve aandeelhouderschap door gebruikmaking van stemrecht

Achmea heeft zijn stembeleid op het punt van genderdiversiteit in besturen van bedrijven waarin Achmea belegt, aangescherpt. Genderdiversiteit blijkt volgens studies positieve effecten te hebben op de bedrijfsresultaten. Achmea stemt voortaan tegen benoemingsvoorstellen indien in het bestuur minimaal één vrouwelijk bestuurslid ontbreekt. Wij lopen hiermee vooruit op nieuwe Nederlandse wetgeving en houden zo ook rekening met internationale normen en wet- en regelgeving.

Achmea heeft op verschillende aandeelhoudersvergaderingen een tegenstem op beloningsvoorstellen uitgebracht. Behalve Achmea hebben

ook diverse andere institutionele beleggers dit gedaan. Het ging onder meer om gevallen waarin buitenproportionele verhogingen werden voorgesteld, of dat doelstellingen waarvan de beloning afhankelijk was gesteld, niet waren gehaald.

IMVO convenant Verzekeringssector: nu twee jaar op weg

Op 5 juli 2018 heeft de verzekeringssector een IMVO-convenant gesloten met een brede coalitie van niet-gouvernementele organisaties (ngo's), ministeries en één vakbond. Daarmee willen deze partijen een positieve impact realiseren op thema's op het gebied van milieu, sociale omstandigheden en ondernemingsbestuur (ESG) en ernaar streven om schendingen daarop tegen te gaan. In juni hebben de partijen, als resultaat van anderhalf jaar werken, vijf verantwoord beleggingsraamwerken opgeleverd voor thema's rond milieu, sociale omstandigheden en ondernemingsbestuur. Het zijn vijf thema's die naar de mening van de aangesloten partijen niet of onvoldoende worden behandeld in de OESO richtlijnen en de UN Guiding Principles for Business and Human Rights: dierenwelzijn, controversiële wapens en wapenhandel met hoog-risico landen, klimaatverandering en energietransitie, kinderrechten en landrechten. Achmea heeft een belangrijke bijdrage aan de totstandkoming van de themakaders geleverd.

Daarnaast is in het convenant aan de hand van actuele casussen in risicosectoren met elkaar van gedachten gewisseld om het beleggingsbeleid te verbeteren en de samenwerking op te zoeken. Tijdens deze sessies was er veel ruimte en bereidheid om van elkaar te leren en zo een positieve bijdrage te leveren op belangrijke thema's als milieu, sociale omstandigheden en ondernemingsbestuur, maar ook hoe schendingen op deze thema's tegen te gaan. Tenslotte is er een kennisbijeenkomst georganiseerd rond het Do Good thema voor 2020 'Toegang tot betaalbare medicijnen'. Centraal stond de vraag welke positieve invloed een verzekeraar hierop kan uitoefenen; met name via engagement met farmaceuten waarin wordt belegd.

Zesde beleidsonderzoek van de Eerlijke Verzekeringswijzer

In januari dit jaar verscheen het rapport over het, in 2019 hernieuwd uitgevoerde beleidsonderzoek door de Eerlijke Verzekeringswijzer naar de wijze waarop verzekeraars met hun beleggingen bijdragen aan een sociaal rechtvaardige en duurzame wereld. De Eerlijke Verzekeringswijzer wil het (beleggings)beleid van verzekeraars verduurzamen en hun investeringen en bedrijfsvoering daarop laten aansluiten. Achterliggend doel is dat de verzekeraars hun (financiële) invloed aanwenden om de bedrijven waarin ze beleggen te laten bijdragen aan een duurzame en sociaal rechtvaardige wereld. Achmea heeft zich gehandhaafd in de top drie van meest maatschappelijk betrokken Nederlandse verzekeraars. Het onderzoek werd uitgevoerd onder de negen grootste verzekeringsgroepen van Nederland.

Op het gebied van klimaatverandering is Achmea gestegen van een 4 naar een 6. Hoewel we blij zijn met dit resultaat zien wij nog ruimte voor verdere verduurzaming van ons handelen en beleggingsbeleid.

2. Achmea's MVB beleid

Introductie

Achmea is een grote verzekeraar en daarmee tevens een grote belegger. De middelen die we uit onze verzekeringsactiviteiten ontvangen, zoals de premies, beleggen we voor eigen rekening en risico. Achmea wil deze middelen op een maatschappelijk verantwoorde wijze beleggen. Achmea gebruikt hierbij meerdere verantwoord beleggen instrumenten. In deze rapportage leest u de laatste stand van zaken over de wijze waarop deze instrumenten in de praktijk zijn toegepast. Beleidsdocumenten en andere relevante rapportages zijn terug te vinden op de website van Achmea (onder Duurzaam – Verantwoord beleggen).

Verantwoord beleggen

Achmea belegt de premies en andere gelden die klanten aan ons hebben toevertrouwd, op een verantwoorde manier. Daarmee bedoelen we dat we de financiële verplichtingen aan onze klanten kunnen nakomen en dat we beleggen met respect voor de wereld om ons heen en voor toekomstige generaties.

Hierbij onderscheiden we een aantal kernthema's voor onze beleggingen:

1. Mensenrechten
2. Arbeidsnormen
3. Natuur & Milieu
4. Gezondheid
5. Klimaat

Uitgangspunten

De accenten en uitgangspunten van Achmea zijn terug te voeren op internationale verdragen, conventies en *best practice*-initiatieven die wereldwijd als normerend voor verantwoord beleggen gelden (zie *Richtlijnen verantwoord beleggen*, op website Achmea).

De belangrijkste daarvan is het **VN Global Compact**, die universele principes bevat op het gebied van:

- Mensenrechten
- Arbeidsnormen
- Milieu
- Anti-corruptie

Het VN Global Compact bestaat uit tien breed geaccepteerde principes (zie bijlage 1). Deze principes vinden hun oorsprong in internationale verdragen zoals de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en principes van de International Labour Organisation (ILO). Het VN Global Compact verlangt van bedrijven dat zij binnen hun eigen invloedssfeer kernwaarden op het gebied van mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anti-corruptie omarmen, ondersteunen en uitoefenen.

Good governance ziet Achmea als een vanzelfsprekende norm voor al haar handelen, dus inclusief beleggen.

Achmea's maatschappelijk verantwoord beleggen proces

Bij het in praktijk brengen van Achmea's MVB beleid passen wij een proces van vijf stappen toe. Bij iedere stap hoort een belofte. Om deze beloften waar te maken zetten wij diverse instrumenten in. Onderstaand geven wij een korte introductie. In het vervolg van dit verslag worden meer details uitgewerkt.

1. Meten

“Wij meten de maatschappelijke risico's en impact van onze beleggingsportefeuille.”

Wij willen weten wat onze beleggingsportefeuille voor impact heeft op maatschappelijke ontwikkelingen en -issues. Daarom start ons MVB proces met het meten van de maatschappelijke risico's en impact. Op het gebied van klimaatverandering doen wij dit door de CO₂ voetafdruk van onze beleggingsportefeuille te meten. In bredere zin laten wij onze portefeuille screenen op de exposure naar (dreigende) schendingen van internationale standaarden zoals de UN Global Compact, OECD Guidelines en UN Guiding Principles (normatieve engagement).

2. Normen stellen

“Wij sluiten onverantwoorde activiteiten uit van belegging en reduceren negatieve impact.”

Wij stellen met minimum maatschappelijke normen vast waar onze beleggingen aan moeten voldoen. Sommige economische activiteiten passen per definitie niet bij Achmea, zoals Tabak en Controversiële wapens. Ook beleggen we per definitie niet in landen en bedrijven die structureel internationale standaarden schenden. Andere economische activiteiten met een negatieve impact zijn (nog) benodigd voor ons dagelijks leven. Denk aan het verbranden van fossiele brandstoffen voor elektriciteitsproductie. Wij sluiten de grootste kolenvervuilers uit en reduceren de negatieve klimaatimpact van onze beleggingsportefeuille door een CO₂ reductie.

3. Beïnvloeden

“Wij zijn een betrokken belegger en oefenen onze invloed uit om maatschappelijke uitdagingen op te lossen.”

Als grote belegger kunnen we veel invloed uitoefenen op het beleid van de bedrijven waar wij in beleggen. Het liefst zoeken wij samen met de bedrijven in onze portefeuille naar een oplossing voor maatschappelijke misstanden. Dit doen wij met een uitgebreid dialoog programma met bedrijven waar wij maatschappelijke uitdagingen constateren. Daarnaast bezoeken wij aandeelhoudersvergaderingen en stemmen daar volgens onze richtlijnen.

4. Impact maken

“Wij beleggen met positief maatschappelijke impact.”

Waar de vorige stappen vooral gericht waren op het vermijden of reduceren van negatieve impact, draaien we het in deze stap om. Een deel van onze beleggingen heeft als expliciet doel om, naast een verantwoord beleggingsresultaat, een positieve impact te maken op de omgeving. Wij zoeken gericht naar echte impact. In onze visie is impact maken pas echt, als dit intentioneel en meetbaar is. Met ESG integratie houden we in de selectie van individuele beleggingsinstrumenten rekening met maatschappelijke uitdagingen.

5. Rapporteren

“Wij zijn transparant en vertellen waar we voor staan en wat we doen.”

Op Achmea.nl vertellen wij uitgebreid wat wij doen. Hier staat ons beleid uitgelegd en zijn diverse rapportages te vinden. Daarnaast is Achmea regelmatig in gesprek met stakeholders, zoals maatschappelijke instellingen, de overheid en onze klanten en maken we bijvoorbeeld deel uit van het Convenant internationaal maatschappelijk verantwoord beleggen in de verzekeringssector. Wij laten ons MVB beleid beoordelen door de UN PRI, MSCI, Eerlijke Verzekeringswijzer en de VBDO.

Verankering MVB-beleid in Sustainable Development Goals

De missie van Achmea ligt ten grondslag aan de manier waarop Achmea maatschappelijk verantwoord wil ondernemen. Wij willen bijdragen aan een gezonde, veilige en toekomstbestendige samenleving. Om dit te bereiken hebben we vijf focus gebieden gedefinieerd waarop wij positieve impact willen hebben voor onze stakeholders. Deze focus gebieden zijn:

- Gezondheid dichterbij voor iedereen;
- Schone, veilige en slimme mobiliteit;
- Veilige en duurzame woon- en leefomgeving;
- Onbezorgd ondernemen en goed werkgeverschap;
- Financiële oplossingen voor nu, straks en later

Deze focus gebieden hebben wij gekoppeld aan de Sustainable Development Goals (SDG's) van de Verenigde Naties. Deze 17 duurzame ontwikkelingsdoelen vormen samen de 'wereldduurzaamheidsagenda' voor 2030. Wij vinden het belangrijk om bij deze agenda aan te sluiten. Wij willen excelleren in SDG 3 (Goede gezondheid en welzijn), SDG 11 (Duurzame steden en gemeenschappen) en SDG 13 (Klimaatactie). Deze drie SDG's raken belangrijke ontwikkelingen en risico's waarmee onze klanten en de samenleving te maken hebben én ze zijn nauw verbonden met de kernactiviteiten van Achmea. Onze keuze voor de SDG's is van strategische aard. Zij liggen dicht bij de kern van ons bedrijf, onze coöperatieve identiteit en ze stimuleren innovatie en groei.

Scope van rapportage

Deze rapportage overziet deze zogenaamde beleggingen voor eigen rekening en risico van Achmea. Over het MVB beleid voor derden gelden, onder beheer bij Achmea Investment Management, wordt apart gerapporteerd, onder andere op www.achmeainvestmentmanagement.nl

In deze rapportage komen de volgende instrumenten aan de orde: meten, normen stellen, beïnvloeden, impact maken en rapporteren.

3. Meten

Introductie

“Wij meten de maatschappelijke risico's en impact van onze beleggingsportefeuille.”

Wij willen weten wat er zich op maatschappelijk gebied afspeelt in onze beleggingsportefeuille. Daarom is het startpunt van ons MVB proces het meten van de maatschappelijke risico's en impact. Op het gebied van klimaatverandering vullen wij dit in door de CO₂ voetafdruk van onze beleggingsportefeuille te meten. In bredere zin laten wij onze portefeuille *screenen* op de betrokkenheid bij (dreigende) schendingen van internationale standaarden zoals de UN Global Compact, OECD Guidelines en UN Guiding Principles.

CO₂ meting

Ook als belegger kijkt Achmea naar klimaatverandering. Onder meer vanuit het besef dat klimaatverandering en de noodzakelijke overgang naar een koolstofarme economie de waarde van onze beleggingen kunnen beïnvloeden. We zijn in 2017 gestart met het meten van de CO₂-voetafdruk van een groot deel van de beleggingen in aandelen voor eigen rekening en risico. In 2018 hebben we dit uitgebreid met het meten van de CO₂-voetafdruk van de beleggingen in bedrijfsobligaties. In 2019 zijn wij ook gestart met het meten van de CO₂-voetafdruk van onze beleggingen in staatsobligaties en hypotheeklen. Hiermee hebben wij de CO₂ voetafdruk van een ruime meerderheid van onze beleggingen voor eigen rekening en risico in kaart gebracht.

De vervolgstap is om onze CO₂ voetafdruk te reduceren. Dat is niet altijd gemakkelijk. We doen dit daarom stap voor stap. We beginnen bij de beleggingscategorieën waar wij het meest verwachten te bereiken: onze beleggingen in grote bedrijven. Met onze vermogensbeheerders hebben wij afspraken gemaakt om de CO₂-voetafdruk van de aandelen- en bedrijfsobligatieportefeuilles optimaal terug te brengen vergeleken met de gehanteerde benchmark. Optimaal betekent dat deze reductie vanuit het oogpunt van onze fiduciare verantwoordelijkheid gebonden is aan de randvoorwaarde van een verantwoorde samenstelling van de portefeuille. We hebben nu voor bijna 20% van onze portefeuille een CO₂ reductiedoelstelling geformuleerd.

Methodologie

Het ontbreekt momenteel aan een gestandaardiseerde methodiek voor het berekenen van een CO₂-voetafdruk van een beleggingsportefeuille. Voor het berekenen van de CO₂-voetafdruk en de CO₂-intensiteit volgen wij daarom

aanbevelingen van respectievelijk het Nederlandse Platform Carbon Accounting Financials (PCAF) en van de *Task Force on Climate-related Financial Disclosures* (TCFD).

Voor het berekenen van de CO₂-voetafdruk van de **aandelen en bedrijfsobligaties** zijn de scope 3 emissies buiten beschouwing gelaten. Dit omdat deze emissies nog niet op consequente wijze door bedrijven worden gerapporteerd en daardoor mogelijk ook ongewenste dubbeltellingen ontstaan. De scope 1 en 2 CO₂-uitstoot van een aandeel in een onderneming wordt naar verhouding toegekend aan de voetafdruk van de portefeuille. Dat wil zeggen bij bezit van 1% van de aandelen wordt 1% van de CO₂-uitstoot meegewogen. De totale emissies voor een portefeuille worden genormaliseerd op basis van de marktw waarde van de portefeuille. De CO₂-intensiteit van de aandelen en bedrijfsobligatieportefeuilles wordt bepaald aan de hand van de gewogen gemiddelde CO₂-intensiteit methodiek. De CO₂-intensiteit (tCO₂ per miljoen dollar omzet) van een onderneming wordt toegekend aan de portefeuille op basis van het portfoliogewicht.

Voor het berekenen van de CO₂-voetafdruk van de **staatsobligaties** zijn de scope 2 en 3 emissies buiten beschouwing gelaten vanwege het gebrek aan uniforme en betrouwbare data. De scope 1 CO₂-uitstoot van een land wordt naar verhouding toegekend aan de voetafdruk van de portefeuille. Op basis van een 'eigenaarschapsbenadering' wordt bepaald welk deel van de totale overheidsschuld (nominaal) van een land aanwezig is in een portefeuille. Op basis van dit percentage wordt berekend welk deel van de CO₂-emissies van het land is gefinancierd. Overheid gerelateerde obligaties worden meegewogen alsof ze binnen het domicilie van het land vallen.

Voor het berekenen van de CO₂ emissies van de **hypotheke**n wordt eerst het energieverbruik voor de onderliggende waarde berekend. Dit doen we op basis van het energieverbruik per postcodegebied verkregen van netwerkbeheerders, dan wel op basis van het gemiddelde energieverbruik per energielabel. Dit energieverbruik wordt vervolgens omgezet in een CO₂-uitstoot door het energieverbruik te vermenigvuldigen met emissiefactoren.

Bron en reikwijdte van CO₂-data

Voor de berekening van de voetafdruk voor onze beleggingen in aandelen en bedrijfsobligaties is gebruik gemaakt van CO₂-data ingekocht bij MSCI ESG. De CO₂-cijfers voor de berekening van de voetafdruk voor onze beleggingen in staatsobligaties zijn afkomstig van Eurostat, het statistische bureau voor Europa..

De CO₂-voetafdruk is, afgemeten aan de marktwaarde van de beleggingen in aandelen, voor 100% van de aandelen ontwikkelde markten bepaald. Voor deze aandelenportefeuilles (Achmea EQ DM) zijn de CO₂-data voor 83,7% gebaseerd op door de ondernemingen gerapporteerde CO₂-data over 2018. De CO₂-data zijn aanvullend voor 16,3% door MSCI ESG gemodelleerd.

De CO₂-voetafdruk is, afgemeten aan de marktwaarde van de beleggingen, voor 87% van de bedrijfsobligatieportefeuille in kaart gebracht. Dit zijn de bedrijfsobligaties in ontwikkelde markten van de Nederlandse verzekeraars, waarbij de beleggingen volgens de beleggingsstrategie 'kredietkwaliteit investment grade of hoger' worden aangehouden (Achmea credits). De gebruikte CO₂-data is voor 77% gebaseerd op door de ondernemingen gerapporteerde CO₂-data over 2018. De CO₂-data zijn aanvullend voor 10% door MSCI ESG gemodelleerd voor ondernemingen waarbij de gerapporteerde CO₂-data niet beschikbaar dan wel niet volledig beschikbaar was. Voor 13% van de obligaties is er geen CO₂-data over 2018 beschikbaar.

Voor beleggingen in staatsobligaties is de CO₂-voetafdruk, afgemeten aan de marktwaarde van de beleggingen, voor 83% van de beleggingen in staatsobligaties bepaald. Voor deze staatsobligatieportefeuilles (Achmea staatsobligaties)

zijn de CO₂-data voor 99,3 % gebaseerd op door de overheden gerapporteerde CO₂-data over 2018.

Voor de hypotheke als onderdeel van Beleggingen van het verzekeringsbedrijf is de CO₂-voetafdruk, afgemeten aan de marktwaarde van de hypotheke, voor 95,2% van de totale hypotheekportefeuille bepaald. Voor de hypotheke als onderdeel van Kredietportefeuille bankbedrijf is de CO₂-voetafdruk, afgemeten aan de marktwaarde van de hypotheke, voor 90% van de totale hypotheekportefeuille bepaald. De CO₂ voetafdruk voor het geschatte energieverbruik is gebaseerd op de emissiefactoren zoals opgenomen op www.co2emissiefactoren.nl.

Resultaten

Achmea meet de CO₂ voetafdruk van de beleggingen op reguliere basis gedurende het jaar. Vanwege proces en databeschikbaarheid verschilt dit per beleggingscategorie. Voor consistentie en databetrouwbaarheid nemen wij in dit rapport de cijfers op die in ons Jaarverslag 2019 zijn opgenomen.

Over 2019 was de CO₂-voetafdruk van de aandelenportefeuille waarvoor we de CO₂ voetafdruk hebben gemeten op zowel de CO₂-intensiteit als in CO₂-emissies, lager dan de benchmark (MSCI World), respectievelijk 20,4% (2018: 21,9%) en 29,5% (2018: 22,6%) lager.

Over 2019 was de CO₂-voetafdruk van de Achmea bedrijfsobligaties op de CO₂-intensiteit 39,2% lager dan de referentie index (2018: 35,1%).

Voor Achmea staatsobligaties werd de CO₂-voetafdruk in 2019 voor het eerst gemeten. De CO₂-afdruk was 9,1% lager dan de referentie index.

Voor Hypotheken hebben we ook in 2019 voor het eerst de CO₂ voetafdruk gemeten. We hebben nog geen benchmark gedefinieerd waartegen we deze CO₂ voetafdruk afzetten. In 2020 zullen we de methodiek en de wijze waarop wij onze CO₂ voetafdruk moeten beoordelen, verder onderzoeken en zo nodig uitwerken.

	CO ₂ -EMISSIONS (TCO2/MLN EURO BELEGD VERMOGEN)		CO ₂ -INTENSITEIT (TCO2/MLN USD SALES)	
	2019	2018	2019	2018
Achmea EQ DM	83,1	111,8	118,6	139,9
MSCI World	104,5	143,2	168,3	180,8
Vershil	-20,4%	-21,9%	-29,5%	-22,6%
Achmea Credits			84,0	133,5
Referentie index			138,1	205,6
Vershil			-39,2%	-35,1%
Achmea Staatsobligaties	2,2	n.b.		
Referentie index	2,4	n.b.		
Vershil	-9,1%	n.b.		
Achmea hypotheek onderdeel Beleggingen ¹	21,9	n.b.		
Achmea hypotheek onderdeel Kredietportefeuille bankbedrijf ²	25,1	n.b. ³		

¹ uitgedrukt ten opzichte van de nominale waarde

² uitgedrukt ten opzichte van de nominale waarde

³ niet beschikbaar

Screening van de beleggingsportefeuille op schendingen van internationale normen

Om goed inzicht te krijgen of ondernemingen zich houden aan de internationale normen, zoals verwoord in het VN Global Compact en de OESO-richtlijnen, laat Achmea de beleggingsportefeuilles regelmatig screenen door Achmea IM. Hierbij wordt gekeken naar impact van het gedrag van de onderneming op de samenleving en/of milieu en de ernst, schaal en onomkeerbaarheid van de schending. Naar aanleiding van de bevindingen neemt Achmea zo nodig actie. Zo kan Achmea over gaan tot het uitsluiten van ondernemingen of het starten van een dialoog met de onderneming. Naar aanleiding van de screening in het eerste halfjaar van 2020 is de dialoog gestart met 24 ondernemingen die de internationale normen schenden of dreigen te schenden. In totaal lopen er 92 dialogen met 65 ondernemingen. Hierover kunt u meer lezen in het hoofdstuk Beïnvloeden.

Achmea laat de screening over de beleggingsportefeuilles op gelijke en uniforme wijze uitvoeren op basis van ISS ESG¹ data. Wanneer er aanleiding is om ondernemingen uit te sluiten dan geldt dit voor alle aandelen en vastrentende waarde beleggingsportefeuilles. Wanneer de dialoog wordt gestart met ondernemingen gebeurt dit ook op een uniforme wijze namens Achmea.

¹ Voorheen ISS-Ethix

Beleggingen in fossiele brandstoffen

Onder beleggingen in fossiele brandstoffen verstaan wij bedrijven in de volgende sectoren:

- Steenkool en brandstoffen
- Diversen in metaal en mijnbouw
- Geïntegreerde olie- en gas
- Olie en gas exploratie en productie
- Olie en gas raffinage

- Olie en gas opslag en transport

In alle getoonde categorieën lagen deze beleggingen relatief gezien lager dan de benchmark. Een oorzaak hiervan kan liggen in het uitsluiten van steenkool en teerzand en het beleid om CO₂ reductie in de beleggingsportefeuille na te streven.

Per 30 juni 2020 bedroeg de blootstelling naar fossiele brandstoffen € 597 miljoen*.

TABEL 3.1 BELEGGINGEN IN FOSSIELE BRANDSTOFFEN

Belegd in fossiele brandstoffen			
Categorie	Euro belegd	Euro belegd	% categorie
Aandelen ontwikkelde markten	€ 1 miljard	€ 42 miljoen	3,3%
Vastrentende waarden	€ 28 miljard	€ 555 miljoen	1,9%
Aandelen opkomende landen	€ 247 miljoen	€ 16 miljoen	6,4%
Totaal	€ 29 miljard	€ 597 miljoen	

*Afgeronde cijfers.

4. Normen stellen

Introductie

Achmea belegt niet in producenten van tabakswaaren en controversiële wapens. Ook belegt Achmea niet in bedrijven die met hun gedrag structureel internationale normen over mensenrechten, arbeidsnormen, milieu of corruptie schenden (vormgegeven in de principes van het Global Compact). Wanneer engagement met Global Compact schenders onvoldoende resultaten oplevert, kunnen wij overgaan tot het uitsluiten van ondernemingen van het beleggingsuniversum. Tot slot belegt Achmea niet langer in bedrijven die meer dan 30% van hun omzet halen uit kolen of uit de winning van olie uit teerzanden. Alle bedrijven, landen en instellingen waar Achmea niet in belegt worden opgenomen op onze uitsluitingslijst. In 2019 hebben we ons beleid ten aanzien van landen waarin we beleggen aangescherpt. Met een eigen normenkader dat beter aansluit op de VN Global Compact principes - één van Achmea's uitgangspunten voor verantwoord beleggen - maken we het MVB beleid consistent. We sluiten vanaf 2020 staatsobligaties uit van landen die slecht scoren op het gebied van mensenrechten, arbeidsnormen en corruptie. Tot nog toe sloten wij alleen landen uit die op de Nederlandse sanctielijst voorkomen.

4.1. Controversiële Wapens

Definitie controversiële wapens

Voor Achmea zijn wapens controversieel wanneer deze wapens onevenredig veel leed en slachtoffers veroorzaken en geen onderscheid maken tussen burger- en militaire doelen. Ook na afloop van een conflict veroorzaken deze wapens nog op aanzienlijke schaal slachtoffers en ontwrichten deze de maatschappij en de economie. Achmea belegt niet in ondernemingen die bijdragen aan de productie van deze wapens:

1. Nucleaire wapens
2. Biologische wapens
3. Chemische wapens
4. Antipersoonsmijnen
5. Clustermunitie

Bij het bepalen van de definitie van controversiële wapens zoekt Achmea aansluiting bij internationale verdragen die door Nederland zijn ondertekend en bij het beleid van de Nederlandse overheid. Het volledige uitsluitingsbeleid kunt u terugvinden op de website, [klik hier](#).

Vaststellen ondernemingen met controversiële producten

Het onafhankelijke onderzoeksbureau ISS ESG stelt ieder halfjaar voor Achmea vast welke ondernemingen betrokken zijn bij de productie van controversiële wapens. Daartoe bekijkt het onderzoeksbureau het gehele belegbaar universum. Wanneer het onderzoeksbureau betrokkenheid vaststelt, leidt dit tot uitsluiting.

Uitsluiting controversiële wapens

Verbod beleggen in clustermunitie

Met betrekking tot het verbod om in clustermunitie te beleggen, heeft de AFM geïnventariseerd welke ondernemingen per 1 januari 2020 voldoen aan de criteria geformuleerd in artikel 21a Besluit Marktmisbruik. Uit deze inventarisatie blijkt dat de vijf beursgenoteerde ondernemingen volgens tabel 4.1.1 in ieder geval onder de wettelijke definitie van een 'verboden onderneming' als bedoeld in artikel 21a Besluit Marktmisbruik vallen.

TABEL 4.1.1 INDICATIEVE AFM LIJST PER 1 JANUARI 2020 ¹

Onderneming	Land	Clustermunitie
Hanwha Corporation	Zuid-Korea	ja
Poongsan Corporation	Zuid-Korea	ja
Elbit Systems Ltd.	Israël	ja
Anhui GreatWall Military Industry Co., Ltd.	China	ja
LIG Nex1 Co Ltd.	Zuid-Korea	ja

¹ Bron: Achmea Investment Management & "Indicatieve AFM Lijst"

Veranderingen in de uitsluitingslijst

Screening van het beleggingsuniversum op basis van onderzoeksgegevens van ISS ESG leiden tot een drietal wijzigingen in de uitsluitingslijst. AECOM, Raytheon Co en United Technologies Corp zijn niet langer betrokken bij de productie, ontwikkeling of onderhoud van nucleaire wapens en zijn daarom weer toegelaten tot het belegbare universum. Daarnaast levert de screening één onderneming aan waarvan is vastgesteld dat zij betrokken is bij de productie van nucleaire wapens.

TABEL 4.1.2 VERANDERINGEN CONTROVERSIËLE WAPENS¹

Onderneming	Land	Status
Raytheon Technologies Inc	Verenigde Staten	Toegevoegd
AECOM	Verenigde Staten	Verwijderd
United Technologies Corp	Verenigde Staten	Verwijderd
Raytheon Co	Verenigde Staten	Verwijderd vanwege een fusie met Raytheon Technologies Inc

¹ Bron: Achmea Investment Management, ISS ESG

Zie onderstaand de actuele uitsluitingslijst voor ondernemingen die betrokken zijn bij controversiële wapens:

- Aerojet Rocketdyne Holdings Inc
- Aeroteh SA
- Airbus Group SE
- Anhui GreatWall Military Industry Co., Ltd.
- Aryt Industries Ltd
- Babcock International Group PLC
- BAE Systems PLC
- Bharat Dynamics Limited
- Boeing Co/The
- Booz Allen Hamilton Holding Corp
- Brookfield Asset Management Inc. Class A
- Brookfield Business Partners L.P.
- BWX Technologies Inc
- CACI International Inc

- China Shipbuilding Industry Co., Ltd.
- Cohort PLC
- Constructions Industrielles de la Mediterranee SA
- Elbit Systems Ltd
- Engility Holdings Inc
- Fluor Corp
- Fortive Corp.
- General Dynamics Corp
- GP Strategies Corp
- Hanwha Corp
- Hitachi Zosen Corp
- Honeywell International Inc
- Huntington Ingalls Industries Inc
- Jacobs Engineering Group Inc
- KBR, Inc.
- L3Harris Technologies Inc
- Larsen & Toubro Ltd
- Leidos Holdings Inc
- Leonardo SpA
- LIG Nex1 Co., Ltd.
- Lockheed Martin Corp
- Lumibird
- Moog Inc
- Motovilihinskie zavody PAO
- Northrop Grumman Corp
- Poongsan Corp
- Poongsan Holdings Corp
- Premier Explosives Ltd
- Raytheon Technologies
- Rolls-Royce Holdings PLC
- S&T Holdings Co Ltd
- Safran SA
- Science Applications International corp
- Serco Group PLC
- SGL Carbon SE
- Steel Partners Holdings LP
- Tata Power Co Ltd
- Textron Inc
- Thales SA
- Ultra Electronics Holdings PLC
- Walchandnagar Industries Ltd

Per 1 juli 2020 is geen van de ondernemingen in het beleggingsuniversum betrokken bij de productie van biologische- en/of chemische wapens.

4.2. Tabaksproducenten

Definitie tabaksproducenten

Al sinds januari 2013 heeft Achmea alle producenten van tabakswaaren uitgesloten van beleggingen. Het niet beleggen in de tabaksindustrie past bij het Achmea thema Gezondheid.

Vaststellen uitsluitingen

Op basis van GICS-classificatiecodes stellen wij vast welke ondernemingen als rookwaren producenten worden aangemerkt. Twee maal per jaar screenen wij het beleggingsuniversum op dit criterium. Ondernemingen die zijn aangemerkt als rookwaren producenten plaatsen wij op de geactualiseerde uitsluitingslijst. Eventueel aanwezige holdings in tabaksproducenten verkopen wij. Portefeuillemanagers mogen geen nieuwe holdings aankopen van uitgesloten ondernemingen zolang de onderneming op de uitsluitingslijst staat.

Binnen het beleggingsuniversum zijn per 15 juni 2020 de volgende ondernemingen aangemerkt als tabaksproducent en toegevoegd aan de uitsluitingslijst:

- 22nd Century Group Inc
- Adris Grupa DD
- Al Eqlal Co for Investment PLC
- Alliance One International Inc
- Altria Group Inc
- Asenovgrad Tabac AD-Asenovgrad
- British American Tobacco Malaysia Bhd
- British American Tobacco PLC
- Bulgartabac Holding AD
- Coka Duvanska Industrija AD Coka
- Duvanski Kombinat AD Podgorica
- Eastern Tobacco
- Electronic Cigarettes International Group Ltd
- Fabrika Duhana Sarajevo DD Sarajevo
- Fabrika Duvana AD Banja Luka
- Godfrey Phillips India Ltd
- Golden Tobacco Ltd
- Gotse Delchev Tabac AD-Gotse Delchev
- Gudang Garam Tbk PT
- Hrvatski Duhani DD
- Huabao International Holdings Ltd
- Imperial Brands PLC
- ITC Ltd
- Japan Tobacco Inc
- Karelia Tobacco Co Inc SA
- Khyber Tobacco Co Ltd

- Kothari Products Ltd
- KT&G Corp
- Mount TAM Biotechnologies Inc
- Ngan Son JSC
- NTC Industries Ltd
- Pazardzhik BTM AD Pazardzhik
- Philip Morris International Inc
- PFTC Redevelopment Corp
- Shanghai Industrial Holdings Ltd
- Shumen-Tabac AD-Shumen
- Sinar Bidi Udyog Ltd
- Slantse Stara Zagora- BT AD
- Smokefree Innotec Inc
- Societe Ivoirienne des Tabacs SA
- Strumica Tabak AD Strumica
- Swedish Match AB
- Tabak ad Nis
- Tong Jie Ltd
- TSL Ltd/Zimbabwe
- Union Tobacco & Cigarette Industries
- Universal Corp/VA
- Vector Group Ltd
- VST Industries Ltd
- Wismilak Inti Makmur Tbk PT

4.3. Thermisch steenkool en teerzanden

Definitie thermisch steenkool en teerzanden

Achmea ziet de schade en overlast door klimaatverandering toenemen. Binnen haar eigen beleggingsportefeuille sluit Achmea daarom de meest vervuilende kolenbedrijven uit. Achmea belegt niet meer in bedrijven die meer dan 30% van hun omzet halen uit kolen of uit de winning van olie uit teerzanden. We willen bijdragen aan een gezonde, veilige en toekomstbestendige samenleving. Investeren in deze kolenbedrijven en verwerkers van teerzand past daar niet bij. Het niet willen beleggen in thermisch steenkool (zowel mijnbouw als nutsbedrijven) en teerzanden past bij het Achmea thema Klimaatverandering.

Teerzanden

Teerzanden hebben de hoogste klimaatimpact van alle vormen van olieproductie. Ten opzichte van conventionele winningsmethoden kost het 2 tot 3 keer meer energie om de olie uit de grondlagen te filteren. Naast Klimaatverandering raakt teerzand ook een ander speerpunt van het MVO beleid:

Gezondheid. Bij de winning van olie uit teerzand komen meer kankerverwekkende stoffen vrij dan bij conventionele winning. Tot slot hebben teerzanden ook een negatieve impact op de thema's Milieu en Natuur. Grote gebieden ongerept bos moeten wijken voor de open mijnen, die tot 80 meter diep kunnen worden.

Thermisch steenkool

Achmea geeft in haar beleid prioriteit aan de sectoren waar wijde meeste impact op klimaatverandering kunnen maken. Met 30% van de wereldwijde uitstoot van broeikasgassen zijn kolen de meest vervuilende fossiele brandstof. Kolen worden voornamelijk gebruikt voor elektriciteitsopwekking, waardoor 27% van de CO₂ uitstoot wordt veroorzaakt.

Vaststellen uitsluitingen

Aan de hand van MSCI ESG data is vastgesteld of ondernemingen op basis van omzetcijfers een blootstelling van meer dan 30% hebben naar thermisch steenkool en teerzanden gerelateerde activiteiten. Wanneer het meer dan 30% is, overschrijdt de onderneming de in het beleid gedefinieerde ondergrens van 'direct uitsluiten'.

Binnen ons beleggingsuniversum zijn per 15 juni 2020 de ondernemingen in onderstaande tabel toegevoegd aan de uitsluitingslijst.

TABEL 4.3.1 UITSLUITINGSLIJST PER 15 JUNI 2020

Onderneming	Land	
AES Corporation	Verenigde Staten	Thermisch steenkool
AES Gener S.A.	Chili	Thermisch steenkool
AGL Energy Limited	Australië	Thermisch steenkool
Alliant Energy Corp	Verenigde Staten	Thermisch steenkool
Ameren Corporation	Verenigde Staten	Thermisch steenkool
Canadian Natural Resources Limited	Canada	Teerzanden
Cenovus Energy Inc.	Canada	Teerzanden
Chugoku Electric Power Co., Inc.	Japan	Thermisch steenkool
Electric Power Development Co., Ltd.	Japan	Thermisch steenkool
Eversource Energy	Verenigde Staten	Thermisch steenkool
HK Electric Investments & HK Electric Investments Ltd.	Hong Kong	Thermisch steenkool
Inner Mongolia Mengdian Huaneng Thermal Power Corporation Limited	China	Thermisch steenkool
NRG Energy, Inc.	Verenigde Staten	Thermisch steenkool
Origin Energy Finance ,Ltd.	Australië	Thermisch steenkool
Origin Energy Limited	Australië	Thermisch steenkool
PPL Corporation	Verenigde Staten	Thermisch steenkool
Shanghai Datun Energy Resources Co., Ltd.	China	Thermisch steenkool
Suncor Energy Inc.	Canada	Teerzanden
Washington H. Soul Pattinson and Co. Ltd.	Australië	Thermisch steenkool
Yang Quan Coal Industry (Group) Co., Ltd.	China	Thermisch steenkool

4.4. Normschendingen

Schenders van internationale normen

Naast producenten van controversiële wapens vindt Achmea IM ook dat ondernemingen die op grove en structurele wijze internationaal breed gedragen normen op het gebied van mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anti-corruptie schenden, moeten worden uitgesloten van het beleggingsuniversum. Hiervoor hanteert Achmea IM een aantal belangrijke raamwerken als uitgangspunt, namelijk het UN Global Compact, de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen en de UN Guiding Principles on Business & Human Rights. De OESO-richtlijnen onderscheiden naast de vier genoemde thema's ook de volgende thema's: consumentenbelangen, wetenschap en technologie, mededinging en belastingen. De UN Guiding Principles geven handvatten voor overheden en ondernemingen hoe mensenrechtenschendingen in de praktijk te voorkomen, te adresseren en te mitigeren.

4.4.1. Vaststelling uitsluitingen

Achmea laat onderzoeksbureaus ISS ESG beoordelen welke ondernemingen betrokken zijn bij structurele schendingen van internationale normen. Leidraad hierbij zijn de principes van het Global Compact op het vlak van mensenrechten, arbeidsnormen, milieunormen en (anti)corruptie. Daartoe bekijkt ISS ESG het gehele belegbaar universum.

Omdat een schending snel kan ontstaan, maar ook weer snel kan worden opgeheven, komen alleen de structurele schenders van principes in aanmerking voor uitsluiting. Achmea stelt dat een schending structureel is wanneer deze ten minste 24 aaneengesloten maanden heeft plaatsgevonden. Zolang dit niet het geval is, heeft het aangaan van de dialoog met de onderneming (engagement) de voorkeur. Indien een onderneming dus langer dan 24 maanden het VN Global Compact schendt dan wordt de onderneming van verdere belegging uitgesloten.

Beleggingen in uitgesloten ondernemingen worden verkocht. Geen nieuwe aandelen of obligaties worden aangekocht zolang de onderneming op de uitsluitingslijst staat. Bij een geverifieerde opheffing van de schending zal de onderneming van de uitsluitingslijst worden verwijderd.

Per 15 juni 2020 zijn de ondernemingen in onderstaande tabel uitgesloten voor beleggingen vanwege structurele schendingen. Door aanscherpen van de criteria voor het uitsluiten van normschenders is deze lijst toegenomen.

TABEL 4.4.1.1 UITSLUITINGSLIJST STRUCTURELE NORMSCHENDERS PER 15 JUNI 2020

Onderneming	Norm	Schending
Altice Europe		Recht op zelfbeschikking
B Communications LTD		Recht op zelfbeschikking
Bank Hapoalim		Recht op zelfbeschikking
Bank Leumi Le-Israel		Recht op zelfbeschikking
Bezeq The Israeli Telecom Co		Recht op zelfbeschikking
Centrais Eletricas Brasileiras S.A.- Eletrobras		Recht op zelfbeschikking
Centrais Eletricas Brasileiras SA- Eletrobras Pfd B		Recht op zelfbeschikking
Cintas		Recht op vereniging en vakbondsvrijheid
Companhia Energetica de Minas Gerais- CEMIG		Rechten van inheemse volken
Enbridge, Inc.		Rechten van inheemse volken
Energy Transfer LP		Rechten van inheemse volken
Export-Import Bank of India		Milieuvervuiling
Harel Insurance Investments & Financial Services Ltd.		Recht op zelfbeschikking
JBS SA		Arbeidsomstandigheden
Marathon Petroleum Corp.		Rechten van inheemse volken
Mizrahi-Tefahot Bank		Recht op zelfbeschikking
Phillips 66		Rechten van inheemse volken
NTPC Ltd		Milieuvervuiling
Raytheon Technologies		Activiteiten in controversiële landen strijdig met het humanitair recht
Sumitomo Chemical Co		Milieuvervuiling
Sunoco Logistics Partners Operations LP		Rechten van inheemse volken
Syngenta AG		Milieuvervuiling
Vale S.A.		Recht op zelfbeschikking
Vale SA Pfd A		Recht op zelfbeschikking
XPO Logistics		Arbeidsomstandigheden

4.4.2. Uitsluiting landen

Landen waar machthebbers op systematische wijze de fundamentele mensenrechten op grove wijze schenden en landen waar het non-proliferatie verdrag wordt geschonden, worden uitgesloten. Achmea belegt niet in staatsobligaties van landen die zijn uitgesloten. Een belangrijk handvat bij het uitvoeren van het landen uitsluitingsbeleid is de Sanctiewet 1977. Daarnaast worden de prestaties van de landen in de Freedom in the World index, de ITUC Global Rights index en de Corruption Perception Index als vertrekpunt gebruikt bij het opstellen van een landen uitsluitingslijst. Screening vindt jaarlijks plaats. Van landen op de uitsluitingslijst koopt Achmea geen staatsobligaties.

TABEL 4.4.2.1 LANDEN UITSLUITINGSLIJST PER 15 JUNI 2020¹

Land	Kwestie
Afghanistan	Anti corruptieschendingen
Angola	Anti corruptieschendingen
Burundi	Arbeidsnormenschendingen, Anti corruptieschendingen
Centraal Afrikaanse Republiek	Sanctiewet, mensenrechtenschendingen, arbeidsnormenschendingen
Tsjaad	Anti corruptieschendingen
Democratische Republiek Congo	Anti corruptieschendingen
Equatoriaal-Guinea	Mensenrechtenschendingen, Anti corruptieschendingen
Eritrea	Mensenrechtenschendingen
Guinee-Bissau	Anti corruptieschendingen
Iran	Sanctiewet
Irak	Anti corruptieschendingen
Libië	Arbeidsnormenschendingen, Anti corruptieschendingen
Myanmar	Sanctiewet
Democratische Volksrepubliek Korea (Noord-Korea)	Sanctiewet, mensenrechtenschendingen
Palestina	Arbeidsnormenschendingen
Saudi-Arabië	Mensenrechtenschendingen
Somalië	Sanctiewet, mensenrechtenschendingen, arbeidsnormenschendingen, anti corruptieschendingen
Zuid Soedan	Mensenrechtenschendingen, arbeidsnormenschendingen, anti corruptieschendingen
Soedan	Sanctiewet, mensenrechtenschendingen, arbeidsnormenschendingen, anti corruptieschendingen
Syrië	Sanctiewet, mensenrechtenschendingen, arbeidsnormenschendingen, anti corruptieschendingen
Turkmenistan	Mensenrechtenschendingen
Oezbekistan	Mensenrechtenschendingen
Venezuela	Anti corruptieschendingen
Jemen	Arbeidsnormenschendingen, anti corruptieschendingen
Zimbabwe	Mensenrechtenschendingen

¹ Bron: Achmea Investment Management

Staatsbedrijven

In het verlengde van het landenbeleid sluit Achmea ook staatsbedrijven gelieerd aan de uitgesloten landen uit van belegging. Een onderneming wordt als staatsbedrijf aangemerkt indien de staat meer dan 50% van de aandelen bezit.

Onderstaand de ondernemingen die per 1 juli 2020 uitgesloten worden:

- Saudi Aramco
- Saudi Basic Industries Corp
- Saudi Electricity Co

5. Beïnvloeden

Introductie

Ondernemingen die structureel internationale richtlijnen, zoals het VN Global Compact en de OESO richtlijnen schenden, tonen onverantwoord gedrag. Dit gedrag is onverantwoord voor de eigen onderneming en haar stakeholders. Op de lange termijn ontstaat er bijvoorbeeld een risico voor de continuïteit van het bedrijf. Maar ook voor de samenleving is schending van internationale richtlijnen een groot risico. Daarom gaat Achmea in dialoog met ondernemingen. Onze inzet daarbij is het duidelijk stellen van kaders, het ontwikkelen van kennis en het definiëren van *good practices*. Met het aangaan van de dialoog wil Achmea het duurzame gedrag van ondernemingen verbeteren en tegelijkertijd aandeelhouderswaarde vergroten.

5.1. Achmea en de dialoog

Anders dan bij het instrument uitsluiting waarbij Achmea op voorhand niet belegt in ondernemingen, geldt voor engagement dat er wel belegt kan worden in ondernemingen die ter discussie staan en we als aandeel- of obligatiehouder het management het management juist actief aansporen om het beleid of hun activiteiten te verbeteren.

De dialoog met ondernemingen werd in H1 2020 gevoerd door Achmea IM. Veelal zijn het trajecten met een looptijd van drie jaar. Wij voeren de dialoog op meerdere vlakken:

Normatief engagement

Achmea vindt het belangrijk om in gesprek te gaan met ondernemingen die internationaal breed gedragen normen schenden, zoals het Global Compact of de OESO richtlijnen voor multinationale ondernemingen. Wij noemen dit normatief engagement en dit wordt uitgevoerd door Achmea IM. Het Normatieve Engagement heeft als doel structurele schendingen van Global Compact principes, OESO richtlijnen voor Multinationale ondernemingen of UN Guiding Principles on Business & Human Rights te stoppen en te voorkomen. Structurele schendingen van deze normen vergroten het risico op nadelige gevolgen voor de onderneming, haar directe omgeving zoals lokale gemeenschappen of het milieu en voor andere belanghebbenden. Activiteiten die (mogelijk) leiden tot een schending van de principes staan veelal in de belangstelling van niet-gouvernementele organisaties (ngo's) en de media. In de praktijk leiden deze schendingen ook vaker tot rechtszaken, die boetes of het uitbetalen van schadeclaims door de ondernemingen tot gevolg kunnen hebben. Dit zijn

directe negatieve financiële effecten, die ook de belangen van aandeelhouders schaden.

Om tot een selectie van de ondernemingen te komen, die vallen binnen het Normatief engagement programma, wordt een due diligence proces uitgevoerd. Het beleggingsuniversum wordt doorlopend gescreend op het schenden van één of meerdere principes van de VN Global Compact, OESO richtlijnen voor Multinationale ondernemingen of UN Guiding principles on Business & Human Rights door onderzoeksbureau ISS ESG. Bij vermoedens van een mogelijke schending wordt een dialoog gestart om escalatie te voorkomen. Ook bij een vastgestelde schending wordt de dialoog met deze bedrijven opgestart met als doel de schending op te heffen en mogelijke nieuwe schendingen in de toekomst te voorkomen. Daarbij zal ook herstel van de situatie en mogelijke schadevergoedingen voor bijvoorbeeld lokale bevolking ter sprake komen.

Thematisch engagement

Vanuit de invalshoek van thema's gaat Achmea als aandeel- of obligatiehouder het gesprek met ondernemingen aan over een ESG-thema, waarbij wij de beleggingswaarde proberen te vergroten en het duurzame gedrag en de kwaliteit van het bestuur te verbeteren.

Het Thematische engagement heeft een andere doelgroep dan normatief engagement. Hier staan niet de bedrijven centraal die normen schenden, maar juist bedrijven die zowel financieel als maatschappelijk op bepaalde thema's hun prestaties verder kunnen verbeteren. Bij de keuze van een engagementthema spelen de volgende zaken een rol:

- Materialiteit van het thema;
- Sociale of ecologische relevantie van het thema;
- Omvang van de onderneming in de beleggingsportefeuille (zowel aandelen als bedrijfsobligaties);

- Succeskans voor slagen van de dialoog.

Focus engagement

Indien het thema waarop wij vinden dat ondernemingen beter moeten presteren een kernthema van Achmea is – mensenrechten, arbeidsnormen, natuur en milieu, gezondheid, klimaatverandering- en Achmea zich nadrukkelijk jegens de betrokken ondernemingen wil profileren, dan start Achmea een focus engagement.

Issue engagement

Wanneer er bepaalde kwesties via maatschappelijke aandacht aan het licht komen en Achmea via zijn beleggingen positieve invloed bij betrokken ondernemingen kan uitoefenen, dan gaan wij daarover het gesprek aan met de onderneming.

ESG Nederland

Wij spreken met Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen over Ecologische, Sociale en Governance (ESG)kwesties. Dit doen wij veelal in collectief verband. Dit noemen wij ESG Nederland engagement.

In het ESG Nederland engagement is Achmea in gesprek met de belangrijkste Nederlandse ondernemingen. Dit valt veelal samen met het aandeelhoudervergaderingenseizoen. Deze dialogen vinden veelal in collectief verband plaats in samenwerking met andere Nederlandse institutionele beleggers en Eumedion, het Nederlandse corporate governance platform voor institutionele beleggers. Het gezamenlijke doel is het beïnvloeding van governance en duurzaamheidsthema's, veelal ingegeven door de actualiteit van de aandeelhoudersvergadering. Te denken valt aan beloningsbeleid, benoeming van bestuurders, fusies & overnames en sociaal- en milieubeleid. De uitvoering van de ESG Nederland dialogen wordt gedaan door Team MVB van Achmea IM.

5.2. Thema's in het engagementprogramma

Het engagementprogramma van Achmea beslaat het engagementprogramma de volgende thema's:

TABEL 5.2.1 ALLE LOPENDE ENGAGEMENTTHEMA'S

Thema	ESG classificatie
Mensenrechten	Internationale normen
Milieu	Internationale normen
Arbeidsnormen	Internationale normen
Corruptie	Internationale normen
ESG Dialoog Nederland	Governance
Goede en Beschikbare Medicijnen	Sociaal
Human Capital	Sociaal
Wattennisico bij water- en elektriciteitsbedrijven	Klimaat
Leefbaar Loon	Sociaal
Klimaat en transport	Klimaat
Access to Nutrition	Sociaal
Dialoog Klimaattransitie	Klimaat
Industriële Energie-efficiëntie	Klimaat
Plastics	Natuur & Milieu
Afbouw blootstelling steenkolen	Klimaat

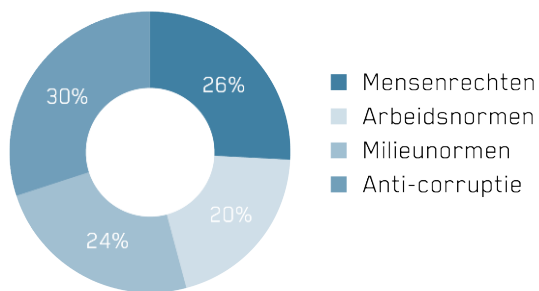
Binnen al deze thema's zijn in de eerste helft van 2020 148 dialogen gevoerd met in totaal 121 unieke ondernemingen.

5.3. Normatieve dialogen

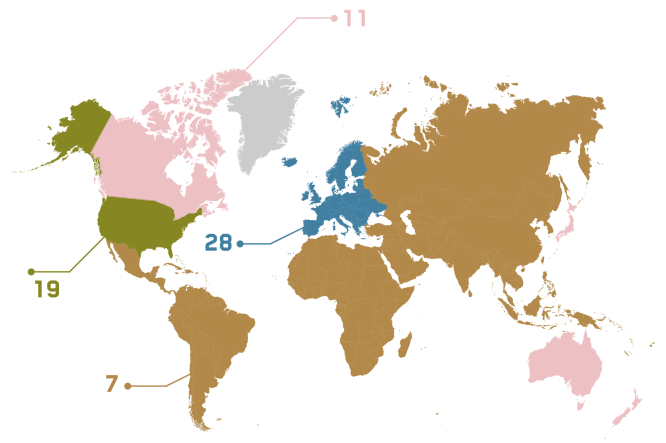
In het eerste halfjaar van 2020 zijn wij in gesprek geweest met 65 ondernemingen over 92 normschendingen. Het engagementprogramma kent een kwartaalproces, waarbij vier keer per jaar de dialoog wordt opgestart met nieuw geïdentificeerde ondernemingen. Hierdoor zal de omvang van het engagementprogramma gestaag toenemen. In het afgelopen halfjaar is met 24 ondernemingen een nieuwe dialoog geïnitieerd.

FIGUUR 5.3.1 DIALOOG NAAR NORMSCHENDING²

De ondernemingen zijn verspreid over verschillende regio's en markten. De focus van het programma ligt op de ontwikkelde markten met 58 dialogen. Wij verdelen deze onder in Europa, Verenigde Staten en Wereld Overig (Japan, Australië, Canada, Nieuw-Zeeland). Daarnaast voeren wij de dialoog met 7 ondernemingen uit opkomende markten. Zie in figuur 5.3.2 de regionale verdeling van ondernemingen in het normatieve engagementprogramma.

FIGUUR 5.3.2 ONDERNEMINGEN NAAR REGIO

Ten aanzien van de eerste mijlpaal, het delen van relevante informatie, zien we dat in 43% van de dialogen hierop nog geen stappen zijn gezet door de onderneming. Dat kan komen door onwil van de desbetreffende onderneming of omdat de dialoog pas recent van start is gegaan. In totaal is in 32% van de dialogen wel informatie gedeeld, in 11% van de gevallen ook geverifieerd door een onafhankelijke partij. In 7% van de dialogen heeft de onderneming wel een toezegging gedaan dit te doen.

Voor de tweede mijlpaal, de implementatie van het beleid, zien we dat in 27% van de dialogen de ondernemingen hierop stappen hebben gezet en 3% zijn geverifieerd door een onafhankelijke partij. In 11% van de dialogen is de toezegging gedaan hierop stappen te zetten en in 42% van de dialogen hebben de ondernemingen zowel geen stappen gezet als toezeggingen gedaan.

Het mogelijk maken van Herstel & Verhaal, zoals ook benoemd in het IMVO-convenant, is de derde mijlpaal. Hierbij zien we dat in 23% van de dialogen de ondernemingen hier stappen op hebben gezet, waarvan 5% geverifieerd door een onafhankelijke partij. Voor 36% van de dialogen is deze mijlpaal niet relevant vanwege de aard van de schending.

² Bron: Achmea Investment Management

Bij de vierde mijlpaal, het opheffen van de schending, zien we dat in 11% van de dialogen de ondernemingen hierop stappen hebben gezet, waarvan 3% geverifieerd door een onafhankelijke partij. Additioneel is in 10% van de dialogen de toezegging gedaan dit te zullen doen. In 32% van de dialogen dienen de ondernemingen hier nog stappen op te zetten.

Niet iedere mijlpaal is relevant voor een dialoog. Herstel en verhaal is bijvoorbeeld niet in alle gevallen relevant omdat er niet één specifieke groep van benadeelden is of herstel & verhaal al plaats heeft gevonden via het nationale rechtssysteem.

Per 1 juli 2020 kan daarmee over de geaggregeerde voortgang van het totale engagementprogramma als volgt worden gerapporteerd:

TABEL 5.3.1 VOORTGANG ENGAGEMENTPROGRAMMA

Mijlpaal	1. Delen van relevante informatie	2. Implementatie van beleid	3. Herstel en Verhaal	4. Opheffen en/of voorkomen
 Er zijn geen maatregelen genomen	43%	42%	36%	32%
 Er is een toezegging gedaan	7%	11%	8%	10%
 Er zijn maatregelen geïmplementeerd	32%	27%	23%	11%
 Een onafhankelijke partij heeft de maatregelen goedgekeurd	11%	3%	5%	3%

Mensenrechtenschendingen

Het doel van deze dialogen is het opheffen van de geconstateerde of vermeende mensenrechtenschendingen. Daarnaast vragen we de onderneming beleid, processen en rapportages te ontwikkelen die verband houden met het voorkomen van nieuwe mensenrechtenschendingen. De onderneming moet aantonen dat de schending van relevante UN Global Compact principes, OESO-richtlijnen of de UN Guiding principles on Business & Human Rights is opgeheven. Het is wenselijk dat een externe, onafhankelijke partij dit vaststelt.

Mensenrechtenschendingen kunnen betrekking hebben op de activiteiten van ondernemingen in landen met controversiële regimes. Door hun activiteiten in deze landen genereren de ondernemingen inkomsten voor de betreffende regimes, die deze inkomsten vervolgens vaak niet ten goede laten komen aan de lokale bevolking.

Daarnaast komt het voor dat lokale gemeenschappen direct worden geschaad door de activiteiten van de ondernemingen. Andere voorbeelden van schendingen op het gebied van mensenrechten zijn onrechtmatigheden tegen de lokale bevolking door personeel of ingehuurde veiligheidsdiensten van ondernemingen.

Achmea is in het eerste halfjaar van 2020 met 11 nieuwe ondernemingen een dialoog gestart rond een mensenrechtenschending.

**TABEL 5.3.1 GEÏNITIEERDE DIALOGEN
MENSENRECHTENSCHENDING H1 2020¹**

Onderneming	Gestart
UnitedHealth Group, Inc.	Q3 2019
Vestas Wind Systems A/S	Q4 2019
Allergan Plc	Q1 2020
Alphabet, Inc.	Q2 2020
AmerisourceBergen Corp.	Q1 2020
Cardinal Health, Inc	Q1 2020
Chevron Corp.	Q1 2020
Dassault Aviation SA	Q2 2020
Engie SA	Q1 2020
McKesson Corp.	Q1 2020
Mitsui & Co.	Q1 2020
NIKE, Inc.	Q1 2020
Westpac Banking Corp.	Q1 2020

¹ Bron: Achmea Investment Management, ISS ESG

In de eerste helft van 2020 zijn vier dialogen op het gebied van mensenrechten afgesloten, namelijk met Facebook, Inc., Glencore plc, Nutrien en UnitedHealth Group, Inc.

In maart 2019 bevestigde Nutrien Ltd. dat het geen fosfaatgesteente meer invoert. Nutrien bevestigde dat er geen uitstaande zendingen zijn en dat de faciliteiten die afhankelijk zijn van deze fosfaat-zendingen zijn gesloten of zullen worden omgebouwd om ammoniumsulfaat te verwerken. Alle andere resterende fosfaatfaciliteiten zijn zelfvoorzienend en betrekken het gesteente uit de mijnen in de Verenigde Staten. Nutrien heeft toegezegd ISS ESG te informeren over eventuele voornemens om in de toekomst weer meer fosfaatgesteente uit de Westelijke Sahara aan te kopen. Vanwege de bevredigende stopzetting van de aankopen van het Marokkaanse staatsbedrijf OCP SA is de dialoog met Nutrien afgesloten.

UnitedHealth Group Inc. (hierna: UHG) werd in 2017 beschuldigd van poging tot misleiding van het Amerikaanse Medicare Advantage (MA) program. Het Amerikaanse openbaar ministerie klaagde de onderneming aan nadat zij onterecht meer dan een USD 1 miljard teveel ontving van de instantie en het naliet om dit te corrigeren. UHG verklaarde dat het niet in hun macht lag deze fout op te merken. De rechtbank deed in september 2018 uitspraak in het voordeel van UHG. Geen nieuwe en geloofwaardige informatie over de frauduleuze praktijken van UHG is sinds 2017 openbaar gemaakt. Aangezien er geen nieuwe beschuldigingen van fraude zijn gemeld, beoordeelt ISS ESG dat de controverse niet langer actueel is. De beoordeling van ORANJE is daarom herzien naar GROEN op 1 april 2020.

UITGELICHT: Facebook, Inc.

Opgeheven schending van mensenrechten

Facebook werd verweten onvoldoende maatregelen te nemen tegen gewelddadige en schadelijke berichten. Via nepberichten op het social media platform zou het leger van Myanmar, in de aanloop naar de genocide op Rohingya-moslims in 2017, de haat tegen de bevolkingsgroep hebben aangewakkerd. In november 2018 publiceerde non-profit organisatie Business for Social Responsibility (BSR) een impactbeoordeling die concludeerde dat Facebook niet genoeg heeft gedaan om te voorkomen dat het platform wordt gebruikt om verdeeldheid te zaaien en aan te zetten tot offline geweld tegen minderheden in Myanmar. BSR gaf daarnaast verschillende aanbevelingen voor een mensenrechtenbeheer en -beperkingsplan, maar stelde ook vast dat sommige van deze aanbevelingen voortbouwen op activiteiten die Facebook al implementeert.

In een officiële verklaring gaf Facebook toe dat het in het verleden onvoldoende heeft opgetreden tegen gewelddadige en schadelijke content. De onderneming heeft daarom extra geïnvesteerd in mensen, technologie en partnerschappen om het misbruik van haar platform in Myanmar aan te pakken. BSR erkent tevens dat Facebook nu de juiste corrigerende maatregelen neemt. Het oordeel van ISS ESG is in mei 2020 herzien naar GROEN.

UITGELICHT: Glencore plc

Opgeheven schending: belastingontduiking

In november 2017 rapporteerde de International Consortium of Investigative Journalists dat Glencore plc belasting heeft ontweken in Zwitserland en Groot Brittannië via belastingparadijs Bermuda. Voor herziening van de status ORANJE moest de onderneming aantonen dat het in Zwitserland en Groot Brittannië een strategie heeft geïmplementeerd die ertoe leidt dat de onderneming een eerlijk deel aan belastingen afdraagt. Glencore plc heeft sindsdien een belastingbeleid opgesteld dat relevant is voor de gehele groep. Op 1 oktober 2019 is dit beleid officieel in werking getreden. De onderneming streeft naar een optimale fiscale positie op de lange termijn, waarbij rekening wordt gehouden met duurzaamheid. Glencore plc is een voorstander van transparantie over eerlijk afdracht van belastingen in grondstofwinning. Als ondertekenaar van het Extractive Industries Transparency Initiative publiceert Glencore plc jaarlijks gedetailleerde fiscale cijfers per land en per project. Gezien de tijd die is verstreken sinds de beschuldigingen en de maatregelen die zijn genomen door Glencore plc heeft ISS ESG het oordeel herzien van ORANJE naar GROEN.

Arbeidsnormenschendingen

Het doel van dit engagementthema is het opheffen van de geconstateerde of vermeende arbeidsnormenschending. Daarnaast vragen we de onderneming beleid, processen en rapportages te ontwikkelen die verband houden met het voorkomen van nieuwe arbeidsnormenschendingen.

Structurele schendingen van het UN Global Compact, OESO richtlijnen of de UN Guiding principles on Business & Human Rights, in het bijzonder de principes die gaan over arbeidsnormen, vormen financiële en reputatie risico's voor de onderneming en voor belanghebbenden zoals aandeelhouders. Ondernemingen dienen te voorkomen dat zij zich schuldig maken aan structurele schendingen van deze beginselen. Mochten zij zich daaraan wel schuldig maken, dan is het wenselijk dat zij deze schendingen opheffen en voorkomen dat schendingen in de toekomst opnieuw zullen optreden.

Structurele schendingen van arbeidsnormen kunnen betrekking hebben op kinderarbeid en andere vormen van gedwongen arbeid in de ketens van toeleveranciers van ondernemingen. Ook discriminatie van bijvoorbeeld zwangere vrouwen of personeel met een bepaalde etnische achtergrond komt voor, zowel binnen ondernemingen zelf als binnen de ketens van toeleveranciers. De onderneming moet aantonen dat de schending van de UN Global Compact principes is opgeheven. Het is wenselijk dat een externe, onafhankelijke partij vaststelt dat de schending is opgeheven.

Achmea is in het eerste halfjaar van 2020 met 6 nieuwe ondernemingen een dialoog gestart rond een arbeidsnormenschending.

**TABEL 5.3.1 GEÏNITIEERDE DIALOGEN
ARBEIDSNORMSCHENDING H1 2020¹**

Onderneming	Gestart
Allergan Plc	Q1 2020
Alphabet, Inc.	Q2 2020
Chevron Corp.	Q1 2020
Mitsubishi Electric Corp.	Q1 2020
Facebook, Inc.	Q2 2020
The Coca-Cola Co.	Q2 2020

¹ Bron: Achmea Investment Management, ISS ESG

In de eerste helft van 2020 zijn twee van de lopende dialogen afgesloten, namelijk met Chevron Corporation, Glencore plc en Renault.

ISS ESG heeft het oordeel van ORANJE herzien naar GROEN voor Chevron Corporation. Chevron heeft namelijk in 2017 de Chevron Bangladesh Employees Union, die werd gevormd door de medewerkers van Chevron Bangladesh Block Twelve en Chevron Bangladesh Blocks Thirteen en Fourteen, erkend. Daarnaast zijn er de afgelopen jaren geen nieuwe beschuldigingen geuit.

Dochteronderneming Antapaccay van Glencore plc werd sinds maart 2014 door vakbond SITRAMINA en de Internationale Arbeidsorganisatie beschuldigd van het niet respecteren van het recht op vrijheid van vereniging van werknemers en het recht op collectieve onderhandelingen in Peru. In februari 2019 oordeelde ISS ESG dat er sinds 2017 geen nieuwe beschuldigingen zijn geuit. ISS ESG heeft daardoor het oordeel herzien van ORANJE naar GROEN.

Het oordeel van Renault is op 28 februari 2020 herzien naar GROEN, aangezien ISS ESG heeft geconcludeerd dat de onderneming adequate maatregelen heeft genomen om de arbeidsnormen schending op te lossen. In juli 2019 heeft een vakbond bevestigd dat Renault ingrijpende en uitgebreide wijzigingen heeft aangebracht in haar managementstructuur in Turkije en dat het een speciale controleovereenkomst met de onderneming heeft ondertekend om de desbetreffende processen te verbeteren.

Milieuschendingen

Het doel van dit engagementthema is het opheffen van de schendingen van het UN Global Compact en de OESO richtlijnen en het ontwikkelen van beleid, systemen en rapportages die verband houden met het voorkomen van nieuwe milieuschendingen.

Structurele schendingen van het UN Global Compact en de OESO richtlijnen, in het bijzonder de principes die gaan over milieu, vormen financiële, operationele en reputatierisico's voor de onderneming en voor haar belanghebbenden zoals aandeelhouders. Ondernemingen dienen daarom te voorkomen dat zij zich schuldig maken aan structurele schendingen van deze principes. Mochten zij zich wel daaraan schuldig maken, dan is het wenselijk dat zij deze schendingen opheffen en voorkomen dat de schendingen in de toekomst opnieuw optreden.

De dialoog wordt gevoerd aan de hand van SMART-doelstellingen. De onderneming moet aantonen dat een schending van UN Global Compact principes of OESO richtlijnen structureel is opgeheven, waarbij het wenselijk is dat een externe onafhankelijke partij vaststelt dat de schending is opgeheven. Bij het opheffen van de schending moet ook gedacht worden aan het nemen van corrigerende maatregelen, schadeloosstelling van betrokkenen en het opzetten en uitvoeren van herstel plannen.

Achmea is in het eerste halfjaar van 2020 met 7 nieuwe ondernemingen een dialoog gestart rond een milieuschending.

**TABEL 5.3.1 GEÏNITEERDE DIALOGEN
MILIEUSCHENDINGEN H1 2020 ¹**

Onderneming	Gestart
Allergan Plc .	Q1 2020
Engie SA	Q1 2020
Halliburton Co.	Q2 2020
Mitsui & Co.	Q1 2019
PT Pertamina (Persero)	Q2 2020
RWE AG	Q2 2020
Wilmar International Ltd	Q1 2020

¹ Bron: Achmea Investment Management, ISS ESG

In de eerste helft van 2020 is één van de lopende dialogen afgesloten, namelijk met Anglo American. Het oordeel werd op 26 februari 2020 herzien naar GROEN, omdat ISS ESG oordeelde dat de onderneming geloofwaardige maatregelen heeft genomen om de negatieve impact van de twee afzonderlijke pijpleidinglekages te verminderen. De sanering is in maart 2019 afgerond en toezicht zal in 2020 worden voortgezet.

Anti-corruptieschendingen

Omkoping en corruptie zijn niet verenigbaar met goed ondernemingsbestuur en hebben een negatieve invloed op de (creatie van) aandeelhouderswaarde. Het leidt tot nadelige economische, sociale en politieke uitkomsten.

Eén van de universele principes van het UN Global Compact en OESO richtlijnen is gericht op corruptie. Dit principe roept ondernemingen op preventieve en handhavingsmaatregelen te nemen en een effectief systeem op te zetten voor de bestrijding van corruptie.

Dit engagementthema heeft als doel het anti-corruptie beleid en de maatregelen tegen corruptie bij ondernemingen te verbeteren. Daarnaast moet ook voldoende duidelijk worden gemaakt welke acties worden ondernomen tegen werknemers, agenten en onderaannemers die betrokken zijn bij beschuldigingen in verband met corruptie. Hierbij is het belangrijk dat er transparant wordt gecommuniceerd over verrichte onderzoeken en over doorgevoerde veranderingen.

Achmea is in het eerste halfjaar van 2020 met 6 nieuwe ondernemingen een dialoog gestart rond een anti-corruptieschending.

**TABEL 5.3.1 GEÏNITEERDE DIALOGEN
CORRUPTIESCHENDINGEN H1 2020¹**

Onderneming	Gestart
Allergan Plc	Q1 2020
Alphabet Inc.	Q1 2020
Chevron Corporation	Q1 2020
Fiat Chrysler Automobiles NV	Q2 2019
National Australia Bank Ltd.	Q1 2020
Saudi Arabian Oil Co.	Q1 2020
Telefonaktiebolaget LM Ericsson	Q2 2020

¹ Bron: Achmea Investment Management, ISS ESG

In het eerste halfjaar van 2020 zijn 8 dialogen afgesloten met de volgende ondernemingen: Abbvie, Bayer, Biogen, Chevron Corporation, China Petroleum & Chemical Corp., Deutsche Bank, Eni s.p.a en Petróleo Brasileiro (Petrobras). Het oordeel van al deze bedrijven is gewijzigd van ORANJE naar GROEN.

5.4. Thematische dialogen

Achmea voert thematische dialogen met als doel algemene standaarden binnen een bedrijfstak of keten te verbeteren. Voor sommige dialogen werken wij samen met andere nationale en internationale partijen. Over de voortgang en het vervolg op onze dialogen leest u op de volgende pagina's.

Goede en beschikbare medicijnen

Medicijnen, en daarmee de farmaceutische sector, zijn van groot belang voor een goede gezondheidszorg. Door de ontwikkeling van goede medicijnen is een effectieve behandeling van een grote groep aandoeningen mogelijk geworden. Hoewel de farmaceutische sector dus een belangrijke en nuttige rol vervult, spelen er verschillende problemen en misstanden.

Achtergrond van het thema

Een aantal belangrijke misstanden die spelen in de farmaceutische sector zijn:

- Het prijsbeleid rondom specifieke medicijnen, die behandelingen zowel in Nederland als in andere ontwikkelde economieën en ontwikkelingslanden ontoegankelijk maken.
- De omgang met patenten en regelgeving, waardoor prijzen opgedreven worden en de toegankelijkheid van medicijnen wordt verminderd.
- Gevallen van corruptie en het verlenen van gunsten aan zorgverleners om de verkoop van medicijnen te verhogen.
- Het onvoldoende ontwikkelen van medicijnen die een groot maatschappelijk belang hebben, maar waarvoor de markt relatief klein is.
- Verslavingen aan specifieke pijnstillers. Onder andere in de Verenigde Staten lopen hierover diverse rechtszaken.

De Covid-19 crisis heeft bovenstaande punten nog eens extra in de schijnwerpers gezet. De farmaceutische sector speelt een belangrijke rol bij het oplossen van deze crisis, zowel maatschappelijk als economisch. Dit is echter alleen effectief als de sector inzet op een goede beschikbaarheid van medicijnen, een prijsstelling die toegang wereldwijd mogelijk maakt en ook op langere termijn inzet op medicijnen die toekomstige pandemieën kunnen bestrijden.

Access to Medicine

Access to Medicine is een internationale stichting, gevestigd in Amsterdam. Access to Medicine zet zich in om medicijnen wereldwijd toegankelijk te maken, met name in ontwikkelingslanden. Om dit te bereiken publiceert Access to Medicine diverse ranglijsten waarop verschillende farmaceuten worden gerangschikt rondom de thematiek van het ontwikkelen en het beschikbaar maken van medicijnen. De bekendste ranglijst is de Access to Medicine index die de 20 grootste farmaceuten wereldwijd rangschikt. De stichting publiceert echter ook ranglijsten over wat bedrijven doen om vaccins beschikbaar te maken en om resistentie tegen antibiotica te bestrijden. De resultaten worden gebruikt door een brede coalitie van investeerders om farmaceuten aan te sporen om medicijnen wereldwijd beter beschikbaar te maken. Wij zijn actief lid van deze coalitie en gebruiken de onderzoeksresultaten om onze dialogen gedegen voor te bereiden.

Doel van het thema

De doelstellingen zijn gericht op het structureel oplossen van de problematiek. Onze focus is 'Sustainable Development Goal' (SDG) 3, dat zich richt op 'Goede Gezondheid & Welzijn' en in het bijzonder op de volgende bijbehorende subdoelstellingen:

SDG 3.8.

Zorgen voor een universele ziekteverzekering, met inbegrip van de bescherming tegen financiële risico's, toegang tot kwaliteitsvolle essentiële gezondheidszorgdiensten en toegang tot de veilige, doeltreffende, kwaliteitsvolle en betaalbare essentiële geneesmiddelen en vaccins voor iedereen.

SDG 3.b

Het onderzoek en de ontwikkeling ondersteunen van vaccins en geneesmiddelen voor overdraagbare en niet-overdraagbare ziekten, die in hoofdzaak ontwikkelingslanden treffen. Toegang verschaffen tot betaalbare essentiële geneesmiddelen en vaccins, volgens de richtlijnen van de Verklaring van Doha aangaande het TRIPS-akkoord en Volksgezondheid. De Verklaring bevestigt het recht van ontwikkelingslanden om ten volle gebruik te maken van de bepalingen van de 'Overeenkomst aangaande de Handelsaspecten van de Intellectuele Eigendom' (TRAIPIR) die ruimte laat voor de bescherming van de volksgezondheid; en, in het bijzonder, het verschaffen van toegang tot geneesmiddelen voor iedereen.

Er zijn verschillende stappen die ondernemingen op dit thema kunnen zetten. Op basis van onze uitgangspunten en voorbereidend onderzoek, hebben we de volgende hoofddoelstellingen geselecteerd die, afhankelijk van de onderneming worden vertaald in bedrijfsspecifieke doelen:

- Het doel om medicijnen betaalbaar en toegankelijk te maken een centrale plek te geven in de **bedrijfsstrategie**;
- Het ontwikkelen van een **transparant en verantwoord prijsbeleid**. Denk bijvoorbeeld aan een koppeling tussen de prijs van het medicijn, de gerealiseerde gezondheidswinst en de ontwikkelingskosten;
- Op een verantwoorde manier omgaan met **patenten en licenties**, die voorkomt dat medicijnen onbereikbaar worden;
- Te sturen op maatschappelijke impact, gezondheidswinst en veilige medicijnen, ook in research & development; Verankering internationale standaarden, onder andere van de World Health Organisation.
- Het hebben van een gedegen **beleid, implementatie en onafhankelijke monitoring** om zowel corruptie, oneerlijke handelspraktijken als belastingontwijking te voorkomen.
- Het vergroten van de **transparantie en rapportage** over de bovengenoemde onderwerpen richting investeerders, consumenten en andere stakeholders. Inclusief transparantie over belastingen, lobby-activiteiten en betalingen aan zorgverleners.
- Bovenstaande doelstellingen een plek te geven in het **variabele beloningsbeleid**.

Bovenstaande punten hebben we ook een plek gegeven in het *investor statement* rondom de Covid-19 crisis, dat we in april 2020 in samenwerking met diverse investeerders hebben opgesteld voor de farmaceutische sector.

Voortgang

We zijn in 2019 van start gegaan met een onderzoek naar de ondernemingen die voor deze dialoog zijn geselecteerd en hebben gesproken met verschillende experts, waaronder Access to Medicine. Hierna zijn de eerste brieven gestuurd naar de geselecteerde farmaceuten. Daarnaast hebben we in de eerste helft van 2020, in samenwerking met meer dan 60 investeerders wereldwijd een *investor statement* opgesteld over de rol van de farmaceutische sector in de bestrijding van de Covid-19 crisis. Deze statement is naar 24 farmaceutische ondernemingen gestuurd.

De afgelopen maanden is er over onze brief en het investor statement met alle ondernemingen contact geweest. Hieronder geven we een korte samenvatting van de uitkomsten van een aantal van deze gesprekken. Eén van de ondernemingen waarmee we intensief contact gehad hebben is Roche. In februari hebben we met de onderneming gesproken over haar prijsbeleid en ook de discrepantie die wij zien tussen het beleid en hoe dit in de praktijk uitpakt. De onderneming reageerde hier defensiefop, en deed dat ook toen wij de onderneming aanspraken over de problemen die er waren rondom het leveren van voldoende testvloeistof

voor het testen op Covid-19. Later dit jaar zullen wij deze dialoog vervolgen.

Een andere onderneming die in de schijnwerpers heeft gestaan is Gilead. Gilead is één van de weinige ondernemingen die door het medicijn Remdesivir een belangrijke rol kan spelen bij het beter behandelen van de ziekteverschijnselen van Covid-19. Hoewel de onderneming op eerdere verzoeken tot dialoog niet direct thuis gaf, hielp het *investor statement* om de dialoog tot stand te brengen. Met een lid van de Raad van Bestuur van Gilead hebben we uitvoerig gesproken hoe de onderneming de toegang tot Remdesivir wereldwijd kan vergroten. Hoewel de onderneming in dat gesprek nog niet in kon gaan op de specifieke prijsstelling van Remdesivir, zei de onderneming wel toe hierbij de toegang tot dit medicijn zwaar in de besluitvorming te laten meewegen. De onderneming heeft toegezegd de dialoog voort te zetten in de tweede helft van 2020 en tijdens dit gesprek ook breder in te gaan op haar maatschappelijke rol en de toegang tot medicijnen.

Ook met Bayer zijn we verder in gesprek gegaan. De onderneming was hierbij open, ook over de noodzakelijke cultuurverandering binnen bepaalde delen van de onderneming. De onderneming vertelde meer over de onafhankelijke adviesraad die het op het gebied van duurzaamheid heeft ingesteld. Bayer lijkt serieus werk te maken van de benodigde verbeteringen, maar we hebben hen wel gewezen op de noodzaak om ambitieuze en meetbare doelstellingen op te stellen. In mei hebben we de onderneming het *investor statement* toegestuurd. Ook hier heeft de onderneming snel op gereageerd en we zijn uitgenodigd om hier in juli 2020 verder het gesprek over aan te gaan.

Investor Statement

Een *investor statement* is een publieke verklaring die investeerders uitbrengen om hun visie en wensen over sectoren en ondernemingen waarin zij investeren, voor het voetlicht te brengen. Toen de Covid-19 crisis zich ontwikkelde, bleek al snel dat de houding van de farmaceutische sector van cruciaal belang zou zijn. Wij hebben daarom met diverse experts, zoals Access to Medicine en investeerders gesproken hoe wij proactief onze visie voor het voetlicht konden brengen om zo de farmaceutische sector te bewegen samen te werken en het maatschappelijk belang een grotere rol te geven. In deze gesprekken kwamen een aantal hoofdpunten naar voren die ook een plek hebben gekregen in het *investor statement*. Zo is het a) van groot belang dat farmaceuten data delen met branchegenoten en overheden, b) dat behandelingen, vaccins en diagnostiek wereldwijd beschikbaar worden gemaakt tegen lage prijzen om zo effectief de pandemie te kunnen bestrijden en c) is het voor de lange termijn van belang dat er meer onderzoek wordt gedaan naar de bestrijding van overdraagbare aandoeningen. Deze punten uit het investor statement geven wij een structurele plek binnen dit engagementthema en in samenwerking met de coalitie van investeerders zullen wij de voortgang van de sector rond deze hoofdpunten volgen.

Human Capital

Een goed personeelsbeleid is van strategisch belang voor ondernemingen. Uit onderzoek van Global Intangible Finance Tracker uit 2018 blijkt dat het menselijk kapitaal en de heersende cultuur gemiddeld 52 procent van de marktwaarde van de onderneming bepalen.

De wijze waarop het management met haar personeel omgaat en hen in staat stelt zich te blijven ontwikkelen, kan het verschil maken voor ondernemingen en concurrentievoordeel opleveren. Bijvoorbeeld in relatie tot het verhogen van de productiviteit en het aantrekken en behouden van voldoende gekwalificeerd en betrokken personeel. Digitalisering en opkomende vergrijzing in sommige markten en industrieën vergroten deze uitdagingen.

Achtergrond van het thema

Uit onderzoek van MSCI blijkt dat er drie categorieën zijn die ondernemingen helpen hun menselijk kapitaal te optimaliseren en personeels gerelateerde risico's te minimaliseren.

- In staat zijn om kostenefficiënt gekwalificeerd personeel aan te trekken en te behouden;
- De maximale toegevoegde waarde uit medewerkers te halen;
- Door te voldoen aan arbeidsnormen en wet- en regelgeving voorkomen dat er juridische procedures ontstaan

Naast het gegeven dat dit onderwerp financieel materieel is, kan een onderneming door op een goede manier met haar personeel om te gaan ook een positieve maatschappelijke bijdrage leveren. Zo kunnen ondernemingen een belangrijke rol spelen in het opleiden van hun (potentiële) werknemers, het bieden van een eerlijk loon, zorgen voor gezonde werkomstandigheden en het bieden van gelijke kansen voor iedereen. Zo kunnen ondernemingen een belangrijke rol spelen in het behalen van de *Sustainable Development Goals* (SDG's) van de Verenigde Naties, in het bijzonder SDG's 4, 5 en 8.

TABEL 5.4.1 ONDERNEMINGEN OPGENOMEN IN THEMA GOEDE EN BESCHIKBARE MEDICIJNEN¹

Onderneming	Voortgang
Novartis	Iopende
Johnson & Johnson	Iopende
Roche Holding AG	Lopende
Bayer AG	Lopende
Abbvie Inc.	Lopende
Biogen	Lopende
Gilead Sciences, Inc.	Lopende

¹ Bron: Achmea Investment Management

Vervolg

We zullen deze zomer met de andere investeerders die het investor statement hebben gesteund de vervolgstappen bespreken. Daarnaast zullen we onze dialoog met de ondernemingen rondom hun aanpak van de Covid-19 crisis, het algemene prijsbeleid en de toegang van medicijnen wereldwijd vervolgen.

SDG 4: Kwaliteitsonderwijs

Onze focus ligt hierbij met name op onderliggend doel 4.4. en bijbehorende indicator 4.4.1., die zich richten op het verbeteren van de competenties, inclusief technische en beroepsvaardigheden voor werkgelegenheid, goede banen en ondernemerschap.

• SDG 5: Gendergelijkheid

Onze focus ligt hierbij met name op onderliggend doel 5.1 en bijbehorende indicator 5.1.1, die zich richt op het beëindigen van alle vormen van discriminatie tegen alle vrouwen en meisjes overal en het handhaven en toezicht houden op de bevordering van gelijkheid en antidiscriminatie op basis van geslacht.

• SDG 8: Eerlijk werk en economische groei

Onze focus ligt hierbij met name op onderliggend doel 8.3, dat zich richt op het bevorderen van beleid gericht op ontwikkeling en ondersteuning van productieve activiteiten, het creëren van eerlijk werk, ondernemerschap, creativiteit en innovatie. Ook richten we ons op onderliggend doel 8.8, dat betrekking heeft op arbeidsrechten en arbeidsomstandigheden en bijbehorende indicator 8.8.2, die zich richt op toename van naleving van arbeidsrechten en nationale wetgeving.

Doel van het thema

Human Capital Management is een complex onderwerp, zeker in ondernemingen met honderdduizenden medewerkers in meerdere vestigingen wereldwijd. Daarom hebben we op meerdere niveaus doelstellingen geformuleerd waarop een onderneming stappen kan zetten. In tabel 9 zijn deze doelstellingen getoond. Afhankelijk van de onderneming leggen we de nadruk op één of meer van deze doelstellingen en maken we deze bedrijfsspecifiek.

TABEL 5.4.1 DOELSTELLINGEN

Doelstelling	Toelichting
Beleidsvorming	De onderneming heeft beleid ontwikkeld op het onderwerp Human Capital Management, inclusief doelstellingen. Daarnaast heeft het onderwerp een gedegen plek in de governance en het beloningsbeleid
Implementatie & toetsing	Het bedrijf implementeert haar beleid in haar eigen bedrijfsvoering. Het bedrijf ziet actief toe op de voortgang.
Randvoorwaarden	Het bedrijf zorgt dat de randvoorwaarden voor Human Capital Management gewaarborgd zijn in de eigen bedrijfsvoering.
Samenwerking in de sector	Het bedrijf werkt samen met andere partijen, bijvoorbeeld via sectorinitiatieven aan bevordering van goed werkgeverschap.
Transparantie	De onderneming is transparant richting investeerders en andere belanghebbenden en rapporteert over haar beleid, de implementatie en de voortgang. Denk bijvoorbeeld aan het rapporteren van het percentage flexcontracten en de onderlinge loonverschillen.

Voortgang

Voor ons voorbereidend onderzoek hebben we onder andere gebruik gemaakt van data van MSCI, eigen onderzoek en data van het 'Workforce Disclosure Initiative', waar we actief deelnemer aan zijn. Binnen dit initiatief worden ondernemingen gevraagd transparanter te zijn over hun beleid en acties ten opzichte van werknemers en wordt deze data verzameld en vergelijkbaar gemaakt. Een belangrijk startpunt voor een gedegen analyse van de ondernemingen binnen dit engagementprogramma.

Eind 2019 hebben wij per brief de ondernemingen een aantal vragen voorgelegd en hen uitgenodigd met ons de dialoog hierover te voeren. Wij vragen de ondernemingen onder andere hoe ze toezicht houden op werknemerstevredenheid. Ook willen wij van de onderneming weten welke huidige risico's en kansen inzake hun personeelsbeheer zij identificeren.

In de eerste helft van 2020 hebben we gesproken met Carnival, Sodexo en Royal Caribbean Cruises. Het gesprek met Carnival is positief verlopen. De onderneming is zwaar geraakt door de gevolgen van de uitbraak van Covid-19. We hebben een eerste verkenning gedaan van het personeelsbeleid. De rechten en plichten van het personeel, aan boord en aan het vaste land, zijn aan bod gekomen. Ook hebben we een eerste kennismaking gehad met Sodexo. Zij hebben in een vroeg stadium de gevolgen ervaren van Covid-19. We hebben met hun gesproken over de opleidingen van hun personeel, het relatief hoge personeelsverloop en hun inspanningen op het gebied van medewerkerstevredenheid. Het gesprek goed en er zijn afspraken gemaakt voor een vervolgesprek in het najaar.

Na meerdere reminders en verzoeken heeft ook met Royal Caribbean een gesprek plaatsgevonden. Hoewel het tot stand komen van het gesprek moeizaam was, was het een gesprek constructief.

We hebben stilgestaan bij het type contracten waar een groot deel van personeel onder werkt. De onderneming heeft ons meegenomen in de diverse wet- en regelgeving zoals de 'International Seafarers Convention'. Ongeveer 90 procent van het personeel van Royal Caribbean is lid van een vakbond.

Met Starbucks hebben we wederom meerdere pogingen gedaan om contact te leggen. Uiteindelijk hebben we een schriftelijke reactie gekregen. De onderneming heeft toegezegd ons te voorzien van een reactie. Wij verwachten na de zomer een afspraak in te plannen en de dialoog verder vorm te geven. McDonald's reageert vooralsnog niet op onze verzoeken.

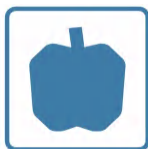
**TABEL 5.4.2 VOORTGANG ONDERNEMINGEN
OPGENOMEN IN THEMA HUMAN CAPITAL¹**

Onderneming	Voortgang
Royal Caribbean Cruises	lopende
Carnival PLC	lopende
McDonald's Corporation	Nog geen antwoord op ons verzoek ontvangen
Starbucks Corporation	lopende
Sodexo	lopende

¹ Bron: Achmea Investment Management

Vervolgstappen

In de tweede helft van 2020 zullen we de dialoog met de ondernemingen voortzetten. Via het Workforce Disclosure Initiative (WDI) trachten we in de tweede helft van het jaar nogmaals in contact te komen met McDonald's.

Access to Nutrition

Zowel goede voeding als voldoende voeding zijn van groot belang voor een gezonde samenleving. Voedingsbedrijven kunnen hier op verschillende manieren een belangrijke bijdrage aan leveren en hiermee tevens inspelen op een groeiende markt. Zo kunnen zij voedingswaarde en gezondheid meer prioriteit geven bij het ontwikkelen van producten, gezondheid meewegen in de prijsstelling en consumenten actief informeren over de voedingswaarden van producten.

Achtergrond van het thema

De 'Access to Nutrition Index' is een initiatief dat wereldwijd ondernemingen in de voedingssector rangschikt op basis van hun presentaties op onder andere de volgende thema's:

- Voorkomen van ondervoeding;
- Voorkomen van obesitas;
- Verantwoorde marketing richting kinderen en het promoten van borstvoeding bij geen geschikt alternatief.

De index is ontwikkeld op basis van kennis van investeerders, wetenschappers en relevante internationale organisaties zoals de 'United Nations World Health Organisation' (WHO). Er bestaat zowel een wereldwijde index als regionale indices die inzoomen op ondernemingen uit de Verenigde Staten, India, Mexico en Zuid-Afrika.

De resultaten laten zien dat voedingsbedrijven nog belangrijke stappen op het thema Access to Nutrition kunnen zetten. Zo blijkt dat slechts 1/3 van de onderzochte voedingsproducten als gezond kunnen worden gekwalificeerd.

Om de resultaten van het onderzoek via investeerders onder de aandacht te brengen bij ondernemingen, is er zowel een *investor statement* als een gezamenlijk engagement programma gelanceerd. Aan beide initiatieven nemen we in het kader van dit engagementthema actief deel om zo ondernemingen te stimuleren, stappen te zetten op het gebied van Access to Nutrition.

Doel van het thema

We hebben in het engagementtraject verschillende doelen gesteld voor de ondernemingen, gebaseerd op de uitgangspunten van de 'Access to Nutrition Index':

- De onderneming geeft goede voeding een gedegen plek in de strategie, uitgewerkt in concreet beleid;
- De onderneming zet zich in om goede en gezonde producten te ontwikkelen;
- De onderneming zet zich in om goede voeding tegen een betaalbare prijs beschikbaar te maken;
- De onderneming ondersteunt met haar marketingactiviteiten een gezond voedingspatroon;
- De producten van de onderneming passen in een gezond dieet en een gezonde levensstijl;
- De onderneming geeft via de verpakking goede informatie aan consumenten over de voedingswaarden van haar producten;
- Ondernemingen werken actief samen met andere belanghebbenden op het gebied van goede voeding.

Dit engagementthema sluit aan bij de volgende 'Sustainable Development Goals'(SDG's):

- **SDG 2: Geen Honger**

De focus ligt hierbij met name op het onderliggende doel 2.2 dat zich richt op het uitbannen van slechte voeding(spatronen).

- **SDG 3:Goede Gezondheid en Welzijn**

De focus ligt hierbij met name op het onderliggende doel 3.4 dat zich richt op het voor 2030 met een derde inperken van vroegtijdige sterfte gelinkt aan niet-overdraagbare ziekten, zoals diabetes, kanker of hart- en vaatziekte.

“Waar in ontwikkelingslanden ondervoeding zich concentreert rond lage- en middeninkomens, is het overgewicht dat zich concentreert onder lage inkomens in ontwikkelde landen”

– UN Food and Agricultural Organisation

Voortgang

Na het ondertekenen van het *investor statement* heeft Achmea IM een selectie van ondernemingen gemaakt waarmee het engagementtraject van start is gegaan. Hierbij is onder andere gekeken naar de exposure per onderneming in de portefeuille en de mogelijkheid om binnen de coalitie een coördinerende rol te spelen bij de desbetreffende onderneming.

Nadat in 2018 engagementbrieven vanuit de coalitie van investeerders zijn verstuurd, hebben er inmiddels al diverse engagementgesprekken plaatsgevonden. Achmea IM heeft gesprekken gevoerd met de ondernemingen waarbij we vanuit het collectieve engagementprogramma een coördinerende rol hebben; Unilever en Nestlé.

In de eerste helft van 2020 hebben we gesproken met Unilever. Het gesprek met Unilever is positief verlopen. De onderneming zet al diverse doelen op het gebied van gezonde voeding. In ons gesprek hebben we nog enkele suggesties gedaan om deze doelen aan te scherpen na 2020. Ook hebben we de lobbystrategie van de onderneming op het gebied van gezonde voeding besproken. Na het gesprek heeft Unilever ons laten weten al op korte termijn haar marketingbeleid richting kinderen aan te scherpen. Dit was één van onze specifieke verzoeken aan de onderneming en dus een concreet punt waarop we positief resultaat kunnen noteren. Daarnaast zullen we de vinger aan de pols houden voor wat betreft de nieuwe doelstellingen van Unilever op het gebied van gezonde voeding na 2020.

TABEL 5.4.1 ONDERNEMINGEN OPGENOMEN IN THEMA GEZONDE VOEDING¹

Onderneming	Voortgang
Nestlé	lopende
Unilever	lopende

¹ Bron: Achmea Investment Management

Vervolg

In de tweede helft van 2020 zullen we de dialoog voortzetten. Zo zullen we het gesprek met Nestlé weer aangaan en de nieuwe doelstellingen van Unilever evalueren.

Watterisico's bij water- en elektriciteitsbedrijven

Het World Economic Forum stelt dat water crises gemeten naar impact tot de top drie van wereldwijde risico's behoren. Tenzij watergebruik in de komende jaren sterk verandert, zal door toenemende industrialisatie, landbouw, energiegebruik en verstedelijking het risico van waterschaarste stijgen. Volgens de OECD leven in 2050 mogelijk 4 miljard mensen in gebieden met waterschaarste. Een goed waterbeleid ligt aan de kern van het beheersen van de water gerelateerde risico's. In veel landen slaagt men er echter nog niet in om op een proactieve manier met de risico's om te gaan.

Achtergrond van het thema

Uit een analyse door World Resources Institute komt naar voren dat bijna de helft van de wereldwijde conventionele elektriciteitscentrales zich bevinden in gebieden die kampen met water stress. Water komt daarom als belangrijke bedreiging voor de waterintensieve energiesector naar voren. Een studie door het Carbon Disclosure Project (Charged or Static, april 2017) maakte de omvang van waterproblematiek in elektriciteitsbedrijven duidelijk zichtbaar.

Ook MSCI stelt dat (in het bijzonder Amerikaanse) elektriciteitsbedrijven toenemende fysieke risico's lopen als gevolg van extreme weersomstandigheden zoals droogte of juist extreme regenval. Elektriciteitsbedrijven zijn vaak sterk afhankelijk van de beschikbaarheid van grote hoeveelheden water om te kunnen functioneren.

Zo hebben kerncentrales en conventionele elektriciteitsbedrijven, die gebruikmaken van stoomopwekking om turbines aan te drijven, een constante toevoer van grote hoeveelheden water nodig voor koeling. Ook waterkrachtcentrales zijn afhankelijk van voldoende water. Hoewel conventionele elektriciteitscentrales zijn ontworpen voor gebruik tijdens alle klimaatomstandigheden, kan een terugloop in de aanvoer van water leiden tot een reductie van capaciteit of zelfs een tijdelijke stop. Vooral elektriciteitsbedrijven die opereren in gebieden met toenemende waterschaarste worden geconfronteerd met onvermijdelijke nadelige gevolgen.

Fluctuaties in de beschikbaarheid van water, toenemende kapitaalkosten door technologische aanpassingen, veranderende wetgeving en vergunningverlening kunnen in de komende jaren zeer nadelige gevolgen hebben voor de operationele continuïteit en kosten van elektriciteitsopwekking in met als mogelijk resultaat zelfs de afwaardering van bezittingen. Deze fysieke risico's van klimaatverandering zijn dan ook relevant voor institutionele beleggers. Opvallend zijn de onderlinge afhankelijkheden tussen water en energievoorziening en daarmee de noodzaak om watermanagement goed te organiseren.

Doel van het thema

Om de risico's goed te kunnen begrijpen en de wijze waarop bedrijven deze benaderen, vragen wij bedrijven om op een heldere manier te rapporteren. In de kern verwachten wij van ondernemingen dat zij een watterisico beheerssysteem hebben, dat ze de watervoetafdruk verlagen en dat ze transparant zijn over de bestaande watterisico's.

Dit engagement thema sluit met name aan bij de volgende Sustainable Development Goals:

• SDG 13: Klimaatactie

We richten ons hierbij op het onderliggende doel 13.3 dat zich richt op het versterken van de capaciteit om te gaan met klimaatverandering.

Voortgang

Uit de recente dialogen met water- en elektriciteitsondernemingen blijkt dat ondernemingen zich steeds meer en serieuzer bezighouden met de beschikbaarheid van water en de eventuele risico's die hiermee samenhangen. Ondernemingen die wij spreken hebben het onderwerp op de agenda staan. Niet in de laatste plaats omdat dit door overheden en toezichthouders verwacht wordt. In deze dialogen wordt niet uitsluitend gevraagd naar toezeggingen op het gebied van beleidswijzigingen, maar wordt vooral ook waarde gehecht aan het geven van meer openheid over de aard en oorzaak van watterisico en de wijze waarop de onderneming deze mitigeert. Eind 2020 komt een einde aan dit driejarige engagement traject. Het laatste halfjaar zal worden benut om afrondende gesprekken te voeren en onze conclusies te formuleren. Gedurende het eerste halfjaar van 2020 hebben wij gesproken met American Water Works. In ons gesprek met American Water Works zei de onderneming toe watterisico's opnieuw te wegen in vernieuwd ESG beleid.

TABEL 5.4.1 VOORTGANG WATERRISICO'S BIJ WATER- EN ELEKTRICITEITSBEDRIJVEN¹

Onderneming	Voortgang
American Water Works Company	Voeren dialoog
Engie	Voeren dialoog
United Utilities Group	Voeren dialoog
Electricite de France SA	Voeren dialoog

¹ Bron: Achmea Investment Management & ACTIAM

Vervolg

Met de ondernemingen worden ook afrondende gesprekken ingepland voor het tweede halfjaar van 2020. Het algemene beeld blijft dat er grote verschillen zijn tussen de ondernemingen en de specifieke omgeving waarin zij opereren. Een terugkomend punt van aandacht is het beleid op het gebied van watermanagement en de eenduidige rapportage over impact en risico.

Plastics

Het gebruik van plastics heeft een enorme vlucht genomen en plastics worden gebruikt in diverse toepassingen; van verpakkingsmateriaal, kleding, plastic flessen tot speelgoed en koelkasten. Het gebruik van plastics voldoet daarmee aan een grote vraag uit de samenleving en biedt veel voordelen, soms ook op gebied van duurzaamheid. Denk bijvoorbeeld aan het gebruik van plastics in auto's waardoor het gewicht en daardoor ook het brandstofverbruik afneemt. Een ander voorbeeld is gebruik van plastics als verpakkingsmateriaal waardoor de houdbaarheid van voedingsproducten wordt verlengd wat kan bijdragen aan minder verspilling. Zo kan het gebruik van plastics een milieuwinst opleveren die groter is dan de milieukosten die gemoeid zijn bij de productie van de plastics.

Achtergrond van het thema

Er zijn ook grote zorgen rond het gebruik van plastics. Zo wordt bijna alle plastic gemaakt uit olie. Dit betekent dat nu wel 6% van de mondiale olieproductie gebruikt wordt voor de productie van plastics. Door economische ontwikkelingen zal dit percentage naar verwachting toenemen tot 20% van de mondiale olieproductie in 2050. De winning van olie leidt tot substantiële schade aan het milieu en de productie van plastic veroorzaakt CO₂ uitstoot. Een ander probleem is dat slechts een klein gedeelte, ca. 10% van de geproduceerde plastics op dit moment wordt gerecycled, ongeveer 40% op stortplaatsen terecht komt, en 14% wordt verbrand. Dat betekent dat meer dan 30% uiteindelijk in het milieu eindigt en een grote vervuilingbron is voor meren, rivieren en uiteindelijk de oceanen. Jaarlijks komt er ruim 3 miljoen ton aan plastic in de oceanen terecht. Bij ongewijzigd beleid kan dit er toe leiden dat er in 2050 meer plastic dan vis in de oceanen aanwezig is.

Doel van thema

Om de schadelijke gevolgen van plastic te verminderen en de winstgevendheid van de onderneming op de lange termijn te waarborgen willen we dat bedrijven hun rol in de plastic transitie verstevigen. Het zetten van één of meer van onderstaande stappen is de hoofddoelstelling van dit engagementtraject.

TABEL 5.4.1 DOELSTELLINGEN PLASTICS¹

Doelstelling	Toelichting
Beleidsvorming	ESG impact van plastic wordt als materieel erkend in de strategie van de onderneming; Scenario analyse brengt risico's van marktonwikkelingen en regelgeving in beeld;
Implementatie & toetsing	De onderneming stelt concrete doelen met prestatie indicatoren (kpi's) om negatieve impact van plastic te reduceren; De onderneming meet de voortgang ten aanzien van de doelen, en rapporteert daarover in openbare verslaglegging;
Samenwerking in de sector	De onderneming werkt samen met relevante partijen in de plastic keten aan het vinden en implementeren van oplossingen die de plastic transitie kunnen versnellen;
Transparantie	De onderneming rapporteert naast de voortgang ten aanzien van bovengenoemde doelen en kpi's over: - hoe regelgeving en marktonwikkelingen m.n. gericht op de plastic transitie, invloed zullen hebben op de financiële resultaten; - de maatschappelijke impact van geproduceerde plastics; - resultaten van maatregelen om klimaatverandering tegen te gaan, waaronder het verbeteren van energie-efficiëntie;

¹ Bron: Achmea Investment Management

Voortgang

Het eerste half jaar van 2020 stond in het teken van de eerste ronde gesprekken en het uitwerken van de samenwerking met andere beleggers rond de PRI werkgroep over plastic. Van januari tot juni spraken we zowel met Mondi en LyondellBasell. We gebruikten deze eerste gesprekken om de dialoog en doelen te introduceren en meer informatie te verkrijgen over bijvoorbeeld de materiaal-stromen in de ondernemingen. Ook kregen we beter inzicht in de belemmeringen die ondernemingen zien bij het verduurzamen van hun producten.

TABEL 5.4.2 ONDERNEMINGEN OPGENOMEN IN THEMA PLASTICS¹

Onderneming	Voortgang
LyondellBasell Industries	Lopende
Mondi	Lopende

¹ Bron: Achmea Investment Management

Vervolg

In het najaar zal een tweede ronde van gesprekken plaatsvinden. Een deel van die gesprekken is al gepland. In deze gesprekken zullen we nader ingaan op de concrete engagement doelen.

Leefbaar loon in de supermarkt- en textielsector

Er is gekozen om twee sectoren te selecteren voor het engagementprogramma, namelijk de kleding- en supermarktsector. Het onderwerp is voor deze sectoren materieel en ze kunnen ook relatief eenvoudig verbeteringen op dit thema realiseren. Er wordt bij de uitvoering van dit thema nauw samengewerkt met het Platform Living Wage for Financials (PLWF). Dit is een samenwerkingsverband van financiële instellingen, waaronder MN, ASN, a.s.r., Triodos IM, NN IP, Robeco en Kempen. Binnen dit platform wordt informatie uitgewisseld, is een methodologie ontwikkeld om bedrijven te analyseren op hun prestaties op het gebied van leefbaar loon en wordt er samengewerkt om de resultaten van het platform onder de aandacht te brengen. Engagements worden indien mogelijk samen gevoerd of gecoördineerd. Dit maakt het voor dit engagementtraject mogelijk zowel de efficiency als effectiviteit te vergroten.

Achtergrond van het thema

Een leefbaar loon is een loon waarmee een werknemer kan voorzien in basisbehoeftes van zijn of haar gezin; van voeding, gezondheidszorg, kleding, huisvesting tot scholing. Afhankelijk van het land kan dit overeenkomen met het minimumloon, maar in vele landen is er of geen wetgeving op dit terrein, of is het minimumloon onvoldoende om in het levensonderhoud te kunnen voorzien. Dit geldt voor ontwikkelingslanden, maar ook dicht bij huis in landen als Hongarije, het Verenigd Koninkrijk of Polen. Juist daarom hebben bedrijven een belangrijke verantwoordelijkheid wat betreft het betalen van een leefbaar loon. Hoewel het betalen van een leefbaar loon in eerste instantie lijkt te leiden tot hogere kosten, kan het ook leiden tot lagere kosten en hogere winstgevendheid. Dit blijkt onder andere uit onderzoeken van Berenschot en Chapman & Thompson op dit onderwerp.

Update Platform Living Wage Financials

Achmea IM neemt actief deel aan het Platform Living Wage Financials (PLWF). Dit is een groep van inmiddels 12 Nederlandse financiële instellingen die samen werken op het thema 'leefbaar loon'. Het platform maakt gebruik van een gezamenlijke methodologie om de prestaties van bedrijven te beoordelen. Ook voeren de leden gezamenlijk gesprekken met de bedrijven die onderdeel zijn van de dialoog over leefbaar loon.

Het Platform Living Wage Financials mocht in Februari een sessie over leefbaar loon organiseren op het jaarlijkse OECD-forum over verantwoord ketenbeheer in de kledingindustrie. Achmea IM leidde deze sessie. Ook konden we tijdens het forum spreken met Li & Fung en VF Corp.

Kort daarna brak ook in Europa de Covid-19 uitbraak door. In de kledingsector, die zwaar leunt op productie in China en Zuidoost-Azië, waren de gevolgen van de ziekte al geruime tijd voelbaar. Veel fabrieken werden gesloten wat aanvankelijk leidde tot veel verplaatsing van productie. Op het moment dat elders in de wereld de winkels moesten sluiten werden veel orders ingetrokken en kwamen kledingproducenten in financiële problemen met als gevolg dat werknemers minder – of geen loon ontvingen.

Het platform heeft met brieven en gesprekken aan bedrijven in de kledingindustrie laten weten dat we het van groot belang vinden dat de bedrijven hun verantwoordelijkheid nemen voor het behoud van werkgelegenheid en inkomen voor de werknemers in productielanden. We hebben daarbij samenwerking gezocht met het Interfaith Center on Corporate Responsibility (ICCR), een organisatie in de Verenigde Staten die maatschappelijk verantwoorde beleggers vertegenwoordigt. Deze organisatie richtte zich ook op de kledingindustrie met een vergelijkbare oproep, waardoor samenwerking voor de hand lag. Door deze samenwerking versterken we de oproep aan bedrijven om hun verantwoordelijkheid te nemen in het omgaan met de Covid-19 crisis, maar ook om bij te dragen aan het herstel. We houden daarbij ook rekening met initiatieven en aanbevelingen vanuit de sector en internationale organisaties, zoals bijvoorbeeld de Call to action van de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO) in samenwerking met de internationale werkgeversorganisatie (IOE), vakbonden en grote kledingmerken: de 'COVID-19: Action in the Global Garment Industry'.

Naast deze aandacht voor de actualiteit ging ook het reguliere werk van het platform door. Inmiddels is het onderzoek naar voortgang bij de bedrijven in volle gang en bekijkt het platform of de jaarlijkse bijeenkomst dit najaar kan plaatsvinden als webinar. Meer informatie over het Platform is te vinden op www.livingwage.nl

Doel van het thema

Leefbaar loon is een complex onderwerp, zeker in een bedrijf met honderden toeleveranciers. Daarom hebben we op meerdere niveaus doelstellingen geformuleerd waarop een bedrijf stappen kan zetten die we in tabel 5.4.1 verder toelichten. Afhankelijk van het bedrijf leggen we de nadruk op één of meer van deze doelstellingen.

TABEL 5.4.1 DOELSTELLINGEN LEEFBAAR LOON¹

Doelstelling	Toelichting
Beleidsvorming	Het bedrijf heeft beleid ontwikkeld op het onderwerp leefbaar loon.
Implementatie & toetsing	Het bedrijf implementeert haar beleid in haar eigen bedrijfsvoering en bij haar toeleveranciers. Het bedrijf monitort actief de voortgang hiervan.
Randvoorwaarden	Het bedrijf zorgt tevens dat de randvoorwaarden voor een leefbaar loon, zoals collectieve onderhandeling en vakbondsvrijheid, gewaarborgd zijn.
Samenwerking	Het bedrijf werkt op dit thema samen met andere partijen.
Transparantie	Het bedrijf is op dit thema transparant richting investeerders, consumenten en andere stakeholders wat betreft haar beleid, de implementatie en de voortgang.

¹ Bron: Achmea Investment Management

Voortgang kledingsector

Voor de kledingindustrie stond de eerste helft van dit jaar in het teken van het Covid-19 virus. Door het grote aantal zieken, maar vooral ook de ongekend zware maatregelen om het virus te bestrijden, waaronder de 'lock-downs' werd de gehele keten geraakt, van producenten en hun werknemers, distributeurs tot de retailers. In onze gesprekken met de ondernemingen in de sector bespraken we de impact van het virus. Meer daarover is te lezen in de tekst-box over de samenwerking met het PLWF.

Toch konden we ook de gesprekken over leefbaar loon voortzetten. In februari spraken we op het OECD 'Garment forum' met Li & Fung en VF Corp, ondernemingen waar we lead investor of co-lead zijn. Samen met andere leden van het PLWF spraken we ook met H&M en GAP. Deze ondernemingen zijn geen onderdeel van onze selectie, maar behoren wel tot de groep ondernemingen waar andere leden van het platform de dialoog mee voeren over leefbaar loon. Het meedoen aan deze gesprekken biedt waardevolle inzichten voor onze eigen dialogen.

In mei werd op de aandeelhoudersvergadering van Li & Fung ingestemd met de overname door private investeerders, waarmee een einde kwam aan de beursnotering van de onderneming. Omdat daarmee onze aandeelhoudersrelatie met de onderneming is vervallen hebben wij ook de dialoog met de onderneming beëindigd.

Het wegvallen van Li & Fung uit de leefbaar loon dialoog konden we compenseren door de rol van lead investor over te nemen voor Hugo Boss. Met deze Duitse onderneming hebben we inmiddels gesproken en zal binnenkort een vervolgesprek plaatsvinden over de resultaten van ons recente onderzoek naar hun voortgang.

Een gesprek met Ralph Lauren, gepland voor maart ging niet door vanwege de Covid-19 situatie. Dit gesprek is uitgesteld in afwachting van de publicatie van het nieuwe duurzaamheidsverslag van de onderneming, dat eind juni zal verschijnen. Wel spraken we met TJX. Ook deze onderneming gaf aan flink geraakt te zijn door de Covid-19 uitbraak. In dit gesprek moesten we vaststellen dat de eerdere toezegging om het thema leefbaar loon te bespreken in de “Social Compliance Comité” van de onderneming niet tot positief resultaat heeft geleid. Daarom hebben we naar aanleiding van het gesprek vragen gesteld op de Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AVA) van TJX. We wachten nog op het verslag van de vergadering inclusief het antwoord op onze vragen.

Met Home Depot hebben we dit jaar nog niet gesproken. De lead investor vanuit PLWF zal het bedrijf eerst op voortgang onderzoeken en na de zomer in samenwerking met ons een gesprek met de onderneming organiseren.

Voortgang supermarkten

Afgelopen halfjaar hebben we gesproken met Ahold Delhaize en Carrefour.

Ahold Delhaize heeft ons meer verteld over de stappen die de onderneming zet op het gebied van mensenrechten. De onderneming heeft recent een rapport uitgebracht waarin het haar ambities en acties op het gebied van mensenrechten beschrijft. Een belangrijke stap, hoewel het onderwerp leefbaar loon slechts zeer beperkt wordt uitgewerkt in het rapport. We hebben er dan ook bij de onderneming op aangedrongen om de ervaringen die het bedrijf wel degelijk heeft op dit onderwerp via projecten in de cacao-keten, te vertalen naar meer bedrijfsbrede doelstellingen. Via Eumedion hebben we daarom ook op de Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AVA) gevraagd om meer aandacht en beleidsdoelen op dit thema.

Ook met de Franse supermarktketen Carrefour hadden we een derde gesprek. Carrefour heeft een gedegen duurzaamheidsbeleid waar onderwerpen als klimaat uitgebreid zijn uitgewerkt in doelen en acties. Op het thema leefbaar loon lijkt een overkoepelende strategie echter te ontbreken. Daarom hebben we hier, voorafgaand aan het gesprek ook via vragen op de AVA aandacht voor gevraagd. Tijdens onze dialoog hebben we, net als bij Ahold Delhaize, gesproken over hoe Carrefour de ervaring die zij heeft in diverse ketens kan vertalen naar een bedrijfsbrede strategie en doelstellingen op het thema leefbaar loon. De onderneming stond hier open voor en we zullen de aankomende periode nauwgezet volgen of de onderneming extra stappen zet op het onderwerp.

TABEL 5.4.2 ONDERNEMINGEN OPGENOMEN IN THEMA LEEFBAAR LOON IN SUPERMARKT EN TEXTIELSECTOR

¹

Onderneming	Voortgang
Home Depot	lopende
TJX Companies	lopende
VF Corp	lopende
Carrefour S.A.	lopende
Koninklijke Ahold Delhaize N.V.	lopende
Tesco PLC	lopende

¹ Bron: Achmea Investment Management

Vervolg kledingsector

In de tweede helft van 2020 gaat de dialoog over leefbaar loon onverminderd verder. We zullen het onderzoek naar de voortgang afronden en daarna een volgende ronde gesprekken voeren. Ook de samenwerking met het PLWF wordt voortgezet. Voor TJX willen we de resultaten van het onderzoek voor het eerst publiceren in het overzicht van alle ondernemingen die onderzocht worden door het PLWF. Ook hopen we bij dit onderzoek een impressie te kunnen geven van hoe de ondernemingen omgaan met de Covid-19 crisis en het herstel daarvan.

Vervolg supermarkten

Ook bij de supermarkten zullen we in de tweede helft van 2020 een assessment uitvoeren naar de voortgang per bedrijf. Tevens zullen we met het PLWF een sessie organiseren voor supermarkten en ondernemingen uit de Agro & Food sector om gezamenlijk te kijken welke stappen gezet kunnen worden. Daarnaast zullen we ook individueel de dialoog voortzetten.

Transport & Klimaat

De transportsector draagt ruim 25 procent bij aan de totale Europese CO₂-uitstoot. Hoewel de transportsector grotendeels buiten het Klimaatakkoord van Parijs is gebleven dient de sector wel een belangrijke bijdrage te leveren aan de broeikasgas-reductie om deze doelstellingen te behalen. Daarom is het materieel en relevant vanuit financieel en maatschappelijk perspectief om dit thema uit te voeren binnen de logistieke sector.

De transportsector omvat een breed scala aan industrieën. We kiezen ervoor om ons te richten op de industriegroep 'logistiek'. De te behalen winst in termen van CO₂-reductie en energie-efficiëntie schatten wij in als hoog. Door ons te richten op deze groep denken wij optimaal rendement te halen uit onze inspanningen. Een engagement in deze industrie heeft meerdere invalshoeken, waaronder: het verlagen van brandstofverbruik en het gebruik van alternatieve brandstofbronnen (denk aan schonere brandstoffen zoals waterstof of methanol voor lange afstanden), verbeterde voertuigtechnologie en technologische verbeteringen (zoals elektrische schepen naar het achterland), reductie van emissie-intensiteit van bestaande wagenparken, alternatieve vervoerswijzen, maar ook efficiëntiemaatregelen op voertuigonderhoud (bijvoorbeeld weerstand verlagen door een schip schoon te houden) en logistieke planning voor het laden van voertuigen en routeplanning.

“De transport sector is de snelst groeiende uitstoter van broeikasgassen. De groei in energiebehoefte ten aanvang van transport is de hoogste van alle eindgebruikers”

– World Health Organisation

Doel van het thema

De doelen die wij hebben opgesteld voor de ondernemingen luiden als volgt:

- Transportbedrijven verbeteren transparantie over (a) de CO₂-uitstoot, door bijvoorbeeld te rapporteren over brandstofgebruik en (b) de gehanteerde strategie om te blijven voldoen aan de striktere CO₂ (zelf)regulering;
- Transportbedrijven nemen klimaatverandering en CO₂-uitstoot in het bijzonder op in hun beleid. Wij vragen hen de urgentie en materialiteit van het reduceren van de CO₂-uitstoot te erkennen, capaciteit en expertise op bestuursniveau ten aanzien van klimaatverandering beschikbaar te maken en klimaatscenario's (waaronder

gebruik van fossiele brandstoffen) te integreren bij bepaling van lange termijn financiële risico's;

- Transportbedrijven integreren brandstofefficiëntie in de strategie, planning, activiteiten en investeringsbeslissingen;
- Daarnaast willen wij transportbedrijven aan de hand van best practices (a) inzicht geven in de mogelijkheden tot het reduceren van het gebruik van fossiele brandstoffen en (b) stimuleren over te schakelen op hernieuwbare energiebronnen.

Dit engagement thema sluit aan bij de volgende Sustainable Development Goal (SDG):

• SDG 7: Betaalbare en duurzame energie

Onze focus is doel 7.2 dat zich richt op de verhoging van hernieuwbare energie in de globale energiemix en onderliggend doel 7.3 dat zich richt op het verhogen van energie-efficiëntie.

Voortgang

De dialogen werden in het eerste kwartaal van 2019 gestart. Nadat wij de meest recente informatie, waaronder analyses door dataprovider MSCI en rapportages van de ondernemingen zelf hebben bestudeerd, stuurden wij de ondernemingen brieven waarin wij hen vroegen om de dialoog met ons aan te gaan. In 2019 spraken wij met alle ondernemingen met uitzondering van Expeditors International of Washington. De dialoog met deze onderneming kwam tot onze spijt niet op gang. Hierover rapporteerden we in onze vorige rapportage periode in meer detail. We staakten onze pogingen om met de onderneming in gesprek te komen en beëindigden het engagementtraject voor deze onderneming per 1-1-2020.

In de eerste helft van 2020 hadden we opnieuw inhoudelijk contact met Deutsche Post en United Parcel Service. Wij vroegen Deutsche Post om meer duidelijkheid inzake de doelen die zij nastreven met hun lobbyactiviteiten. Wij wezen United Parcel Service op het belang van scenario-analyse om de effecten van bijvoorbeeld een hogere CO₂ prijs of andere maatregelen in te schatten. Eind mei spraken we met Royal Mail af in juli weer te spreken en ook met C.H. Robinson wordt een nieuwe afspraak gemaakt.

TABEL 5.4.1 ONDERNEMINGEN OPGENOMEN IN THEMA TRANSPORT & KLIMAAT¹

Onderneming	Voortgang
Deutsche Post AG	lopende
Expeditors International of Washington, Inc.	dialogoog is afgesloten
Royal Mail plc	lopende
United Parcel Service, Inc. Class B	lopende
C.H. Robinson Worldwide, Inc.	lopende

¹ Bron: Achmea Investment Management

Vervolg

In juli zullen wij onze dialoog met Royal Mail voortzetten en naar verwachting meer diepgang geven. Daarnaast geven we prioriteit aan het vervolgen van ons gesprek met C.H. Robinson. Ook willen wij in de tweede helft van 2020 vervolg geven aan onze dialogen met Deutsche Post en United Parcel Service.

Klimaattransitie

In het klimaatakkoord van Parijs hebben 196 landen afgesproken om de opwarming van de aarde te beperken tot ruim onder de twee graden, waarbij het streven is de opwarming van de aarde beneden de 1,5 graad te houden. In een rapport over klimaatverandering (IPCC), wordt gesteld dat hiertoe het totaal aan mondiale CO₂-emissies tegen 2030 met 45 procent zal moeten dalen ten opzichte van 1990. Omdat fossiele brandstoffen die bij de verbranding een groot deel van de CO₂-uitstoot veroorzaken vooralsnog een centrale rol in de energievoorziening spelen, zal een verstrekkende transitie van de energievoorziening nodig zijn om de uitstoot van broeikasgassen fors te reduceren (DNB, 2018). Wereldwijd spannen overheden, (maatschappelijke) organisaties en consumenten zich in om een transitie mogelijk te maken naar een koolstofarme economie. Daarbij ligt de nadruk op investeren in meer hernieuwbare energie en het afbouwen van onze afhankelijkheid van fossiele energiebronnen.

Achtergrond van het thema

Tijdens de dialoog klimaattransitie gaan we in gesprek met ondernemingen over de gevolgen van de klimaattransitie in termen van risico's en kansen. Het gesprek richt zich op de strategie die bedrijven kiezen, maar ook: in welke mate zijn zij voorbereid op veranderingen die in diverse klimaatscenario's worden geschetst? In welke mate kunnen bijvoorbeeld ondernemingen die nu sterk afhankelijk zijn van fossiele brandstoffen zich tijdig aanpassen aan een veranderende markt en regelgeving? Waar ligt het zwaartepunt van de huidige investeringen door ondernemingen en welke keuzes liggen hieraan ten grondslag? Zijn ondernemingen in staat om verschillende toekomstscenario's uit te werken, veranderingen waar te nemen en tijdig te anticiperen?

Op basis van onze observaties blijkt dat er relatief veel winst valt te behalen voor de energiesector (olie en gas) en automobielproducenten. Ondernemingen in portefeuille in deze sectoren staan momenteel voor de grootste uitdagingen in relatie tot de energietransitie doordat zij momenteel meer opereren in lijn met een 2 – 4 graden scenario dan een 1,5-2 graden scenario.

Doel van het thema

We hebben in het engagementtraject verschillende doelen gesteld voor de ondernemingen:

- De ondernemingen bereiden zich voor op de gevolgen van de klimaattransitie en maken kansen en risico's inzichtelijk. De ondernemingen dienen bovendien transparant te zijn over de wijze waarop zij

klimaatgerelateerde risico's en kansen meten en monitoren. Ook vragen wij de ondernemingen verschillende scenario's over veranderende markten uit te werken;

- Ondernemingen ontwikkelen een gedegen klimaatstrategie en voeren deze uit. Dit betekent dat de strategie zowel financieel als maatschappelijk robuust moet zijn. Autoproducenten dienen hierbij een duidelijk visie op de ontwikkeling van elektrisch rijden op te stellen;
- De olie- en gasbedrijven nemen een sturende rol aan in de transitie naar hernieuwbare energie en reageren niet slechts op de vraag;
- De onderneming geeft toegang tot de gehanteerde maatstaven en doelstellingen en telt ons in staat om potentiële risico's, het vermogen om aan financiële verplichtingen te voldoen, de algemene blootstelling aan klimaat gerelateerde kwesties en de voortgang in het beheer van of de aanpassing aan deze kwesties beter te beoordelen;
- De ondernemingen zijn transparant over de voortgang en resultaten van genomen klimaatmaatregelen.

Dit engagement thema sluit aan bij de volgende Sustainable Development Goals:

• **SDG 7: Betaalbare en duurzame energie**

We richten ons hierbij op het onderliggende doel 7.2 dat zich richt op de verhoging van hernieuwbare energie in de globale energiemix.

• **SDG 13: Klimaatactie**

We richten ons hierbij op het onderliggende doel 13.2 dat zich richt op maatregelen integreren inzake klimaatverandering.

Voortgang

In het tweede halfjaar van 2019 is er onderzoek gedaan, op basis van KPI's, naar de activiteiten van ondernemingen op het gebied van klimaattransitie. Op basis van dit onderzoek zijn engagementbrieven verstuurd naar de vijf geselecteerde ondernemingen; Subaru Corporation, Renault, BMW, Exxon Mobil Corporation en OMV AG. Inmiddels hebben we met alle ondernemingen contact weten te leggen.

OMV spraken we in de tweede helft van 2019 en met Subaru en BMW hebben we in de eerste helft van 2020 gesprekken gevoerd. We spraken hen onder andere over de emissiereductiedoelstellingen en veranderende wet- en regelgeving omtrent uitstoot limieten. Ook ons contact met Exxon Mobil is vooralsnog schriftelijk. Na vele contactpogingen ontvingen wij eind juni we ook van Renault schriftelijke reactie. De onderneming liet ons onder meer weten dat zij recent hebben besloten om de aanbevelingen van de TCFD ter harte te zullen nemen

TABEL 5.4.1 ONDERNEMINGEN OPGENOMEN IN THEMA KLIMAATTRANSITIE ¹

SUBARU CORP	lopende
Renault SA	lopende
BMW	lopende
Exxon Mobil Corp.	lopende
OMV AG	lopende

¹ Bron: Achmea Investment Management

Vervolg

In de tweede helft van 2020 praten we verder met de ondernemingen. Wij gaan ons inzetten om onze dialoog met Exxon Mobil en Renault voort te zetten. Daarnaast willen we BMW spreken over hun nieuwe duurzaamheidsstrategie en de bijbehorende doelstellingen die zij in ons vorige gesprek aankondigden.

Energie efficiëntie in de staal en chemie industrie

Wereldwijd heeft verbetering van energie efficiëntie de groei van het energiegebruik met circa 12procent afgeremd. Bovendien toont scenario-analyse aan dat zelfs bij een verdubbeling van het bruto binnenlands product in 2040 toch een lagere wereldwijde uitstoot van broeikasgassen mogelijk is dan vandaag. Enkel door energie efficiëntie kan meer dan 40 procent van de volgens de Parijse doelstellingen benodigde vermindering van CO₂-uitstoot worden bereikt. Energie efficiëntie is zodoende het sleutelwoord in het mogelijk maken van verdere economische groei, zonder evenredige groei in uitstoot. Energie efficiëntie is onmisbaar geworden voor het bereiken van de wereldwijde klimaatdoelen.

Achtergrond van het thema

De beperking van klimaatverandering tot maximaal 2 °C, met een streefwaarde van 1,5 °C, hangt in belangrijke mate af van verbeterde energie efficiëntie. Sinds het jaar 2000 werd de toenemende vraag naar energie voor een derde gecompenseerd door verbeterde efficiëntie. Het *Internationaal Energie Agentschap* (IEA) stelt vast dat de industrie potentieel twee keer zoveel waarde kan creëren uit energie in 2040 dan nu het geval is. Met verbeterde energie efficiëntie gaan belangrijke economische, ecologische en sociale voordelen gepaard. Het leidt tot een afname van broeikasgasemissies, maar energiebesparingen zijn, sec bekeken, per definitie kostenbesparend; een investering in energiebesparingsmaatregelen betaalt zich gemiddeld met een factor drie terug. Overige voordelen zijn minder luchtvervuiling, verhoogde koopkracht van huishoudens door lagere energiekosten, verbeterde energiezekerheid door verminderde invoer en uitgebreide toegang tot moderne energiediensten (IEA, 2018).

Wij zijn kritisch naar alle sectoren die voor de grootste uitstoot van broeikasgassen zorgen, waaronder de staal, cement en chemiesector. Vanwege beperkte beleggingen in de cementsector, richt dit engagement traject zich op bedrijven in de chemie- en de staalindustrie. We onderzochten in welke mate ondernemingen in de beleggingsportefeuilles voorbereid zijn op markt- en beleidsontwikkelingen op het gebied van klimaatverandering en energie efficiëntie. Ook onderzochten we de materialiteit van energie efficiëntie voor ondernemingen in de chemie en de staalindustrie.

Doel van het thema

We hebben verschillende doelen gesteld voor de ondernemingen:

- De ondernemingen formuleren een lange termijn klimaatstrategie. Daarbij dienen ze rekening te houden met strategische en financiële risico's en kansen als gevolg van klimaatverandering, zoals veranderingen in beleid en markt en technologische ontwikkelingen zoals een mogelijke invoering of verhoging van een CO₂-prijs. Deze komen mogelijk naar voren door een grondige risico-analyse en het uitvoeren van scenario-analyses.
- De onderneming committeert zich aan meetbare doelen rondom klimaat, energie-efficiëntie en de samenstelling van de brandstofmix. Wij roepen ondernemingen op om zich te verbinden aan wetenschappelijk onderbouwde doelstellingen of '*Science Based Targets*'.
- Binnen de operatie is er focus op energie efficiëntie en worden er relevante energie-efficiëntiemaatregelen geïmplementeerd. De onderneming optimaliseert het proces onder andere door gebruik te maken van slimme meters en hergebruik van grondstoffen, energie, afval en warmte. Ook wordt er in toenemende mate gebruik gemaakt van hernieuwbare energie en wordt samengewerkt met organisaties binnen en buiten de sector.
- De onderneming is transparant over de voortgang en resultaten van haar klimaat en energie efficiëntie maatregelen.

Dit engagement thema sluit met name aan bij de volgende Sustainable Development Goals:

SDG 7: Betaalbare en duurzame energie

Onze focus is doel 7.2 dat zich richt op de verhoging van hernieuwbare energie in de globale energiemix en doel 7.3 dat zich richt op het verhogen van energie-efficiëntie.

SDG 9: Industrie, innovatie en infrastructuur

Onze focus is doel 9.4 dat zich onder andere richt op het verduurzamen van industrieën.

Voortgang

In juni 2019 hebben wij brieven verstuurd naar de ondernemingen die we voor dit engagementprogramma geselecteerd hebben. Naar aanleiding van deze brief is er inmiddels één of meerdere malen contact geweest met alle ondernemingen. Wij namen bij de eerste gesprekken de gelegenheid om kennis te maken en uitleg te geven over de achtergrond en doelen van onze engagement. Deze gesprekken verliepen alle positief.

In de eerste helft van 2020 spraken wij voor het eerst, na mislukte contactpogingen in 2019, met het Duitse chemiebedrijf Covestro tijdens een conference call. De onderneming gaf toelichting op het energie efficiëntie programma en de beoogde uitbereiding van hernieuwbare energie. Daarnaast hadden we ook voor het eerst contact met PPG Industries over dit thema. Nadat wij meermaals contact zochten met de onderneming, ontvingen wij een inhoudelijke schriftelijke reactie waarin zij toelichting gaven op hun optimalisatieprocessen en diverse doelstellingen. Ook bij het Australische staalbedrijf Fortescue Metals Group waren er belangrijke ontwikkelingen. De onderneming kondigde op 16 juni 2020 aan voor 2040 volledig CO₂ neutraal te zullen zijn. Eind augustus van dit jaar verwachten wij hierover meer te kunnen lezen in het jaarrapport en in de duurzaamheidsrapportage.

TABEL 5.4.1 ONDERNEMINGEN OPGENOMEN IN THEMA ENERGIE EFFICIENCY¹

Ondernemingen	Voortgang
Fortescue Metals Group Ltd	lopende
Nucor Corporation	lopende
Covestro AG	Lopende
PPG Industries, Inc.	Lopende
Sika AG	lopende

¹ Bron: Achmea Investment Management

Vervolg

In de tweede helft van 2020 willen wij met Fortescue spreken over de nieuwe doelstellingen en klimaatstrategie waarover de onderneming verwacht eind augustus te rapporteren. Daarnaast zullen we de dialoog met de ondernemingen die we afgelopen periode niet gesproken hebben aan de hand van nieuwe rapportages tijdens de tweede helft van 2020 voortzetten.

Afbouw blootstelling Steenkool

Elektriciteit uit steenkool is verreweg de meest CO₂-intensieve vorm van energie-opwekking. De verbranding van steenkool in energiecentrales is verantwoordelijk voor meer dan 40% van de wereldwijde CO₂-uitstoot en draagt daarmee sterk bij aan klimaatverandering (IEA 2018). Het is daarom van belang dat mijnbouwbedrijven die steenkool winnen en elektriciteitsbedrijven die hier energie uit opwekken overstappen op duurzamere alternatieven. Wij gaan in gesprek met deze ondernemingen om dit proces waar mogelijk te versnellen.

Achtergrond van het thema

Dit engagement traject richt zich specifiek op de groep van mijnbouw- en elektriciteitsbedrijven die (deels) afhankelijk zijn van de winning van of de opwekking van elektriciteit uit steenkool. Door in gesprek te gaan met deze ondernemingen willen wij de transitie naar een koolstofarm energiesysteem bespoedigen en bijdragen aan het Parijse Klimaatakkoord. Van energiebedrijven die gebruik maken van steenkool in de brandstofmix wordt concreet gevraagd dat zij zich richten op minder CO₂-intensieve en bij voorkeur hernieuwbare vormen van energieopwekking. Van mijnbouwondernemingen betrokken bij de winning van steenkool wordt concreet gevraagd om een duidelijk pad te kiezen waarlangs de afhankelijkheid van steenkool wordt afgebouwd en in wordt gezet op duurzamere alternatieven.

Doel van het thema

We hebben in dit engagementtraject verschillende doelen gesteld voor de geselecteerde mijnbouw- en elektriciteitsbedrijven:

- De onderneming heeft een doelstelling op het afbouwen van de steenkoolcapaciteit
- De onderneming heeft een emissiereductiedoelstelling (bij voorkeur binnen de grenzen van 2 graden gemiddelde wereldwijde temperatuurstijging)
- De onderneming ligt op koers voor het behalen van bovenstaande doelstellingen
- Elektriciteitsbedrijven investeren in hernieuwbare energie
- Mijnbouwbedrijven investeren in het vinden en ontginnen van grondstoffen die een alternatief kunnen zijn voor steenkoolwinning

Dit engagement thema sluit aan bij de volgende Sustainable Development Goals:

- **SDG 7: Betaalbare en duurzame energie**

We richten ons hierbij op het onderliggende doel 7.2 dat zich richt op de verhoging van hernieuwbare energie in de mondiale energiemix.

- **SDG 13: Klimaatactie**

We richten ons hierbij op het onderliggende doel 13.2 dat zich richt op het nemen van maatregelen inzake klimaatverandering.

Voortgang

Begin 2020 stuurden wij brieven uit naar alle geselecteerde ondernemingen. Hierin vroegen wij de mijnbouw- en elektriciteitsbedrijven naar hun visie op het gebruik van steenkool voor energiewinning, hun afbouwstrategie en investeringsplannen voor substituten.

In de daarop volgende maanden, spraken wij met alle onderneming op Jardine Matheson na. Wij hebben tot nog toe geen reactie van deze onderneming ontvangen.

Met South32 spraken wij over hun recente aankondiging om dochteronderneming South Africa Energy Coal, verantwoordelijk voor de gehele blootstelling aan steenkool van het moederbedrijf, te verkopen. In ons gesprek met DTE Energy Company gaf de onderneming toelichting op hun afbouwstrategie en ambitie voor 2050 CO₂-neutraal te willen zijn. Tijdens onze eerste conference call met WEC Energy Group spraken wij over hun afhankelijkheid van de toezichthoudende instanties en met BHP hebben wij het gehad over hun geplande portefeuille-analyse en heroverweging van lidmaatschappen van brancheorganisaties. Endesa kondigde aan dat zij bijna al hun kolencentrales voor 2021 sluiten en The Southern Company kondigde een nieuw rapport aan waarin hun afbouwstrategie verder wordt uitgewerkt. In onze dialoog met Enel spraken wij over hun plan de laatste kolencentrale voor 2030 te sluiten en hun investeringsplannen voor de uitbereiding van alternatieve energiebronnen. Anglo American kondigde in een conference call met ons aan binnenkort de toekomst van steenkool in de productenportefeuille van de onderneming te heroverwegen in een nieuw strategisch plan.

TABEL 5.4.1 VOORTGANG ONDERNEMINGEN

Onderneming	Voortgang
Anglo American Platinum Ltd	Lopende
BHP	Lopende
DTE Energy Company	Lopende
Endesa S.A.	Lopende
Enel SpA	Lopende
Jardine Matheson Holdings Limited	Nog geen antwoord op ons verzoek ontvangen
RWE AG	Lopende
South32 Ltd.	Lopende
Southern Company	Lopende
WEC Energy Group Inc	Lopende

Vervolg

In de tweede helft van 2020 zetten wij de dialogen voort. Allereerst richten wij ons op de enige onderneming die we nog niet gesproken hebben, Jardine Matheson. Daarna bepalen we aan de hand van de reeds gevoerde gesprekken welke mijnbouw- en elektriciteitsbedrijven wij willen spreken. Ondertussen volgen we mediaberichten, bedrijfsrapportages en nieuw aangekondigde klimaat- en afbouwstrategieën nauwlettend.

5.5. Dialoog ESG NL

Achtergrond

Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen hebben de speciale aandacht van Nederlandse institutionele beleggers vanwege de directe sociaaleconomische belangen die de bedrijfsactiviteiten met zich mee brengen. Belangrijke strategische besluiten van Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen, zoals fusies en overnames, kunnen significante effecten hebben op lokale werkgelegenheid, de concurrentiepositie van de onderneming en lange termijn waardecreatie. Ook remuneratievoorstellen of (her)benoemingen van bestuurders leiden regelmatig tot maatschappelijk discussie. Wij hechten er dan ook grote waarde aan om op structurele wijze de dialoog te voeren met Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen. Hierbij toetsten wij de beleidsvoorstellen aan de uitgangspunten en best-practices van de Nederlandse Corporate Governance Code (herzien in 2016), en vanaf 1 januari 2019 aan de Nederlandse Stewardship Code. Bij het voeren van de dialogen trekken wij zoveel mogelijk op in collectief verband, verenigd in Eumedion.

De principes uit de Stewardship Code bieden ons als institutionele beleggers de mogelijkheid verantwoording af te leggen aan deelnemers en klanten over de wijze waarop wij als betrokken belegger invulling geven aan onze aandeelhoudersrechten. De Stewardship Code is in lijn met de verantwoordelijkheden die voor aandeelhouders gelden ten aanzien van transparantie rond het betrokkenheidsbeleid en stembeleid, zoals vastgelegd in de herziene EU-richtlijn aandeelhoudersrechten (Shareholders' rights directive). Zij onderstreept ook het belang van aandeelhoudersbetrokkenheid voor het streven naar lange termijn waardecreatie van de Nederlandse beursondernemingen, zoals vastgelegd in de Nederlandse Corporate Governance Code. Daarnaast verlangt de Stewardship Code van institutionele beleggers de bereidheid om, eventueel samen met andere institutionele beleggers, een constructieve dialoog aan te gaan met de Nederlandse beursondernemingen en met andere belanghebbenden.

Overzicht dialogen

In de eerste helft van 2020 is Achmea, voorafgaand aan de aandeelhoudersvergaderingen, in dialoog gegaan met zeven Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen. Deze dialogen vonden plaats binnen het Eumedion verband, zie tabel 5.5.1

TABEL 5.5.1 DIALOGEN MET NEDERLANDSE BEURSGENOTEERDE ONDERNEMINGEN H1 2020

Onderneming	Besproken onderwerpen
Ahold-Delhaize	Lange termijn waardecreatie model, diversiteit, strategie, duurzaamheid, beloningsbeleid, lokale producten.
DSM	Lange termijn waardecreatie model, competentie- en diversiteitsmatrix, beloningsbeleid.
ING Groep	Lange termijn waardecreatie model, remuneratie, risicomanagement.
Philips	Lange termijn waardecreatie model, competentie- en diversiteitsmatrix, remuneratie, risicomanagement.
Royal Dutch Shell	Klimaatbeleid, beloningsbeleid.
Unilever	Strategie, beloningsbeleid, duurzaamheid, corporate governance.
Wolters Kluwer	Lange termijn waardecreatie model, duurzaamheid, beloningsbeleid.

Relevante ontwikkelingen

Dit jaar waren er diverse agendapunten op de aandeelhoudersvergadering geagendeerd die tot discussie leidden bij investeerders. Zo is er met ondernemingen gesproken over het beloningsverslag, het nieuwe beloningsbeleid, diversiteit en klimaatbeleid.

Alle ondernemingen waarmee gesproken is hebben maatregelen genomen rondom de veiligheid van hun personeel, klanten en leveranciers, als gevolg van de COVID-19 crisis. Tijdens de dialogen, veelal digitaal, is er uitgebreid gesproken over wat COVID-19 voor effect had op de onderneming en hoe men daarmee omgaat.

Naar aanleiding van de in 2019 inwerking getreden EU-Shareholders Rights Directive zijn Nederlandse beursondernemingen verplicht in 2020 hun (herziene) beloningsbeleid ter stemming voor te leggen aan de aandeelhouders. Aandeelhouders krijgen vanaf dit jaar ook de gelegenheid een adviserende stem uit te brengen over het remuneratieverslag. Er zijn diverse dialogen geweest met de ondernemingen die hun beloningsbeleid willen herzien en draagvlak hiervoor willen toetsen.

In 2019 besloot aandeelhouderscollectief *Follow This* haar geagendeerde resolutie voortijdig in te trekken en Shell tijd te geven om haar klimaatambities in lijn te brengen met het Klimaatakkoord van Parijs. Dit jaar heeft *Follow This* opnieuw een klimaatresolutie op de agenda gezet. Achmea heeft zich onthouden van stemming.

Dialogen met Nederlandse ondernemingen

ING Groep

Bij ING Groep is in de aanloop naar de AVA met de nieuwe voorzitter van de remuneratiecommissie gesproken over het nieuwe beloningsbeleid en het remuneratieverslag over 2019. Er is uitgebreid stilgestaan bij de wijze waarop ING het maatschappelijk draagvlak heeft getoetst voor haar nieuwe beloningsbeleid voor de Raad van Bestuur. Het nieuwe beleid is opgesteld na een uitgebreide consultatie onder aandeelhouders. Ook is er stilgestaan bij het verbeterprogramma, naar aanleiding van de witwasfraude. Het aangekondigde vertrek van de CEO in de zomer van 2020 naar de Zwitserse bank UBS is ook besproken. Het opvolgingsproces is in gang gezet. Inmiddels is bekend dat de huidige CRO, belast met het eerder genoemde verbeterprogramma, de rol van CEO overneemt.

Wolters Kluwer

Binnen het Eumedion verband en namens een aantal institutionele beleggers voerde Achmea IM gesprek met Wolters Kluwer in aanloop naar de aandeelhoudersvergadering. Het belangrijkste gespreksonderwerp is het beloningsbeleid. Het salaris van de CEO staat al jaren in de top van de beloningen van topbestuurders van beursgenoteerde ondernemingen in Nederland. Aandeelhouders hebben het remuneratieverslag over 2019 afgewezen met 47 procent van de stemmen. Ook is het nieuwe beloningsbeleid afgewezen met 48 procent van de stemmen. Het oude beleid blijft vooralsnog van kracht, er was immers een stemvereiste nodig van minimaal 75 procent. Wolters Kluwer heeft toegezegd opnieuw in gesprek te gaan met haar aandeelhouders om te komen tot een nieuw beloningsbeleid dat opnieuw zal worden voorgelegd.

Philips

We hebben met Philips gesproken over diverse onderwerpen, waaronder het lange termijn waardecreatie model. Met behulp van dit model kan Philips aantonen hoe het op de lange termijn zowel financiële als maatschappelijke waarde wil toevoegen. In het kader van het diversiteitsbeleid is er binnen Philips het doel gesteld om het percentage vrouwen in senior management posities te verhogen naar 25% in 2020. We hebben de voortgang hiervan besproken evenals de ervaringen rondom de *unconscious bias awareness* training die door het management gevolgd is. Deze training is ontwikkeld om het risico op *bias* (vooringenomenheid) te mitigeren en de inclusieve cultuur te optimaliseren. Ook is er stilgestaan bij het invoeren van het nieuwe beloningsbeleid. We hebben gesproken over het opnemen van een aantal duurzaamheidsdoelstellingen in de langetermijndoelstellingen. Bij de totstandkoming van het beloningsbeleid vergelijken ondernemingen zich graag met soortgelijke ondernemingen. Wij zijn positief over het feit dat Philips heeft aangegeven dat zij het aantal in de Verenigde Staten gevestigde ondernemingen in deze vergelijkingsgroep heeft gemaximeerd. Dit heeft een matigend effect op de hoogte van beloningen omdat in de Verenigde Staten een andere beloningscultuur heerst dan in Europa.

Ahold-Delhaize

Bij Ahold-Delhaize is gesproken over het beloningsbeleid. In 2019 is de duurzame retailcomponent teruggebracht van 20 procent naar 15 procent en tegelijkertijd het gewicht van de financiële maatstaven verhoogd. Er is gesproken over het opnemen van meer criteria op het gebied van duurzaamheid in het beloningsbeleid, bijvoorbeeld doelstellingen op het gebied van materiële zaken zoals leefbaar loon en/of klimaat. De onderneming stelt dat medewerkers haar meest waardevolle activa zijn en dat ze een vitale rol spelen in de COVID-19 crisis. De suggestie is gedaan om in het kader van het betalen van een leefbaar loon een streefcijfer vast te stellen dat kan worden gemeten. Hiermee kan worden bepaald of medewerkers een leefbaar loon ontvangen. Tenslotte is er stilgestaan bij de samenstelling van de peergroup, de groep waarmee de onderneming zich vergelijkt bij het opstellen van het beloningsbeleid.

Unilever

Bij Unilever is gesproken over de strategie, onder andere op het gebied van e-commerce activiteiten. Daarnaast is er gesproken over het aangepaste en meer gematigde beloningsbeleid. Sinds het aantreden van de nieuwe CEO begin 2019 is de vaste beloning verlaagd. Ook geeft Unilever duurzaamheidscriteria een belangrijkere rol in de beloning van bestuurders. Er is gesproken over de aankondiging om de Nederlands-Britse structuur los te laten en het hoofdkantoor van Rotterdam naar Londen te verplaatsen. Unilever heeft het voornemen om volledig Brits te worden. De onderneming geeft aan hiermee haar strategische flexibiliteit te vergroten en de corporate governance te verbeteren. In de gesprekken zijn de voor- en nadelen van diverse opties besproken. Het duurzaamheidsprofiel van Unilever is in onze ogen waardevol en moet zoveel mogelijk behouden blijven. De plannen moeten nog goedgekeurd worden door de Britse en Nederlandse aandeelhouders.

DSM

Bij DSM is onder meer gesproken over de impact van de COVID-19 crisis op de verschillende bedrijfsonderdelen en de medewerkers wereldwijd. De opvolging van de CEO door een co-CEO-structuur is aan bod gekomen evenals het Erevoorzitterschap waar de CEO voor is benoemd. We hebben DSM aangemoedigd om de informatievoorziening in het remuneratierapport te verbeteren. Op het gebied van duurzaamheid hebben we gesproken over de strategische focus op klimaat, energie en grondstoffencirculatie. Ook is er stilgestaan bij het thema loonkloof. DSM heeft in 2019 een analyse gemaakt van de loonkloof tussen mannen en vrouwen, welke in het voordeel was van vrouwen. Dit wordt veroorzaakt doordat een hoger percentage mannen werkzaam is in lagere functies. Verder is er stilgestaan bij de Gedragscode waar de leveranciers van DSM onder vallen. Door middel van assessments en audits controleert DSM of ze handelen in overeenstemming met de normen en waarden van DSM. Tenslotte hebben we gesproken over de brief die DSM eind februari heeft ontvangen van Ocean Wood Capital Management. Deze belegger meent dat de verschillende onderdelen van DSM los meer waard zijn dan

de huidige waardering van DSM als geheel. Deze belegger meent dat de benoeming van de nieuwe co-CEO's een goed moment is om de bedrijfsstructuur te evalueren en te optimaliseren. Zo zou het verkopen van de divisie "Materials" een opdrijvend effect van de koers hebben van de voedingsdivisie.

Royal Dutch Shell

We zijn met Shell in gesprek over diverse onderwerpen. Shell heeft een update gegeven over hoe de onderneming omgaat met de gevolgen van COVID-19: op operationeel vlak en wat dit voor de bedrijfscontinuïteit betekent. Zo hebben we gesproken over de geüpdate klimaatambities en het tijdsbestek waarin de ambities verwezenlijkt worden. We hebben gesproken over het budget voor hernieuwbare energie en wat dit op de langere termijn voor Shell betekent. Ook zijn de ambities op het gebied van biobrandstoffen aan bod gekomen en zijn vragen gesteld over de kapitaalallocatie op de korte en lange termijn. Uiteraard is er ook om een toelichting gevraagd over de verlaging van het dividend. Door de veiligheidsmaatregelen vanwege COVID-19 heeft Shell besloten de AVA achter gesloten deuren te houden. Dit stuitte op veel verzet onder Nederlandse aandeelhouders, zodoende heeft Shell een Q&A sessie gehouden zes dagen voorafgaand aan de AVA. Tijdens deze webcast heeft het bestuur vragen beantwoord en konden aandeelhouders ook vervolgvragen stellen. De discussie die plaatsvond tijdens de webcast en het transcript stelde aandeelhouders in de gelegenheid om optimaal geïnformeerd een stem uit te brengen. De door Follow This ingediende aandeelhoudersresolutie is uiteraard ook aan bod gekomen.

In voorbereiding op deze AVA hebben we gesproken met de voorzitter van de remuneratiecommissie over het beloningsbeleid. Wij hebben eerder input geleverd voor de totstandkoming van een voorstel voor een nieuw beloningsbeleid. Zo vinden wij eenvoud, focus op lange termijn doelstellingen, belonen van een juiste uitvoering van de strategie, en de energietransitie belangrijk. Het voorgestelde beloningsbeleid heeft een matigend effect gehad op de totale beloning voor de top. Ook waarderen wij het dat Shell heeft gewerkt aan het beperken van de variabiliteit. Wij moedigen Shell aan de doelstellingen op het gebied van klimaat nog sterker mee te laten wegen.

Klimaat was ook een belangrijk thema op deze AVA. Net als vorige jaren had aandeelhouderscollectief Follow This een aandeelhoudersvoorstel ingediend om Shell aan te sporen het voortouw te nemen in de energietransitie naar een "net-zero emission energy system". De steun van de aandeelhouders was dit jaar met 14,4 procent aanzienlijk hoger dan in 2018, toen was het nog maar 5,5 procent. Een grote, maar enigszins afnemende, meerderheid van de aandeelhouders is nog steeds tevreden over de ambities die Shell heeft op dit terrein. Sterker nog, op dezelfde dag dat de AVA van Shell werd bijeengeroepen, kondigde de onderneming een nieuwe ambitie aan om haar eigen operationele (scope 1 en 2) uitstoot te verminderen tot netto nul in 2050 of eerder. Ook kondigde Shell aan om de "Net Carbon Footprint" van de energieproducten die Shell aan haar klanten verkoopt (scope 3) te verminderen met ongeveer 65% in 2050 (verhoogd van 50%), en met ongeveer 30% in 2035 (verhoogd van ongeveer 20%). Het is ook de ambitie van Shell om haar klanten te helpen bij het verminderen van de uitstoot van hun gebruik van de energieproducten van Shell tot netto nul in 2050 of eerder. Achmea heeft zich onthouden van stemming bij het aandeelhoudersvoorstel van Follow This.

5.6. Collectieve initiatieven

Achmea is actief in een aantal nationale en internationale samenwerkingsverbanden ter bevordering, ontwikkeling of uitdraging van Maatschappelijk Verantwoord Beleggen. Daarnaast is Achmea ondertekenaar van een aantal Initiatieven waaronder 'investor statements', die belangrijk zijn vanuit de identiteit van de eigen organisatie of die van onze klanten. Ten slotte trekt Achmea op met andere institutionele beleggers, bijvoorbeeld daar waar collectieve dialoog met ondernemingen of internationale beleidsmakers effectiever is dan op individuele basis.

Aansluiting bij internationale initiatieven

Achmea ondersteunt actief de volgende initiatieven:

Bestuurder van Eumedion
Lid van Investment Committee
Lid werkgroep bestuurdersbezoldiging
Lid Auditcommissie
Lid Juridische commissie

Lid Shareholders Responsibilities Committee

Signatory van de Principles for Responsible Investment

Signatory van het Carbon Disclosure Project

Collectieve initiatieven en investor statements

In tabel 5.6.1 wordt een overzicht gegeven van alle initiatieven waar Achmea steun aan heeft verleend. In de eerste helft van 2020 was Achmea actief in 39 collectieve engagements en samenwerkingsverbanden, waarvan 8 initiatieven in de 1ste helft van 2020 werden gestart. Hieronder introduceren we initiatieven die het afgelopen half jaar zijn ondertekend, en noemen we waar relevant ontwikkelingen rond eerder gesteunde initiatieven. We steunden verschillende initiatieven gericht op de verantwoorde aanpak van de COVID-19 crisis en het herstel. Deze worden hieronder eerst genoemd.

Oproep aan de Farmaceutische sector in relatie tot de COVID-19

Onder aanvoering van vermogensbeheerder Achmea Investment Management is een Investor Statement opgesteld dat de farmaceutische industrie oproept tot internationale samenwerking bij de bestrijding van het coronavirus. In totaal hebben 65 institutionele investeerders van Japan tot de Verenigde Staten en met samen meer dan € 5 biljoen beheerd vermogen dit Investor Statement ondertekend. Aan het initiatief werd wereldwijd aandacht besteed, van de New York Times, Financial Times en die Zeit tot, dichterbij huis, de NOS en de NRC. In mei hebben 24 beursgenoteerde farmaceuten het Investor Statement ontvangen en op dit moment voert de coalitie van investeerders gesprekken met deze bedrijven. Via ons engagement thema “Goede & Beschikbare medicijnen” zal Achmea ook op langere termijn aandacht blijven besteden aan dit onderwerp. In de rapportage over dit thema vindt u verdere achtergrondinformatie over dit Investor Statement en de vervolgstappen.

Verantwoordelijkheid ondernemingen tijdens en na de COVID-19 crisis

Naar aanleiding van de COVID-19 uitbraak heeft het Interfaith Center on Corporate Responsibility (ICCR) in samenwerking met diverse internationale institutionele beleggers, waaronder Achmea, een investor statement opgesteld dat ondernemingen oproept verantwoordelijk om te gaan met de gevolgen van de COVID-19 crisis. De ondernemingen worden onder andere opgeroepen om de veiligheid van medewerkers en klanten op één te zetten, prudent financieel beleid te voeren om onzekerheid het hoofd te kunnen bieden, tijdelijk personeel niet direct te ontslaan en op een verantwoordelijke manier om te gaan met klanten en toeleveranciers om zo de economische schade, ook voor werknemers in productielanden, zo beperkt mogelijk te houden.

COVID-19 preventie vleesindustrie

Achmea heeft een brief van het ICCR onderschreven, gericht aan de vleesverwerkende industrie in de Verenigde Staten. Aanleiding was het grote aantal medewerkers in de ondernemingen dat besmet raakte met het COVID-19 virus. De ondernemingen waaronder Tyson Foods, Inc., Hormel Foods Corporation en JBS S.A. werden verzocht om veel

betere preventiemaatregelen te nemen, zoals het faciliteren van afstand houden, de productiesnelheid te verlagen, een (tijdelijke) verhoging van het loon in te voeren in plaats van ‘lump sum’ bonussen, en positief geteste werknemers volledig betaald ziekteverlof te garanderen. Ook werd gevraagd om te zorgen voor voldoende beschermende middelen voor de werknemers en verplichte tests voor aanvang van het werk.

Groen en duurzaam herstel na de COVID-19 crisis

COVID-19 vormt een unieke uitdaging voor het Nederlands bedrijfsleven en wij vinden het belangrijk dat bij het herstellen van de economie ingezet wordt op duurzame ontwikkeling. De Dutch Sustainable Growth Coalition, een samenwerkingsverband van grote Nederlandse ondernemingen, nam het initiatief voor een verklaring waarin steun wordt uitgesproken voor inzet op duurzame groei. Achmea heeft deze verklaring ook ondertekend. De ondertekenaars willen samen met de Europese en Nederlandse overheid investeren in een schonere en inclusievere economie, en vragen de Nederlandse regering om de EU Green Deal te verankeren in de COVID-19 herstellepakketten. Ook verklaren de ondertekenaars dat ze de bijdrage aan de bestrijding van klimaatverandering willen baseren op wetenschappelijk onderbouwde doelen en roadmaps. Daarbij vragen ze de Nederlandse overheid om medewerking. Het statement roept de Nederlandse overheid op om de UN Sustainable Development Goals (SDGs) en het Klimaat akkoord van Parijs als uitgangspunt te nemen bij het opstellen van investeringsprogramma's voor het COVID-19 herstelplan. Daarnaast wordt opgeroepen om duidelijke, meetbare doelen te stellen om zo bedrijven het vertrouwen te geven om te investeren in groene, CO2-neutrale projecten.

Verbetering beleid mensenrechten

De Investor Alliance for Human Rights, een initiatief van het Interfaith Center on Corporate Responsibility (ICCR) heeft een brief gestuurd aan een groep internationale ondernemingen vanwege hun achterblijvende prestaties op de Corporate Human Rights Benchmark (CHRB) een vergelijkend onderzoek naar mensenrechtenbeleid van ondernemingen. De brief vraagt de ondernemingen om hun mensenrechtenbeleid en – risico- analyse te versterken en daarover publiekelijk te rapporteren. Wij hebben deze brief mede ondertekend.

Bezwaar tegen uithollen aandeelhoudersrechten

Achmea heeft een brief, op initiatief van de PRI, ondertekend waarin beleggers de Amerikaanse ‘beurswaakhond’ SEC met klem verzoeken af te zien van de voorgestelde regelgeving die het (opnieuw) indienen van aandeelhouderresoluties zouden bemoeilijken door verhogingen van stemdrempels en strengere eigendomsvereisten. Daarnaast zouden stemadviezen van stemadviseurs die institutionele beleggers adviseren eerst voorgelegd dienen te worden aan de onderneming waardoor beïnvloeding kan plaatsvinden en institutionele beleggers mogelijk niet tijdig hun stemadviezen zouden ontvangen. Deze regelgeving zou

onafhankelijke en tijdige advisering aan institutionele beleggers belemmeren en daarmee ook onze rol als betrokken aandeelhouder.

Ontwikkelen biodiversiteitsimpact

Ecosystemen en biodiversiteit staan onder toenemende druk door activiteiten van ondernemingen. Aan de andere kant realiseren steeds meer ondernemers en beleggers dat zij voor hun rendement afhankelijk zijn van die ecosystemen en dat verlies aan biodiversiteit op termijn verlies aan inkomsten zal betekenen. Het is voor beleggers daarom van groot belang te kunnen meten wat voor impact hun investeringen hebben op biodiversiteit en vice-versa. Helaas ontbreken de juiste instrumenten nog om die impact te meten. Daarom steunde Achmea een initiatief van Mirova, BNP Paribas, AXA IM en Sycomore Asset Management, tot ontwikkeling van 'biodiversity impact metrics' die de totale impact van beleggingen op biodiversiteit in beeld kunnen brengen. De meetmethodes dienen transparant te zijn en ook toepasbaar op het niveau van portefeuilles en benchmarks.

Aanpak vervuiling door PFAS in voedselverpakkingen

Poly- en perfluoralkylstoffen (PFAS) is een groep van meer dan 4700 chemicaliën die gebruikt worden bij de productie van plastic en kartonnen voedselverpakkingen. Deze chemicaliën worden steeds vaker in verband gebracht met een tal van gezondheids- en milieurisico's en bouwen zich bijvoorbeeld op in voedselketens, besmetten wild en veroorzaken bodem- en watervervuiling. Achmea heeft een brief van de Schotse NGO Fidra aan retail- en restaurantketens gestuurd, waarin wordt gevraagd geen PFAS meer te gebruiken in voedselverpakkingen. De brief is onder andere gestuurd aan Ahold Delhaize, Tesco en Walmart en aan restaurantketens zoals McDonald's en Starbucks.

Olie - en gas winning in het Arctic Wildlife Refuge

Achmea heeft een vervolgbrief gestuurd van de Sierra Club en Trillium Asset Management met betrekking tot olie en

gaswinning in het Arctic National Wildlife Refuge. Zowel banken als olie- en gasbedrijven werden al in 2018 verzocht hun productie in deze regio, of het financieren hiervan, te beëindigen. Ook toen steunde Achmea die oproep. Bank of America (BoA) is momenteel de laatste grote bank uit de Verenigde Staten die nog geen einde heeft gemaakt aan het financieren van olie en gaswinning in het Noordpoolgebied. Wij hebben daarom ook deze nieuwe brief aan BoA ondertekend.

Watterrisico's in agrarische productieketens

Dit jaar ronden we ook een collaboratieve engagement af onder aanvoering van de PRI over watterrisico's in agrarische productieketens. Bijvoorbeeld ondernemingen met een sterke afhankelijkheid van katoenteelt kunnen hard getroffen worden ten gevolge van waterschaarste of overstromingen. Ook wanneer deze wat verderop in de waardeketen plaatsvinden. Binnen dit engagement traject is er in de 1e fase engagement gevoerd met 32 ondernemingen en in de 2e fase met 17 ondernemingen. De gehele engagement liep van 2015 tot medio 2020. Namens de coalitie van investeerders hebben wij een co-lead rol gehad voor de onderneming Adidas.

In de evaluatie is gebleken dat 11 van de 17 bedrijven verbeteringen hebben doorgevoerd, met name op het gebied van transparantie. Op basis van de evaluatie heeft Adidas de grootste stappen gezet in vergelijking met de andere ondernemingen waarmee engagement werd uitgevoerd. Een resultaat waar we trots op zijn, maar we zien tevens dat er op dit onderwerp nog veel stappen gezet kunnen worden. De aanbevelingen die gedaan zijn in de evaluatie, waaronder het versterken van een escalatie-strategie bij bedrijven die geen verbeteringen laten zien, zullen wij gebruiken om onze engagement te versterken.

TABEL 5.6.1 OVERZICHT COLLECTIEVE ACTIVITEITEN ACHMEA

Initiatief	Rol	Thema	Samenwerking	Sinds
Investor Statement "Pharmaceutical Sector & Covid-19"	Initiator		Coalitie met 65 investeerders	H1 2020
Business Green Recovery Statement COVID-19	Investor statement		Dutch Sustainable Growth Coalition (DSGC)	H1 2020
Follow-up on oil and gas development and the Arctic National Wildlife Refuge	Investor statement		Trillium Asset Management	H1 2020
Recommendations for the Meat Sector During COVID-19	Investor statement	 	Interfaith Center on Corporate Responsibility (ICCR)	H1 2020
Preventing PFAS pollution by removing forever chemicals from food packaging	Investor statement	 	Fidra	H1 2020

The Need for Biodiversity Impact Metrics	Investor statement		Mirova	H1 2020
Investors Call on Companies to do Their Part to Support Workers and Markets During the Coronavirus Crisis	Investor statement		Interfaith Center on Corporate Responsibility (ICCR)	H1 2020
SECs proposed changes to shareholder proposals and proxy advisory firms	Investor statement		PRI	H1 2020
Investor Statement Calling on Companies to Improve Performance on the Corporate Human Rights Benchmark	Investor statement		Interfaith Center on Corporate Responsibility (ICCR)	H1 2020
Investor Expectations Statement on Climate Change for Airlines and Aerospace Companies	Supporting Investor		PRI	H2 2019
Alliance for Human Rights: dialogue with Alphabet	Supporting Investor		Interfaith Center on Corporate Responsibility (ICCR)	H2 2019
Letter to include ghost gear in the Marine Stewardship Council's Sustainable Fisheries Standards	Supporting Investor		Global Ghost Gear Initiative	H2 2019
Investor support for the collaborative efforts to work towards improved transparency into the supply chains and due diligence frameworks in the luxury sector	Supporting Investor	 	The Platform Living Wage Financials (Platform)	H2 2019
Pesticide Use Reduction and Safer Chemicals Management	Supporting Investor		Mercy Investment Services	H2 2019
Invitation to sign ICCR Investor Letter on Lobbying and the Access to Nutrition Index	Supporting Investor		Interfaith Center on Corporate Responsibility (ICCR)	H2 2019
Investor letter to Amazon on labour rights	Supporting Investor		Investor Alliance for Human Rights	H1 2019
Letter to mining companies on tailings dam disclosure	Supporting Investor	 	Investor Mining and Tailings Safety Initiative	H1 2019
Letter of reliance to Glencore on coal commitments	Supporting Investor		IIGCC	H1 2019
The Global Investor Engagement on Meat Sourcing	Supporting Investor	 	Farm Animal Investment Risk & Return (FAIRR) initiative	H1 2019
Farm Animal Investment Risk & Return (FAIRR) initiative	Member	 	Farm Animal Investment Risk & Return (FAIRR) initiative	H1 2019
Investor Statement on the Responsible Sourcing of Cobalt	Supporting Investor	 	PRI	H1 2019
Tobacco Free Pledge	Supporting Investor		Tobacco Free Portfolios	H2 2018
Statement of investor commitment to support a just transition on climate change	Supporting Investor	 	PRI, Grantham Research Institute and ITUC	H2 2018
Working Group on Sustainable Palm Oil Expectation Statement	Supporting Investor	 	PRI	H2 2018
Investor letter to energy companies regarding water disclosure	Supporting Investor	 	Interfaith Center on Corporate Responsibility (ICCR)	H2 2018
Investor expectations statement on deforestation in soybean supply chains	Supporting Investor	 	PRI	H2 2018
Investor Statement on Corporate Accountability for Digital Rights	Supporting Investor		Investor Alliance for Human Rights	H2 2018

Platform Living Wage for Financials	Member	 	10 Nederlandse Financiële instellingen	H2 2018
Climate change transition for oil and gas	Supporting Investor		PRI	H1 2018
Access to Nutrition	Supporting Investor		Access to nutrition	H1 2018
CDP Non-disclosure Campaign	Supporting Investor		CDP	H1 2018
Investor Alliance for Human Rights	Supporting Investor		ICCR	H1 2018
Investor Decarbonisation Initiative	Supporting Investor		ShareAction	H1 2018
Know the Chain Investor Statement	Investor Statement		Know the Chain, ICCR	H1 2018
PRI water risks in agricultural supply chains	Supporting Investor		PRI	H1 2018
Workforce Disclosure Initiative	Investor Statement		ShareAction	H1 2018
Climate Action 100+	Supporting Investor		IGCC, UN PRI, AIGCC, Ceres	H2 2017
Fairr antibiotics farm animals	Investor Statement		Fairr	H2 2017
Cattle linked deforestation	Supporting Investor	 	UN PRI, Ceres	H2 2017
Investor Expectations on Corporate Climate Lobbying	Supporting Investor		UNPRI	H1 2018
FAIRR Initiatief	Supporting Investor	 	UNPRI	H1 2017
DNB SDG Werkgroep	Lid Werkgroep	 	Nederlandse Institutionele Beleggers	H1 2017
Platform Carbon Accounting Financials	Voorzitter Werkgroep Credits		PCAF	H1 2017
Carbon Disclosure Project	Ondertekenaar		CDP	2009
UN PRI	Ondertekenaar	 	UNPRI	2007

5.7. Stembeleid & Corporate Governance

Corporate governance, of goed ondernemingsbestuur, heeft betrekking op de verhoudingen tussen de verschillende actoren van een onderneming zoals de Raad van Bestuur (RvB), de Raad van Commissarissen (RvC), aandeelhouders en andere belanghebbenden. Rekenschap, transparantie en toezicht spelen hierbij een centrale rol. Achmea belegt onder andere in beursgenoteerde ondernemingen en is daardoor ook aandeelhouder. Door actief gebruik te maken van aandeelhoudersrechten kan Achmea invloed uitoefenen op ondernemingen. Het gaat hierbij om het benoemen van bestuurders, het goedkeuren van jaarstukken en in sommige gevallen kan Achmea zich uitspreken over het beloningsbeleid. Achmea doet dit onder andere door deel te nemen aan de besluitvorming op de aandeelhoudersvergaderingen (stemmen).

5.7.1. Institutionele belegger als actief aandeelhouder

De Nederlandse Corporate Governance Code schrijft voor dat institutionele beleggers zoals verzekeraars een beleid moeten hebben ten aanzien van het stemmen op aandeelhoudersvergaderingen van beursgenoteerde ondernemingen waarin zij beleggen. Daarbij wordt van de institutionele belegger gevraagd om minstens eenmaal per jaar aan te geven hoe invulling wordt gegeven aan het stembeleid. Daarnaast stelt de Corporate Governance Code dat de institutionele belegger minimaal eenmaal per kwartaal moet aangeven hoe hij stemde op de aandeelhoudersvergaderingen.

Achmea voldoet aan de bepalingen van de Corporate Governance Code. Op de website zijn de volgende documenten te vinden:

1. Stembeleid;
2. Stemverslag van de voorgaande kwartalen en het afgelopen jaar;
3. Rapportagetool waarbij gerapporteerd wordt hoe gestemd is per aandeelhoudersvergadering.

5.7.2. Stemgedrag Achmea

Achtergrond

De eerste helft van het jaar is altijd een drukke stemperiode, omdat de meeste aandeelhoudersvergaderingen dan plaatsvinden. Gezien de moeilijke omstandigheden over de hele wereld was het extra belangrijk dat we onze stem als aandeelhouder lieten horen. Klimaatverandering was opnieuw een centraal thema dit stemseizoen. De steun voor klimaat gerelateerde resoluties blijft stijgen. Daarnaast heeft

de aandacht voor klimaatverandering in toenemende mate invloed op de mate van steun voor bestuurdersverkiezingen. Ook is er wereldwijd een stijgende trend waarneembaar van ingediende aandeelhoudersresoluties die de mate van diversiteit in het bestuur adresseren. Doordat vrijwel alle aandeelhoudersvoorstellen ingediend zijn ver voordat COVID-19 haar intrede deed, was er weinig invloed van de pandemie op de inhoud van resoluties. Volgend jaar verwachten we meer voorstellen over onderwerpen die gerelateerd zijn aan COVID-19, zoals gezondheid en veiligheid van medewerkers, mensenrechten, verantwoord ketenbeheer en human capital management.

Stemactiviteiten van Achmea

Wij stemden in het afgelopen halfjaar op **524 vergaderingen** op totaal **7974 agendapunten**. Zie tabel 5.7.2.1. voor de regionale verdeling over H1 2020.

TABEL 5.7.2.1 REGIONALE VERDELING H1 2020

	Aantal	%
US	179	34%
Euro	187	36%
Overig	158	30%
Totaal	524	

Op de website van Achmea kunt u via het Vote Disclosure Systeem vinden hoe we gestemd hebben per aandeelhoudersvergadering.

Achmea IM voert ons stembeleid uit en past voor elke steminstructie het eigenop maat gemaakte stembeleid toe. Achmea IM maakt bij het uitoefenen van stemrechten gebruik van het stemplatform en analyses van Institutional Shareholder Services (ISS). Het stembeleid wordt doorlopend geactualiseerd op basis van wereldwijde trends op het gebied van corporate governance, ons stemgedrag bij controversiële agendapunten en overige actualiteiten.

Voordat de definitieve stem wordt uitgebracht analyseren we een selectie van de voorstellen op individuele basis. Het uiteindelijke besluit wordt genomen op basis van de specifieke feiten en omstandigheden van het agendapunt.

Het betekent ook dat niet altijd met het management van de onderneming wordt meegestemd. Zo stemden wij in het eerste halfjaar van 2020 op 17 procent van alle agendapunten tegen het management. Het grootste aantal tegenstemmen betrof tegenstemmen tegen managementvoorstellen. Het ging hier onder andere om de benoeming van bestuurders van ondernemingen die niet onafhankelijk zijn waar dit wel geëist of gewenst is. Ook betreft het vaak beloningsstructuren die als excessief, onvoldoende toegelicht en niet transparant genoeg beoordeeld worden, of waar een link met de prestaties van de onderneming ontbreekt. Ook de stemmen voor een aandeelhoudersresolutie houden impliciet een stem tegen het management in en zijn door ons meegenomen in onderstaand percentage van tegenstemmen.

TABEL 5.7.2.2 : OVERZICHT TEGENSTEMMEN H1 2020¹

Totaal resoluties	Voor	Tegen
7947	83%	17%

¹ Bron: Achmea Investment Management, ISS

De stemactiviteiten kunnen worden onderverdeeld in een zestal hoofdthema's: benoeming bestuurders, beloningsbeleid, uitgifte aandelen, routinezaken, fusies & overnames en overig. In de eerste helft van 2020 zijn de meeste stemmen uitgebracht voor tussentijdse benoemingen van bestuurders, routinezaken en voor de goedkeuring van beloningsbeleid.

TABEL 5.7.2.3 STEMACTIVITEITEN PER HOOFDTHEMA¹

	Voor	Tegen
Benoeming bestuurder	85%	15%
Beloning	49%	51%
Uitgifte aandelen	92%	8%
Routine zaken	96%	4%
Fusie en overnames	93%	7%
Overig	100%	0%

¹ Bron: Achmea Investment Management, ISS

5.7.3. Agenderingsrecht aandeelhouders

Op aandeelhoudersvergaderingen kunnen aandeelhouders een voorstel agenderen, mits wordt voldaan aan de voorwaarden van het lokaal geldende agenderingsrecht. Deze aandeelhoudersresoluties kunnen betrekking hebben op de thema's milieu & gezondheid, mensenrechten en goed bestuur. In het afgelopen halfjaar hebben wij 308 aandeelhoudersresoluties beoordeeld en onze stem uitgebracht. De resoluties hadden de volgende thema's.

TABEL 5.7.3.1 AANDEELHOUDERSRESOLUTIES NAAR THEMA¹

Thema	Aantal
Overig (o.m. Politieke Donaties)	50
Benoeming Bestuurder	117
Milieu en Gezondheid	39
Routinepunten	32
Goed Bestuur	17
Mensenrechten	14
Sociaal	13
Totaal	308

¹ Bron: Achmea Investment Management

Wij toetsen de afzonderlijke aandeelhoudersvoorstellen op inhoud, wenselijkheid, werkbaarheid en effect. Dat betekent dat wij niet in alle gevallen voor een resolutie zullen stemmen, ook al past deze binnen onze speerpunthema's. In onderstaand overzicht staat onze steminstructie per thema voor deze resoluties.

TABEL 5.7.3.2 STEMGEDRAG AANDEELHOUDERSRESOLUTIES¹

	Voor	Tegen
Goed bestuur	65%	35%
Benoemingen	62%	38%
Milieu en Gezondheid	54%	46%
Overig	58%	42%
Routinezaken	59%	41%
Mensenrechten	64%	36%
Sociaal	38%	62%

¹ Bron: Achmea Investment Management, ISS

Arbeidsnormen

Delta Air Lines, Inc.

Op de Algemene Vergadering van Aandeelhouders van de Amerikaanse vliegtuigmaatschappij Delta Air Lines, Inc., op 18 juni 2020, werd het management gevraagd haar procedures ter voorkoming van seksuele intimidatie te versterken. Uit onderzoek blijkt dat 70 procent van de stewardessen in de luchtvaartindustrie seksueel geïntimideerd wordt tijdens werk. Aandeelhouders verzoeken om de verantwoordelijkheid van het bestuur voor

dit onderwerp te vergroten. Dit kan door het beloningsbeleid voor het management hiermee in lijn te brengen en indien nodig het beleid te herzien. Ook wordt gevraagd om te rapporteren over reeds ondernomen acties. Schadeclaims tegen beroemdheden en de spraakmakende #metoo beweging op sociale media platforms hebben de potentiële impact van seksuele intimidatie op de werkvloer aangetoond. Uit onderzoek blijkt dat ondernemingen waarin seksuele intimidatie veel voorkomt een hoger personeelsverloop hebben en het personeel minder productief is als gevolg van ziekte, lagere motivatie, grotere conflicten, het vermijden van interactie en pesterijen.

Het management geeft aan dat de huidige procedures voldoende zijn om seksuele intimidatie op de werkplek te voorkomen. Er worden trainingen over het beleid gegeven aan alle werknemers en managers. Het management stelt dat de auditcommissie toezicht houdt op alle procedures en processen die verband houden met de ethische en zakelijke gedragscode van de onderneming. In haar beloningsbeleid heeft Delta Air Lines beleid verankerd dat de verworven beloning van bestuurders teruggevorderd kan worden bij wangedrag. Achmea acht het van belang dat seksuele intimidatie zoveel mogelijk voorkomen moet worden. De huidige procedures worden als onvoldoende beoordeeld. Daarom is er VOOR de resolutie gestemd. Van de aandeelhouders stemde 32 procent voor de resolutie.

Gezondheid

Johnson & Johnson

Op de Algemene Vergadering van Aandeelhouders van de Amerikaanse farmaceut Johnson & Johnson, op 3 april 2020, vroegen aandeelhouders de onderneming een verslag te publiceren over bestuursmaatregelen die de onderneming heeft ondernomen in verband met de verkoop van opioïdemedicijnen. De maatregelen moeten de financiële en reputatierisico's controleren en beheersen. Ook wordt gevraagd welke effecten de centralisatie van bedrijfsfuncties hebben op het toezicht, welke prikkels in de beloningsregelingen voor het management zijn opgenomen om ethisch gedrag te bevorderen en hoe het bestuur input van relevante belanghebbenden meeneemt in haar beleid. Volgens de aandeelhouders veroorzaakt misbruik van opioïden een gezondheids crisis. Volgens het 'Center for Disease Control and Prevention' (CDC) zijn er in de Verenigde Staten sinds 2017 meer dan 130 sterfgevallen per dag als gevolg van een overdosis. De cumulatieve economische tol die de opioïde-epidemie heeft veroorzaakt, bedraagt meer dan 1 biljoen dollar. De verkoop van opioïdemedicijnen brengt ook juridische risico's met zich mee. Zo heeft de onderneming onlangs voor 4 miljard dollar meerdere rechtszaken geschikt.

De onderneming geeft aan dat de risico's in verband met opioïden niet materieel zijn en dat ze haar opioïdenactiviteiten heeft verkocht. Ook meent Johnson & Johnson al voldoende informatie omtrent de bestuursmaatregelen die zijn doorgevoerd te hebben gepubliceerd. Door middel van een speciale website met persberichten betreft de onderneming relevante belanghebbenden bij hun beleid en genomen maatregelen. Het bestuur geeft aan dat de beloningsregelingen erop gericht zijn risicobeheer te vergemakkelijken. Achmea ondersteunt de gevraagde transparantie rondom de bestuursmaatregelen en heeft VOOR de resolutie gestemd. Van de aandeelhouders stemde 61 procent voor de resolutie.

Klimaat

Total SA

Op de Algemene Vergadering van Aandeelhouders van de Frans olie- en gasonderneming Total SA, op 29 mei 2020, diende een consortium van aandeelhouders een voorstel in waarin het management werd gevraagd om artikel 19 van de statuten te wijzigen. Het doel is om informatie te verkrijgen inzake de strategie van de onderneming om de bedrijfsactiviteiten in lijn te brengen met het Klimaatakkoord van Parijs. In het jaarverslag dient informatie opgenomen te worden waaronder een actieplan met specifieke tussenliggende fasen. Zo wordt er gevraagd om de doelstellingen voor de vermindering van broeikasgasemissies.

Het management benadrukt dat het zich bewust is van haar verantwoordelijkheid op milieugebied. Na een vruchtbare dialoog met een groep beleggers heeft het management een eigen klimaatbeleid opgesteld dat de ambitie heeft om tegen 2050 CO₂-neutraal te zijn. Enerzijds stelt Total SA dat het niet verantwoordelijk is voor de emissies die klanten veroorzaken. Anderzijds is de onderneming zich bewust van haar rol als producent en distributeur van energieproducten en wil het de ontwikkeling van de vraag positief beïnvloeden. Een statutenwijziging veroorzaakt een bindend mandaat voor de Raad van Bestuur. Deze is van mening dat deze verplichting niet in lijn is met de regels van bevoegdheidsverdeling in een naamloze vennootschap. Achmea is van mening dat een ambitie uitspreken niet voldoende is en dat een statutenwijziging een goed middel is om het management aan te zetten tot het maken van een concreet actieplan. Zodoende heeft Achmea VOOR de resolutie gestemd. Van de aandeelhouders stemde 17 procent voor de resolutie.

Mensenrechten

Amazon.com

Op de Algemene Vergadering van Aandeelhouders van de Amerikaanse e-commerce onderneming Amazon.com, op 27 mei 2020, werd het management gevraagd om een verslag te publiceren over de beoordeling van de mensenrechten in de toeleveranciersketen van de onderneming. Aandeelhouders verzoeken om de werkelijke en potentiële gevolgen van producten met een hoog risico, die door de onderneming of zijn dochterondernemingen worden verkocht, te onderzoeken. Producten met een hoog risico kunnen worden geselecteerd door te identificeren en prioriteren welke producten mensenrechtenrisico's met zich meebrengen en welke ernstige gevolgen kunnen hebben. Aandeelhouders stellen dat ondernemingen die zich schuldig maken aan mensenrechtenschendingen, materiele risico's lopen, zoals reputatieschade, projectverstoringen, en rechtszaken.

Het management heeft toegezegd daartoe specifieke risicobeoordelingen uit te voeren van specifieke producten, regio's en risicogebieden. Amazon geeft aan dat hun Global Human Rights Principles zijn gebaseerd op internationale mensenrechtenstandaarden zoals de 'UN Guiding Principles on Business and Human Rights'. De onderneming werkt niet met leveranciers die zich bezighouden met dwangarbeid of mensenhandel en verwacht van haar leveranciers dat deze zich aan dezelfde standaarden houden. Mensenrechten worden wel benoemd in de gedragscode voor leveranciers, echter over de daadwerkelijke risicobeoordelingen wordt inhoudelijk niet gepubliceerd. Achmea heeft zodoende VOOR de resolutie gestemd. Van de aandeelhouders stemde 30 procent voor de resolutie.

Apple

Op de Algemene Vergadering van Aandeelhouders van het Amerikaanse technologieconcern Apple, op 26 februari 2020, werd het management gevraagd om jaarlijks verslag uit te brengen over het beleid van de onderneming inzake de vrijheid van meningsuiting en toegang tot informatie. Aandeelhouders geven aan dat Apple risico's loopt op het gebied van mensenrechten omdat de onderneming zaken doet in landen waar de overheid geen vrije meningsuiting of vrije toegang tot informatie toestaat. Zo heeft de onderneming na een verzoek van de Chinese overheid bepaalde applicaties, zoals de New York Times, uit de App Store verwijderd zonder uitleg waarom ze verwijderd werden. De onderneming heeft in 2018, 634 apps verwijderd, waarvan 517 in China. Ook wordt de vraag gesteld of de onderneming publiekelijk toezegt de vrijheid van meningsuiting te respecteren. Tenslotte wordt gevraagd welke acties de onderneming heeft ondernomen naar aanleiding van informatieverzoeken van de overheid en

derden in relatie tot het beperken van de vrijheid van meningsuiting.

De Raad van Bestuur geeft aan dat Apple het belang ziet van de vrijheid van meningsuiting, maar dat Apple zich als onderneming aan lokale wetten moet houden, ook wanneer die de beschikbaarheid van bepaalde apps kunnen beperken. De onderneming zou ervoor kunnen kiezen om bepaalde markten te verlaten. Dit zou dan tot gevolg hebben dat de klanten in die markten minder keuzemogelijkheden hebben. Er wordt actief toezicht gehouden op operationele en reputatierisico's die verband houden met mensenrechten en de naleving van wetten, voorschriften en bevelen van de overheid. De onderneming acht de huidige publiek beschikbare informatie voldoende. Achmea ziet dit anders en heeft zodoende VOOR de resolutie gestemd. Van de aandeelhouders stemde 41 procent voor de resolutie.

Milieu

The Kroger Co.

Op de Algemene Vergadering van Aandeelhouders van de Amerikaanse supermarktketen The Kroger Co., op 25 juni 2020, hebben aandeelhouders een voorstel ingediend waarin de onderneming gevraagd wordt om de risico's te beoordelen die verbonden zijn aan het blijven gebruiken van niet-recyclebare merkverpakkingen. De onderneming moet meer inspanningen leveren om zijn verpakkingen duurzaam en recyclebaar te maken. Ook wordt er naar doelstellingen en een tijdpad gevraagd om niet-recyclebaar plastic geleidelijk uit te bannen. Volgens een schatting van het Amerikaanse 'Environmental Protection Agency' (EPA) wordt slechts 13 procent van de door de onderneming gebruikte plastic verpakkingen gerecycled. Er zijn zorgen dat de onderneming achter blijft bij haar concurrenten, die aangeven dat hun verpakkingen in 2025 recyclebaar zijn. Bovendien wordt het milieu vervuild door het storten van het niet-recyclebare plastic op het land en in de zee. Onderzoek toont aan dat plastic giftige stoffen uit water kan absorberen en dat dit in voedsel voor marine leven terecht kan komen.

Kroger geeft aan dat haar huidige en nieuwe doelstellingen tegemoetkomen aan de zorgen van de aandeelhouders. Zo heeft de onderneming in 2016 al doelen gesteld voor 2020, zoals het verbeteren van de recyclebaarheid van plastic verpakkingen. Doel is om 20 procent gerecycled materiaal te verwerken in verpakkingen van Kroger-producten. De onderneming heeft zich aangesloten bij een initiatief van de Kamer van Koophandel dat probeert de nationale recyclingpercentages te verhogen. Tot slot committeert het bestuur zich aan het geleidelijk, tot 2025, afschaffen van het gebruik van plastic boodschappentassen voor eenmalig gebruik. Achmea ondersteunt voorstellen om milieu- en

voedselverontreiniging tegen te gaan. Achmea vindt de doelstellingen van Kroger onvoldoende en heeft VOOR de resolutie gestemd. Van de aandeelhouders stemde 38 procent voor de resolutie.

5.7.4. Corporate Governance ontwikkelingen Nederland

Impact coronavirus op het AVA-seizoen 2020

“Het coronavirus houdt ons land in de greep. Ons, én de rest van de wereld”, zo begint premier Rutte zijn rechtstreekse toespraak op televisie aan alle Nederlanders op maandag 16 maart 2020. Rutte wees in zijn toespraak onder andere op de economische gevolgen en de zorgen die mensen zich maken over hun baan en ondernemers over het voortbestaan van hun onderneming. Gezien het snelle tempo van de veranderingen en bijbehorende restricties heeft COVID-19 ook geleid tot een aanzienlijke verstoring van de dividenduitkeringen, de verslagleggingsperiode van ondernemingen en de planning en implementatie van het AVA seizoen.

Ingetrokken en verlaagde dividenduitkeringen

Diverse ondernemingen hebben het voorstel om dividend uit te keren ingetrokken of het voorgenomen dividendbedrag flink verlaagd vanwege de hevige (verwachte) winst- en omzetzakeringen door de coronacrisis. Een aantal Nederlandse banken heeft de aanbeveling van de Europese Centrale Bank opgevolgd om tot en met het derde kwartaal 2020 geen dividend uit te keren aan aandeelhouders. Ook de accountants hebben voor een aantal ondernemingen een controleverklaring afgegeven waarbij ze een slag om de arm houden wat betreft de financiële prestaties en de gezondheid van ondernemingen als gevolg van de coronacrisis. Accountants nemen een paragraaf in de controleverklaring van de 2019 jaarrekening op over de impact van het coronavirus.

Uitgestelde en virtuele AVA's

Volgens het Nederlands vennootschapsrecht zijn beursondernemingen verplicht om binnen zes maanden na afloop van het boekjaar een algemene vergadering van aandeelhouders (AVA) te organiseren. Het AVA-seizoen in Nederland is anders verlopen dan afgelopen jaren, vanwege de uitbraak van het coronavirus. De AVA's die vroeg in het seizoen gepland waren (maart en april), werden geconfronteerd met door de Nederlandse regering opgelegde beperkingen. Meerdere ondernemingen hebben daardoor de algemene vergaderingen uitgesteld naar juni. Ondernemingen hebben ook aandeelhouders opgeroepen niet naar de fysieke aandeelhoudersvergadering te komen.

Ondernemingen maakten zich zorgen over de rechtsgeldigheid van de AVA-besluiten, als er maar een beperkt aantal aandeelhouders de algemene vergadering bijwoont. Het Nederlands parlement heeft daarom op 16 maart 2020 een noodwet aangenomen. Ondernemingen hebben daardoor tot 31 oktober 2020 de tijd om een AVA te organiseren.

Van alle Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen hield 34 procent een virtuele AVA, waaronder de volgende ondernemingen: Adyen, Aegon, AkzoNobel, ASM

International, ASR Nederland, DSM, Heineken, Randstad en Unilever. Tijdens deze AVA's namen de CEO, de CFO, de voorzitter en de secretaris van de onderneming vanuit het hoofdkantoor van de onderneming deel aan de vergadering. Met name de buitenlandse bestuurders namen deel vanuit andere locaties. Soms was ook de externe accountant aanwezig op het hoofdkantoor. In andere gevallen gaf deze een presentatie over de uitgevoerde audit vanuit een andere locatie. Niet alle ondernemingen boden aandeelhouders de mogelijkheid vervolgvragen te stellen. Hierdoor konden aandeelhouders niet in alle gevallen optimaal geïnformeerd een stem uitbrengen.

Alle andere Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen hielden een fysieke AVA met toegangsbeperkingen voor aandeelhouders. Fysieke AVA's waren immers nog steeds toegestaan, mits er niet meer dan 100 personen aanwezig waren. Ook moest er een afstand van ten minste 1,5 meter tussen de aanwezigen aangehouden worden. In de oproep werden aandeelhouders echter sterk ontmoedigd om de AVA fysiek bij te wonen. Er werd aangegeven dat er geen gelegenheid was voor sociale interactie en dat de onderneming ernaar streeft de fysieke aanwezigheid tot een minimum te beperken. Dit met als doel de gezondheid van alle betrokkenen te beschermen.

Bijna alle aandeelhouders hebben deze aanbeveling opgevolgd. De aanwezigheid van aandeelhouders op de fysieke AVA's was beperkt tot maximaal 10 personen. Dit werd gestimuleerd door de mogelijkheid de vergadering via een live-audio- of videocast te volgen. Ook was het mogelijk om vooraf via e-mail vragen te stellen. Sommige ondernemingen boden ook de mogelijkheid om vervolgvragen te stellen via e-mail of via een chatfunctie. Bij fysieke AVA's werd de fysieke aanwezigheid van bestuurders bovendien tot een minimum beperkt.

Aandeelhouders keuren nieuwe beloningsvoorstellen af

Als gevolg van de implementatie van de herziene EU-richtlijn inzake aandeelhoudersrechten ('SRD II') moeten alle Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen hun remuneratierapport over 2019 voor een adviserende stem voorleggen aan de AVA van 2020. Een grote meerderheid heeft ook het beloningsbeleid voor de bestuurders en commissarissen vernieuwd. Sinds 1 december 2019 heeft het nieuwe beloningsbeleid de steun nodig van ten minste 75 procent van de uitgebrachte stemmen in een AVA. Deze regel geldt niet als de onderneming in de statuten van de vennootschap een lagere meerderheid heeft voorgescreven.

Maatschappelijk draagvlak

Nederlandse beursvennootschappen moeten ook uit te leggen hoe in het beloningsbeleid rekening wordt gehouden met het 'maatschappelijk draagvlak'. Institutionele beleggers zijn vanaf dit jaar wettelijk verplicht om rekening te houden met de maatschappelijke gevolgen van elk AVA-voorstel. Zij hebben zich met name gericht op mogelijke

extreme uitkomsten van het beloningsbeleid, dat ter goedkeuring aan de AVA 2020 is voorgelegd. Beleggers beoordeelden kritisch welke ondernemingen opgenomen zijn in de peergroup voor de arbeidsmarkt. Beleggers hebben met name hun zorgen geuit als een substantieel deel uit deze vergelijkingsgroep uit de Verenigde Staten komt. De beloningspraktijken en -cultuur van Amerikaanse ondernemingen verschillen sterk met Europese ondernemingen. Het totale vaste inkomen van bestuurders kan stijgen tot ver boven het mediaanniveau van de Nederlandse en Europese concurrenten.

Remuneratierapport

Afgelopen AVA-seizoen was de eerste mogelijkheid voor aandeelhouders om een adviserende stem uit te brengen over het remuneratierapport. Bij slechts één onderneming AMG Advanced Metallurgical Group is er een negatief advies uitgebracht over het remuneratierapport over 2019. Veel aandeelhouders zien 2020 als een tussenjaar en zijn daarom nog enigszins coolant. Vanaf 2021 wordt er een hogere transparantie in de remuneratieverslagen verwacht.

Beloningsbeleid

De nieuwe steunvereiste van 75 procent voor het vaststellen van een nieuw beloningsbeleid heeft een grote impact gehad. Vijf voorstellen voor een nieuw of aangepast beloningsbeleid voor bestuurders zijn niet aangenomen door de AVA. Dit betreft de volgende ondernemingen: AMG, BESI, Euronext en Wolters Kluwer. Ook zijn vijf nieuwe beloningsvoorstellen voor of bij aanvang van de AVA ingetrokken. Deze ondernemingen bezinnen zich op een nieuw voorstel. Tot de volgende AVA blijft het oude beloningsbeleid van kracht.

6. Impact maken

Introductie

Wanneer naast financiële doelen ook expliciet een positieve sociaal of milieu impact wordt nagestreefd bij een investering, is sprake van impact beleggingen. Impact beleggingen strekken zich uit over verschillende beleggingscategorieën, waaronder aandelen, bedrijfsobligaties, private equity en micro-financiering. Gestelde sociale doelen kunnen liggen op het vlak van armoedebestrijding, toegang tot gezondheidszorg en emancipatie van vrouwen. Milieu doelstellingen kunnen liggen op het vlak van de ontwikkeling van schone en/of hernieuwbare technologieën, of mitigatie van klimaatveranderingsimpact.

In dit hoofdstuk rapporteren wij over de omvang van onze impact beleggingen en de gerealiseerde sociale en milieu-impact.

Achmea heeft in de beleggingsportefeuille ook een plaats ingeruimd voor impactfondsen. Bij dit type beleggingen gaat de maatschappelijke impact (sociale rendement) hand in hand met een acceptabel financieel rendement. In totaal bedraagt de waarde van de zes impactfondsen ruim €46 miljoen per eind H1 2020. De impactfondsen sluiten aan bij maatschappelijke thema's die Achmea als Nederlandse coöperatieve verzekeraar belangrijk vindt. Van de huidige fondsen richten vier zich op het thema inclusieve financiering, één op het thema natuur & milieu en één op het thema gezondheidszorg.

TABEL 6.1 OVERZICHT IMPACTFONDSEN PER EIND JUNI 2020

Fonds	Thema	Regio	Marktw waarde in mln EUR
Triodos Microfinance Fund	Inclusieve financiering	Wereld	10,9
Triodos Organic Growth Fund	Natuur & milieu	Europa	9,0
Leapfrog Financial Inclusion Fund	Inclusieve financiering	Wereld	12,7
Women World's Banking Fund	Inclusieve financiering	Wereld	5,6
Triple Jump Innovation Fund	Inclusieve financiering	Wereld	3,6
Investment Fund for Health in Africa (IFHA-II)	Gezondheidszorg	Afrika	4,4
Totaal			46,3

In toenemende mate fungeren de zogenoemde duurzame ontwikkelingsdoelen ('Sustainable Development Goals' = SDG's) van de Verenigde Naties als een overkoepelend raamwerk voor impactfondsen. Deze set van 17 duurzame doelen heeft als centraal doel om de wereld in de periode tot 2030 tot een betere plek te maken, bovenal voor de nu minder bedeelden.

FIGUUR 6.1 OVERZICHT 17 VN DUURZAME ONTWIKKELINGSDOELEN VOOR 2030

Achmea onderschrijft deze doelen en doet dit onder meer via beleggingen in deze impactfondsen. Zo geldt het thema van inclusieve financiering als een belangrijke katalysator voor duurzame ontwikkeling wereldwijd. Uit onderzoek blijkt bijvoorbeeld dat het toegankelijk maken van financiële diensten voor iedereen, een link heeft met de meeste SDG's (namelijk: 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10 en 16³). Dit geldt dus ook voor de fondsen waarin Achmea belegt van Triodos, Leapfrog, Women's World Banking en Triple Jump. Het fonds gericht op gezondheidszorg in Afrika (IFHA-II) sluit vooral aan op de SDG's 3 en 8. Het fonds gericht op natuur & milieu (Triodos Organic Growth fonds) houdt vooral verband met de SDG's 12 en 15.

Impactfondsen van Achmea

In deze paragraaf staan we kort stil bij de afzonderlijke impactfondsen waar Achmea nu in is belegd. Ook geven we in een tabel de belangrijkste impactindicatoren weer, met als bron de eigen opgave van de betrokken managers. De rode draad voor alle impactfondsen is de impact van het coronavirus. Deze trekt met name een wissel op de opkomende economieën waarin de impactfondsen actief zijn. Diverse managers van impactfondsen, waaronder Triodos en Triple Jump, zijn intensiever gaan samenwerken. Zij hebben eren 'Memorandum of Understanding' ondertekend voor coördinatie als reactie op het coronavirus. Dit memorandum heeft tot doel de inspanningen voor de verstrekking van doorlopende herfinanciering op een verantwoorde manier te coördineren, zodat deze instellingen adequaat kunnen reageren op tijdelijke veranderingen in de bedrijfsomstandigheden. Voorop staat dat men de microfinanciering instellingen (MFI's) zo goed mogelijk wil steunen in deze lastige tijd.

Triodos Microfinance Fund

Dit fonds verstrekt leningen en aandelenkapitaal aan MFI's in Zuid-Amerika, Afrika, Azië en Oost Europa. Deze instellingen richten zich niet alleen op microfinanciering aan kleine zelfstandigen, maar ook op leningen aan het midden- en kleinbedrijf (SME). De focus ligt op dit moment op landen als India, Cambodja en Ecuador, gevolgd door Georgië, Peru

en Bolivia. Het fonds plaatst een extra accent op MFI's die zich bezighouden met innovatieve digitale producten ('fintech' oplossingen).

De manager heeft voorzieningen getroffen voor uitstaande leningen in Libanon en Peru vanwege de effecten van het coronavirus. Libanon lijdt daarnaast al sinds eind 2019 aan een sociaal-politieke crisis met negatieve impact op de economie en Peru is een van de landen die het zwaarst zijn getroffen door het coronavirus.

Het fonds heeft in het eerste halfjaar van 2020 een rendement van -4,1% geboekt.

TABEL 6.1 TRIODOS MICROFINANCE FUND - IMPACT INDICATOREN ¹

Indicatoren sociale impact	
Omvang fonds	€463 miljoen
Aantal leningen verstrekt door MFI	100 miljoen
% leningen aan klanten uit agrarische gebieden	69%
% leningen aan vrouwen	78%
Gemiddelde omvang van een lening	€ 1.771

¹ Triodos Microfinance Fund Factsheet June 2020

Triodos Organic Growth Fund (TOGF)

Dit fonds kent als belangrijkste doelstelling de promotie van duurzame consumptie en productie. Om dit te realiseren, investeert het fonds via aandelenkapitaal in toonaangevende en innovatieve Europese bedrijven op het gebied van organische producten en diensten. Bij deze private equity structuur is onderscheidend dat Triodos gaat voor een lange termijn verbintenis met de bedrijven in portefeuille ('evergreen') en dus geen exit binnen een paar jaar nastreeft. Dit vindt de manager de beste structuur om daadwerkelijk impact te bereiken. Medio 2020 bestaat de portefeuille uit negen participaties in duurzame bedrijven: DO-IT, Naty, Naturfrisk, Aarstiderne, Natimpact, Beendhi, Ecofee Cup, Hari & Co en TIPPA.

Ondanks de impact van het coronavirus, loopt volgens de manager geen van de portefeuillebedrijven faillissementsrisico op korte termijn. Het fonds is momenteel voor 87% belegd. De manager verwacht deze zomer nieuwe investeringen te doen waarna het fonds volledig belegd zal zijn. Er is daarnaast een pijplijn voor het fonds die pas kan worden omgezet in nieuwe investeringen zodra het fonds additionele middelen van beleggers krijgt.

In positieve zin viel de positie in Aarstiderne het meest op. Dit bedrijf boekte in het tweede kwartaal een omzetstijging van 30-40%, waardoor het veel beter presteerde dan de verwachtingen. De aanzienlijke groei is het resultaat van de huidige pandemie waarbij consumenten overstappen op online voedselaankoop en een toegenomen vraag naar

³ 'Achieving the sustainable development goals, the role of financial inclusion', CGAP en UNSGSA, 2016.

biologisch, vers en lokaal voedsel. Naast het aanbod van maaltijdboxen slaagde Aarstiderne er ook in om de lancering van zijn Planetary Food Shop te versnellen, met online boodschappen.

Over het eerste halfjaar van 2020 boekte het fonds een positief rendement van 0,6%. Het positieve rendement is voornamelijk het gevolg van een waardestijging van de posities in Aarstiderne in Denemarken.

TABEL 6.2 TRIODOS ORGANIC GROWTH FUND - IMPACT INDICATOREN ¹

Indicatoren sociale impact	
Omvang fonds	€42 miljoen
Aantal bedrijven in portefeuille	9
Totale jaaromzet van de bedrijven in portefeuille	€260 miljoen
Kosten van verkochte organische producten	€184 miljoen
(maatstaf bijdrage aan de waardeketen)	
Aantal banen bij de bedrijven in portefeuille	1260

¹ Bron: <http://www.triodosimpactreports.com>

Leapfrog Financial Inclusion Fund-II

Het Financial Inclusion Fund-II van LeapFrog is in 2013 gelanceerd. Dit is een private equity fonds dat zich richt op het bereiken van impact in Azië en Afrika. Het fonds investeert in bedrijven die verzekeringen en andere financiële diensten aanbieden aan mensen met een laag inkomen en mensen die financieel zijn buitengesloten. De missie van het fonds is om te investeren in bedrijven die in tien jaar tijd 50 miljoen mensen kunnen bereiken en zowel een sociaal als financieel rendement nastreven. Het investeringsteam van LeapFrog bestaat uit experts met veel kennis van verzekeringsmarkten in ontwikkelingslanden.

Het fonds telt 12 actieve beleggingen en is nu vol belegd. De laatste investering van het fonds is eind 2018 gedaan in Softlogic Life. Dit is een top-5 verzekeraar in Sri Lanka, met een marktaandeel van ongeveer 12%. Leapfrog heeft een aandelenbelang van 19% in dit bedrijf overgenomen van FMO (de Nederlandse ontwikkelingsbank). Doelstelling is om Softlogic Life verder te laten groeien, met name op het gebied van innovatieve en op maat gemaakte levensverzekeringen voor de mensen in Sri Lanka. De insteek van Leapfrog is om na 5 tot 7 jaar weer afscheid te nemen van deze investering ('exit') tegen een goed rendement.

Het eerste halfjaar van 2020 was voor Leapfrog een moeilijke periode doorgemaakt met als belangrijke oorzaak de Covid-19 uitbraak. Met name de investeringen in India hebben veel te lijden van de ontwrichtingen in de economie door het virus en de daarmee gepaard gaande lockdown. Hierdoor ontstond er een verder neergaande lijn in de rendementen en drijft het fonds verder weg van de rendementsdoelstelling. Met een weging van 57% naar Azië

en 43% naar Afrika is de beheerder actief in kwetsbare gebieden. Ondertussen is duidelijk dat een aantal van de bedrijven waarin wordt deelgenomen het niet zal overleven zonder aanvullende kapitaalinjecties. Het fonds heeft onvoldoende middelen om dit op te vangen. Op basis van de huidige situatie zal het fonds niet in staat zijn om de inleg van investeerders terug te betalen.

Het rendement van Leapfrog liep in het derde kwartaal verder terug tot een netto 'internal rate of return' (IRR) van ongeveer 0. Daar staat tegenover dat de impact van het fonds op toegang tot verzekeringen en financiële dienstverlening voldoet aan de verwachtingen. Het nieuwe Leapfrog Fonds is inmiddels opgestart met ruim \$900 miljoen aan toezeggingen voor deelname.

TABEL 6.3 LEAPFROG FINANCIAL INCLUSION FUND - IMPACT INDICATOREN ¹

Indicatoren sociale impact	
Omvang fonds	€373 miljoen
Aantal actieve investeringen in bedrijven	12
Aantal landen waarin fonds actief is	16
Aantal bereikte consumenten in ontwikkelingslanden	147 miljoen
Aantal banen bij bedrijven in portefeuille	36.285

¹ Leapfrog Investments Quarterly Investor Report Q1 2020

Women World's Banking Capital Partners Fund (WWBCP Fund)

Dit private equity fonds is gestart in 2012. Zoals de naam aangeeft, richt het fonds zich primair op het verbeteren van de positie van de vrouwen in ontwikkelingslanden. WWB Asset Management en Triodos zijn de twee managers van het fonds. Triodos is hierbij betrokken vanwege de langjarige expertise met microfinanciering en het grote netwerk in ontwikkelingslanden. Het fonds is opgebouwd uit investeringen in microfinance instellingen. Deze MFI's zijn actief in India (twee), Colombia, Bolivia, Paraguay, Tajikistan, Tanzania, Tunesië en Jordanië. De investeringsperiode voor dit fonds liep af medio 2018. Er vinden dus geen nieuwe investeringen meer plaats, maar mogelijk nog wel follow up investeringen in bestaande posities. De focus ligt nu op een goede exit strategie voor de bestaande investeringen.

Het fonds verwacht een substantiële impact van het coronavirus op MFI's in de portefeuille. Als gevolg hiervan verwacht de manager dat de afbouw van de portefeuille niet dit jaar kan worden afgerond, maar dat daarvoor aanzienlijk meer tijd nodig is. Wij zijn momenteel met de manager in gesprek over een verlenging van de fondstermijn.

In het eerste kwartaal vond een opvallende afwaardering plaats van de positie in NMB in Tanzania. Een 'over-the-counter' transactie geïnitieerd door een gedwongen verkoper voor 5% van de aandelen NMB vond plaats tegen slechts 30% van de laatste prijs op de beurs. Als gevolg

hiervan heeft de manager de waardering van NMB moeten aanpassen: van 2.240 naar 1.175 Tanzaniaanse Shilling.

De netto IRR van dit fonds is in het eerste halfjaar van 2020 gedaald van 5,9% per einde 2019 naar 2,5%.

TABEL 6.4 WWBPCP FUND - IMPACT INDICATOREN ¹

Indicatoren sociale impact	
Omvang fonds	\$50 miljoen
Aantal investeringen in MFI's	10
Aantal eindklanten	>7 miljoen
% vrouwen onder de eindklanten	63%

¹ Women's World Banking Capital Partners LP, Financial Statements 31 maart 2020

Triple Jump Innovation Fund

Dit fonds is gestart in 2013 en verstrekt leningen aan MFI's die actief zijn in ontwikkelingslanden. Daarbij ligt de focus van Triple Jump op rurale gebieden en ook op innovatieve partijen in de markt. Het fonds heeft aan ongeveer 20 financiële instellingen kapitaal verstrekt, verspreid over 15 landen. De grootste exposure van het fonds is nu in landen als Georgië, Indonesië en Mexico. De exposure in het door politieke onrust geplaagde Nicaragua is gedaald tot minder dan 5% van het totaal.

De impact van het coronavirus op dit fonds is groot: alle MFI's in portefeuille worden hierdoor hard geraakt. Volgens planning zou het overgrote deel van het fondsvermogen (70%) in augustus 2020 worden afgelost, maar veel instellingen vragen om uitstel van terugbetalingen. Het is onvermijdelijk dat het fonds langer doorloopt dan tot oktober 2020 (de oorspronkelijke einddatum). In juli heeft de beheerder aan de investeerders goedkeuring gevraagd voor verlenging van de fondstermijn, tot 15 oktober 2021, zodat er tijd is om alle aflossingen te incasseren. Achmea heeft hiermee ingestemd. De verwachting is dat ook de andere participanten akkoord gaan.

TABEL 6.5 TRIPLE JUMP INNOVATION FUND - IMPACT INDICATOREN ¹

Indicatoren sociale impact	
Omvang fonds	\$23 miljoen
Aantal investeringen	21
Aantal landen	14
Aantal bereikte eindklanten	36.069 (target: 20.000)
% vrouwen	87% (target: > 50%)
% rurale gebieden	71% (target: > 20%)
% innovatieve producten	14% (target: > 15%)

¹ TJIF Quarterly Progress Report - December 2019

Investment Funds for Health in Africa-II (IFHA)

Dit is een private equity fonds van \$ 149,5 miljoen, dat is gestart in 2014. De focus van het fonds ligt op het bevorderen van de gezondheidszorg in Afrika, met name in landen als Nigeria, Kenia, Zuid-Afrika en Ghana. Het fonds kan investeren in zorgaanbieders (ketens van ziekenhuizen en klinieken), zorgverzekeraars, handelsmaatschappijen in zorgproducten en ook in medisch onderwijs. De portefeuille is opgebouwd uit investeringen in zorgaanbieders in Nigeria (Hygeria Nigeria), in Mauritius, Uganda en Nigeria (CIEL Healthcare) en in een in aanbouw zijnd ziekenhuis in Kenia (Nairobi Greenfield Hospital). Daarnaast zijn investeringen gedaan in Trivitron Healthcare, Battswadi, Neuberg Global Labs en Chiromo Lane Medical Centre.

De investeringsperiode van dit fonds loopt tot medio 2020. Het fonds kent een hoog risicoprofiel, maar IFHA heeft wel een ruime ervaring met dit type zorginvesteringen in Afrika. Het fonds gaat nu een nieuwe fase in, waarin het vooral draait om waardecreatie voor de gedane investeringen. De netto IRR is nog duidelijk negatief, maar de verwachting is wel dat het rendement gaat aantrekken in de volgende fase van het fonds.

Het aangekondigde vertrek van Pieter Zuidgeest blijft een aandachtspunt. Het voornemen om een senior professional aan te trekken is ongewijzigd. Met één kandidaat hebben meerdere gesprekken plaatsgevonden. Door de huidige omstandigheden, is de verwachting dat dit proces in september wordt voortgezet.

De impact van het coronavirus op de portefeuillebedrijven is groot. Opbrengsten dalen en een aantal ondernemingen ondervindt mogelijk op korte termijn liquiditeitsproblemen. De beheerder heeft de Advisory Board voorgesteld een reserve in het leven te roepen die uitsluitend aan te wenden is voor investeringen in portefeuillebedrijven als gevolg van de impact van het coronavirus. Tijdens een eerste bespreking van dit voorstel heeft de Advisory Board aangegeven dit te willen overwegen, maar verdere onderbouwing van (de omvang van) de eventuele reserve te willen zien. De beheerder zal het voorstel verder uitwerken.

TABEL 6.6 IFHA-II - IMPACT INDICATOREN ¹

Indicatoren sociale impact	
Omvang fonds	\$149,5 miljoen
Aantal investeringen	8
Aantal medische handelingen van zorgaanbieders in portefeuille	753.494 (+5%)
Aantal ziekenhuizen in portefeuille	7
Aantal klinieken in portefeuille	28
Aantal banen bij de instellingen in portefeuille	3951 (+32%)

¹ Bron: IFHA-II Management Report 31 maart 2020

Green Bonds

Achmea ziet beleggen in Green Bonds als een vorm van impact beleggen. Als onderdeel van de ambities op gebied van duurzaam belegt Achmea momenteel ruim 5% van haar vastrentende waarde portefeuilles in Green Bonds. De totale marktwaarde van green bonds is ruim 1 miljard euro.

Onderdeel daarvan is de belegging in het Achmea IM Green Bond Fund. Per 30-06-2020 belegt Achmea 82 miljoen euro in het Achmea IM Green Bond Fund.

Green Bonds zijn obligaties die zijn uitgegeven door overheden, internationale instellingen of ondernemingen, waarbij de opbrengsten expliciet worden gebruikt voor financiering van duurzame ofwel 'groene' projecten. Deze zijn gericht op het opwekken van hernieuwbare energie, het verbeteren van energie-efficiëntie in gebouwen, duurzaam transport, of duurzaam waterbeheer en afvalbeheer. Financieel gezien hebben Green Bonds globaal dezelfde risicorendementskenmerken als reguliere obligaties, hoewel zich bescheiden verschillen in spread (zowel positief als negatief) kunnen voordoen. De eerste Green Bond werd uitgegeven in 2008, in antwoord op de vraag van beleggers die middels hun beleggingen een bijdrage wilden leveren aan de strijd tegen klimaatverandering. Sindsdien is de markt sterk gegroeid en bereikt naar verwachting in 2020 de grens van 1 biljoen euro. Om te zorgen dat Green Bonds ook echt groen zijn, heeft de financiële sector criteria ontwikkeld die bepalen welke activiteiten ook echt bijdragen aan het tegengaan van klimaatverandering, dus echt als groen bestempeld kunnen worden. Zo zijn er de Green Bond Principles die vooral gaan over verantwoord beheer van de middelen, zorgvuldige selectie van te financieren activiteiten en transparante verslaglegging over besteding en impact van de beleggingen. Daarnaast heeft het Climate Bond Initiative een Green Bond Standard ontwikkeld met een lijst van duurzame activiteiten die in aanmerking komen voor financiering.

Achmea hanteert een eigen raamwerk voor het beoordelen van de mate waarin de obligatie als 'groen' kan worden gekwalificeerd. Dat betekent dat niet alle als Green Bond uitgegeven obligaties ook door Achmea als groen worden beoordeeld. Dit raamwerk is gebaseerd op de criteria ('taxonomie') van het Climate Bond Initiative, dat ook de Green Bond Principles volgt.

Daarbij is in het raamwerk ook de eis opgenomen dat de organisatie die een Green Bond uitgeeft ook een duidelijke visie heeft op hoe haar eigen bijdrage aan klimaatverandering te beperken. We verwachten dat de uitgifte van Green Bonds naadloos past in deze visie van de onderneming. Met het eigen raamwerk beoordelen we of een Green Bond voldoet aan:

1. Strategie
2. Gebruik van opbrengsten
3. Selectie en evaluatie van projecten
4. Beheer van opbrengsten
5. Rapportage verplichtingen

Om de kwaliteit en geloofwaardigheid van duurzame beleggingen te bewaken, werkt de Europese Unie aan een Europese standaard voor Green Bonds en aan een 'Ecolabel' voor duurzame beleggingsfondsen, waaronder ook Green Bond funds. Voor het bepalen van wat 'duurzame activiteiten' die het predicaat 'duurzame belegging' verdienen, heeft de Europese Unie ook een eigen 'taxonomie' ontwikkeld. Deze 'verordening betreffende de totstandbrenging van een kader ter bevordering van duurzame beleggingen' is dit voorjaar definitief vastgesteld en in juni gepubliceerd in het publicatieblad van de Europese Unie. De verordening introduceert een classificatiesysteem dat bepaalt welke economische activiteiten duurzaam zijn. Dit zijn activiteiten die substantieel bijdragen aan één of meer van de volgende zes duurzaamheidsdoelen: a) de mitigatie van klimaatverandering; b) de adaptatie aan klimaatverandering; c) het duurzaam gebruik en de bescherming van water en mariene hulpbronnen; d) de transitie naar een circulaire economie; e) de preventie en bestrijding van verontreiniging; f) de bescherming en het herstel van de biodiversiteit en ecosystemen.

Naar verwachting zal het pakket Europese maatregelen de markt voor groene obligaties een extra impuls geven door meer duidelijkheid te verschaffen over wat wel en wat niet erkend wordt als duurzame activiteit. Uitgevende instanties, index aanbieders en managers van Green Bond Funds bereiden zich voor en onderzoeken momenteel wat de aangescherpte Europese definities zullen betekenen voor hun obligatie, index of obligatie fonds. Ook Achmea IM volgt deze ontwikkelingen op de voet om tijdig te kunnen anticiperen op de mogelijke gevolgen voor de Green Bond beleggingen van Achmea. Zo bevat de Taxonomie verordening ook verplichtingen aangaande de rapportage over duurzame beleggingen. Wat daarvan de gevolgen zullen zijn voor de rapportages over het Achmea IM Green Bond Fund brengen we momenteel in kaart.

Duurzaam vastgoed

Duurzaam vastgoed is in de visie van Achmea vastgoed dat op lange termijn aantrekkelijk blijft voor zowel gebruikers als beleggers. Syntrus Achmea Real Estate & Finance (SA RE&F), onze vermogensbeheerder voor vastgoed, kijkt daarbij niet alleen naar milieu aspecten, maar ook naar een aantrekkelijke woon-, werk- en leefomgeving.

Belangrijke onderdelen van het duurzaamheidsbeleid voor de vastgoedportefeuille zijn:

Energielabels

Alle objecten hebben een energielabel. Dit geeft inzicht in de energetische kwaliteit van de gebouwen. Achmea streeft ernaar dat in 2021 de portefeuille volledig uit groene energielabels (A, B en C) bestaat. Voor A1 winkels in historische panden wordt een uitzondering gemaakt. De energielabelverdeling per 30 juni 2020 (op basis van boekwaarde) in de portefeuille is als volgt:

TABEL 6.1 VERDELING ENERGIELABELS¹

	Groen	Niet-groen
Totale portefeuille	93,6%	6,4%
Woningen	99,6%	0,4%
Winkels	77,9%	22,1%
Kantoren	99,3%	0,7%

¹ Bron: Syntrus Achmea Real Estate & Finance

Ten opzichte van ultimo 2019 is het aandeel groene energielabels in de portefeuille gestegen van 92,4% naar 93,6%.

Door het uitvoeren van energiebesparende maatregelen wordt de portefeuille duurzamer en verbeteren de energielabels. Bij regulier onderhoud wordt voor duurzame oplossingen gekozen. Door aankopen zal de energielabelverdeling verder verbeteren. Nieuw te ontwikkelen woningen hebben altijd minimaal energielabel A, omdat zij moeten voldoen aan de eisen van het huidige bouwbesluit. Bij aankoop van bestaande woningen en kantoren wordt als voorwaarde gesteld dat het energielabel groen moet zijn.

Duurzaamheidslabels

Omdat duurzaamheid meer is dan energie laat Achmea objecten ook toetsen en certificeren met GPR Gebouw en BREEAM. Deze instrumenten beoordelen vastgoed op basis van meerdere duurzaamheidsthema's. Naast energie zijn dat bijvoorbeeld onderwerpen als materiaal, afval, water, gezondheid en management.

GPR Gebouw

GPR Gebouw is een Nederlandse meetlat die wordt gebruikt door onder andere woningcorporaties en institutionele beleggers om gebouwen op duurzaamheid te beoordelen. Bij GPR Gebouw krijgen objecten een rapportcijfer van 1 tot en met 10 op 5 duurzaamheidsthema's (energie, milieu, gezondheid, gebruikskwaliteit en toekomstwaarde). Achmea heeft opdracht gegeven om alle woningen en winkels uit de kernportefeuille met GPR Gebouw te laten certificeren. Dit moet in het voorjaar van 2021 gereed zijn.

BREEAM

BREEAM is een uit Engeland afkomstige meetlat die internationaal veel wordt toegepast. Achmea gebruikt BREEAM in de kantorenportefeuille. In het vastgoedbeleggingsplan is vastgelegd dat alle kantoren die groter zijn dan 10.000m² in 2022 een BREEAM certificaat hebben. In november 2019 is als eerste een deel van het kantoorgebouw Bolduc in Den Bosch met BREEAM In-Use gecertificeerd. Het gebouw kreeg een rating van 3 sterren (Very Good). In 2020 is gestart met de BREEAM In-Use certificering van de kantoorobjecten aan de Laarderhoogtweg in Amsterdam en het Stationsplein in Amersfoort. Planning is dat dit voor beide objecten aan het einde van het jaar is afgerond.

Routekaart CO₂ emissiereductie woningen

De gebouwde omgeving levert een belangrijke bijdrage aan de CO₂ uitstoot in Nederland. In het Klimaatakkoord is afgesproken dat de CO₂ uitstoot in Nederland in 2030 met 49% moet zijn verminderd ten opzichte van 1990 en in 2050 met 95%. Om te onderzoeken op welke wijze de CO₂ uitstoot van de woningportefeuille van Achmea kan worden verminderd is in het tweede halfjaar van 2019 in samenwerking met W/E Adviseurs een Routekaart opgesteld. De Routekaart rekent op basis van beschikbare data verschillende scenario's door op portefeuilleniveau en geeft per scenario inzicht in te nemen verbetermaatregelen, investeringskosten en CO₂ besparingen. In 2020 is gestart met een onderzoek bij 4 woningobjecten om de CO₂ uitstoot te verlagen. Dit onderzoek zal in het tweede halfjaar van 2020 worden afgerond. Op basis hiervan zal worden besloten of en hoe deze objecten zullen worden verduurzaamd. Dit zal ook inzicht geven in hoe de op data gebaseerde scenario's uit de Routekaart zich verhouden tot de maatregelen, kosten en besparingen op basis van een onderzoek van de werkelijke situatie.

In het najaar van 2020 worden er ook Routekaarten opgesteld voor de kantoren- en winkelportefeuille.

7. Rapporteren

Introductie

“We zijn transparant en vertellen waar we voor staan en wat we doen.”

Op Achmea.nl vertellen wij uitgebreid wat wij doen. Hier staat ons beleid uitgelegd en zijn diverse rapportages te vinden. Daarnaast is Achmea regelmatig in gesprek met stakeholders, zoals maatschappelijke instellingen, de overheid en onze klanten en maken we bijvoorbeeld deel uit van het Convenant internationaal verantwoord beleggen in de verzekeringssector. Wij laten ons MVB beleid beoordelen door de UN PRI, Eerlijke Verzekeringswijzer en het VBDO.

Op de website van Achmea plaatsen wij periodiek de volgende rapportages:

Halfjaarverslag Maatschappelijk Verantwoord beleggen

In dit verslag geven wij op hoofdlijnen aan wat ons Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (MVB) beleid is en hoe wij invulling geven aan de verschillende MVB instrumenten zoals uitsluiten, het aangaan van de dialoog met ondernemingen, stemmen op aandeelhoudersvergaderingen en impact beleggingen. In het verslag geven we tevens aan wat recente ontwikkelingen zijn op het gebied van MVB en wat dit betekent voor Achmea.

Uitsluitingen

Zowel in het Halfjaarverslag verantwoord beleggen als op de website laten wij zien welke ondernemingen we uitsluiten. In het halfjaarverslag Maatschappelijk verantwoord beleggen geven we tevens de uitsluitingsgronden aan.

Verslag verantwoord en betrokken aandeelhouderschap

In dit jaarlijkse verslag geven wij aan hoe wij invulling geven aan relevante principes voor institutionele beleggers zoals deze zijn genoemd in de Nederlandse Corporate Governance Code. Dit heeft met name betrekking op stemmen en het aangaan van de dialoog met ondernemingen. Daarnaast geven we in dit verslag aan hoe wij invulling geven aan de Nederlandse Stewardship Code.

Stemmen op aandeelhoudersvergaderingen

Uiteraard zijn wij transparant hoe wij stemmen met onze wereldwijde aandelenportefeuille. Via het zogenoemde *vote disclosure system* maken wij zichtbaar hoe wij hebben gestemd op aandeelhoudersvergaderingen. Dit systeem wordt elke dag geactualiseerd.

8. Bijlagen

Uitgangspunten van het Global Compact van de Verenigde Naties

Het VN Global Compact verlangt van bedrijven dat zij binnen hun invloedssfeer een aantal kernwaarden op het gebied van mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anti-corruptie omarmen, ondersteunen en uitoefenen. Bedrijven die het VN Global Compact initiatief onderschrijven, verbinden zich ertoe de onderstaande doelstellingen en waarden te steunen bij het uitvoeren van hun activiteiten:

Mensenrechten

1e principe: Bedrijven dienen binnen de eigen invloedssfeer de internationaal vastgelegde mensenrechten te ondersteunen en te respecteren; en

2e principe: er voor te zorgen dat zij niet medeplichtig zijn aan schendingen van de mensenrechten.

Arbeidsnormen

3e principe: Bedrijven dienen de vrijheid van vakvereniging en de effectieve erkenning van het recht op collectieve onderhandelingen te handhaven;

4e principe: alle vormen van verplichte en gedwongen arbeid te elimineren;

5e principe: zich in te spannen voor de effectieve afschaffing van kinderarbeid; en

6e principe: discriminatie met betrekking tot werk en beroep te bestrijden.

Milieu

7e principe: Bedrijven dienen het voorzichtigheid beginsel te hanteren met betrekking tot milieu kwesties;

8e principe: initiatieven te ondernemen om grotere verantwoordelijkheid op milieu gebied te bevorderen; en

9e principe: de ontwikkeling en verspreiding van milieuvriendelijke technologieën te stimuleren.

Anticorruptie

10e principe: Bedrijven dienen alle vormen van corruptie, inclusief afpersing en omkoping, tegen te gaan.

De principes van het Global Compact zijn gebaseerd op internationale verdragen, onder andere afgeleid van de Universele verklaring van de rechten van de mens, de verklaring van de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO) inzake de fundamentele arbeidsrechten, en van de verklaring van Rio met betrekking tot milieu en ontwikkeling.

Relevante bepalingen Nederlandse Corporate Governance Code (2016 versie)

Principe 4.1 De algemene vergadering

De algemene vergadering kan een zodanige invloed uitoefenen op het beleid van het bestuur en de raad van commissarissen van de vennootschap, dat zij een volwaardige rol speelt in het systeem van *checks and balances* binnen de vennootschap. Goede corporate governance veronderstelt een volwaardige deelname van aandeelhouders aan de besluitvorming in de algemene vergadering.

Relevante best practice bepalingen

4.1.1 Het toezicht van de raad van commissarissen op het bestuur omvat mede het toezicht op de verhouding met aandeelhouders.

4.1.5 Indien een aandeelhouder een onderwerp op de agenda heeft laten plaatsen, licht hij dit ter vergadering toe en beantwoordt hij zo nodig vragen hierover.

4.1.6 Een aandeelhouder oefent het agenderingsrecht slechts uit nadat hij daaromtrent in overleg is getreden met het bestuur. Wanneer één of meer aandeelhouders het voornemen hebben de agendering te verzoeken van een onderwerp dat kan leiden tot wijziging van de strategie van de vennootschap, bijvoorbeeld door het ontslag van één of meer bestuurders of commissarissen, wordt het bestuur in de gelegenheid gesteld een redelijke termijn in te roepen om hierop te reageren (de responstijd). De mogelijkheid van het inroepen van de responstijd geldt ook voor een voornemen als hiervoor bedoeld dat strekt tot rechterlijke machtiging voor het bijeenroepen van een algemene vergadering op grond van artikel 2:110 BW. De desbetreffende aandeelhouder respecteert de door het bestuur ingeroepen responstijd, bedoeld in best practice bepaling 4.1.7.

Principe 4.3 Uitbrengen van stemmen

Deelname van zoveel mogelijk aandeelhouders aan de besluitvorming in de algemene vergadering is in het belang van de checks and balances van de vennootschap. De vennootschap stelt, voor zover het in haar mogelijkheid ligt, aandeelhouders in de gelegenheid op afstand te stemmen en met alle (andere) aandeelhouders te communiceren.

Relevante best practice bepalingen

4.3.1 Een aandeelhouder stemt naar eigen inzicht. Van een aandeelhouder die gebruik maakt van stem adviezen van derden wordt verwacht dat hij zich een eigen oordeel vormt over het stembeleid of de door deze adviseur verstrekte stem adviezen.

4.3.5 Institutionele beleggers (pensioenfondsen, verzekeraars, beleggingsinstellingen, vermogensbeheerders) plaatsen jaarlijks in ieder geval op hun website hun beleid ten aanzien van het uitoefenen van het stemrecht op aandelen die zij houden in beursvennootschappen.

4.3.6 Institutionele beleggers plaatsen jaarlijks op hun website en/of in hun bestuursverslag, een verslag van de uitvoering van hun beleid voor het uitoefenen van het stemrecht in het desbetreffende boekjaar. Daarnaast brengen zij ten minste eenmaal per kwartaal op hun website verslag uit of en hoe zij als aandeelhouders hebben gestemd op algemene vergaderingen. Dit verslag wordt op de website van de institutionele belegger geplaatst.

Lijst van ondernemingen; Normatieve Dialogen

	Onderneming	Dialogo geïnitieerd	Normschending
1	AbbVie, Inc.	1-1-2017	Corruptie
2	Allergan Plc	1-1-2017	Mensenrechten
3	Alphabet Inc.	1-1-2017	Mensenrechten
	Alphabet Inc.	1-1-2017	Corruptie
	Alphabet Inc.	26-2-2018	Arbeidsnormen
4	Amazon.com, Inc.	26-2-2018	Arbeidsnormen
5	AmerisourceBergen Corporation	1-1-2017	Mensenrechten
6	Anglo American plc	1-1-2017	Milieu
	Anglo American plc	1-1-2017	Mensenrechten
7	Anheuser-Busch InBev	26-2-2018	Arbeidsnormen
	Anheuser-Busch InBev	26-2-2018	Arbeidsnormen
8	Bayer AG	1-1-2017	Corruptie
9	Biogen Inc.	1-1-2017	Corruptie
10	BP Plc	1-1-2017	Mensenrechten
11	Bunge Limited	1-1-2017	Milieu
12	CaixaBank SA	1-1-2017	Corruptie
13	Cardinal Health, Inc.	1-1-2017	Mensenrechten
14	CBS Corporation	26-2-2018	Arbeidsnormen
15	Chevron Corporation	1-1-2017	Mensenrechten
	Chevron Corporation	1-1-2017	Corruptie
	Chevron Corporation	26-2-2018	Arbeidsnormen
16	China Petroleum & Chemical Corp.	1-1-2017	Corruptie
17	Coca-Cola Amatil Limited	26-2-2018	Arbeidsnormen
18	Commonwealth Bank of Australia	1-1-2017	Corruptie
19	Daimler AG	1-1-2017	Milieu
20	Danske Bank A/S	1-1-2017	Corruptie
21	Dassault Aviation SA	1-1-2017	Mensenrechten
22	Deutsche Bank AG	1-1-2017	Corruptie
	Deutsche Bank AG	1-1-2017	Corruptie
23	Enagas SA	1-1-2017	Mensenrechten
24	ENGIE SA	1-1-2017	Milieu
	ENGIE SA	1-1-2017	Mensenrechten
25	Eni S.p.A.	1-1-2017	Corruptie
	Eni S.p.A.	1-1-2017	Corruptie
	Eni S.p.A.	26-2-2018	Arbeidsnormen
	Eni S.p.A.	1-1-2017	Milieu
26	EXOR N.V.	1-1-2017	Milieu

	Onderneming	Dialogo geïnitieerd	Normschending
27	Exxon Mobil Corp.	1-1-2017	Milieu
28	Facebook, Inc.	1-1-2017	Mensenrechten
	Facebook, Inc.	1-1-2017	Mensenrechten
	Facebook, Inc.	26-2-2018	Arbeidsnormen
29	Fiat Chrysler Automobiles N.V.	1-1-2017	Milieu
	Fiat Chrysler Automobiles N.V.	1-1-2017	Corruptie
30	First Pacific Co. Ltd.	26-2-2018	Arbeidsnormen
31	Glencore plc	1-1-2017	Milieu
	Glencore plc	1-1-2017	Mensenrechten
	Glencore plc	26-2-2018	Arbeidsnormen
32	Halliburton Co.	1-1-2017	Milieu
33	ING Groep NV	1-1-2017	Corruptie
34	Johnson & Johnson	1-1-2017	Mensenrechten
	Johnson & Johnson	1-1-2017	Corruptie
35	LM Ericsson Telefon AB	1-1-2017	Corruptie
	LM Ericsson Telefon AB	1-1-2017	Corruptie
	LM Ericsson Telefon AB	1-1-2017	Corruptie
36	McKesson Corp.	1-1-2017	Mensenrechten
37	Mitsubishi Corporation	1-1-2017	Mensenrechten
38	Mitsubishi Electric Corp.	26-2-2018	Arbeidsnormen
39	Mitsui & Co.,Ltd	1-1-2017	Mensenrechten
	Mitsui & Co.,Ltd	1-1-2017	Milieu
40	National Australia Bank Limited	1-1-2017	Corruptie
41	NIKE, Inc.	1-1-2017	Mensenrechten
42	Nordea Bank AB	1-1-2017	Corruptie
43	Nutrien	1-1-2017	Mensenrechten
44	Petróleo Brasileiro (Petrobras)	1-1-2017	Corruptie
	Petróleo Brasileiro (Petrobras)	1-1-2017	Milieu
45	Petróleos Mexicanos SA	1-1-2017	Milieu
46	Petroperu SA	1-1-2017	Milieu
47	PT Pertamina (Persero)	1-1-2017	Milieu
48	Renault SA	26-2-2018	Arbeidsnormen
	Renault SA	1-1-2017	Milieu
49	RWE AG	1-1-2017	Milieu
50	Sanofi	1-1-2017	Corruptie
51	Saudi Arabian Oil Co.	1-1-2017	Corruptie
52	Snam S.p.A.	1-1-2017	Mensenrechten
53	Sumitomo Chemical Co., Ltd.	1-1-2017	Milieu
54	Sumitomo Corporation	26-2-2018	Arbeidsnormen

	Onderneming	Dialogoog geïnitieerd	Normschending
55	Swedbank AB	1-1-2017	Corruptie
56	The Coca-Cola Co.	26-2-2018	Arbeidsnormen
57	The Goldman Sachs Group, Inc.	1-1-2017	Corruptie
	The Goldman Sachs Group, Inc.	1-1-2017	Corruptie
	The Goldman Sachs Group, Inc.	1-1-2017	Corruptie
58	Total SA	1-1-2017	Milieu
59	UnitedHealth Group, Inc.	1-1-2017	Mensenrechten
60	Vestas Wind Systems A/S	1-1-2017	Mensenrechten
	Vestas Wind Systems A/S	26-2-2018	Arbeidsnormen
61	Volkswagen AG	1-1-2017	Milieu
	Volkswagen AG	1-1-2017	Milieu
62	Wal-Mart Stores, Inc.	26-2-2018	Arbeidsnormen
	Wal-Mart Stores, Inc.	26-2-2018	Arbeidsnormen
63	Westpac Banking Corporation	1-1-2017	Mensenrechten
64	Weyerhaeuser Co.	1-1-2017	Mensenrechten
65	Wilmar International Limited	1-1-2017	Milieu

Lijst van ondernemingen; Thematische Dialogen

	Onderneming	Sector	Land van herkomst	Engagement omschrijving
1	AbbVie, Inc.	Gezondheidszorg	Verenigde Staten	Goede en Beschikbare Medicijnen
2	American Water Works Company, Inc.	Nutsbedrijven	Verenigde Staten	Watterrisico bij water- en elektriciteitsbedrijven
3	Anglo American Platinum Ltd.	Materialen (NL)	Zuid-Afrika	Afbouw blootstelling steenkolen
4	Bayer AG	Gezondheidszorg	Duitsland	Goede en Beschikbare Medicijnen
5	BHP	Basismaterialen	Verenigd Koninkrijk	Afbouw blootstelling steenkolen
6	Biogen Inc.	Gezondheidszorg	Verenigde Staten	Goede en Beschikbare Medicijnen
7	BMW	Duurzame consumptiegoederen	Duitsland	Klimaattransitie
8	Carnival plc	Niet-duurzame consumptiegoederen	Verenigd Koninkrijk	Human Capital
9	Carrefour SA	Niet-duurzame consumptiegoederen	Frankrijk	Leefbaar Loon
10	Covestro AG	Basismaterialen	Duitsland	Energy efficiency
11	Deutsche Post AG	Industrie	Duitsland	Transport en Klimaat
12	DTE Energy Company	Nutsbedrijven	Verenigde Staten	Afbouw blootstelling steenkolen
13	Electricite de France SA	Nutsbedrijven	Frankrijk	Watterrisico bij water- en elektriciteitsbedrijven
14	Endesa S.A.	Nutsbedrijven	Spanje	Afbouw blootstelling steenkolen
15	Enel SpA	Nutsbedrijven	Italië	Afbouw blootstelling steenkolen
16	ENGIE SA	Nutsbedrijven	Frankrijk	Watterrisico bij water- en elektriciteitsbedrijven
17	Exxon Mobil Corp.	Olie & gas	Verenigde Staten	Klimaattransitie
18	Fortescue Metals Group Ltd	Basismaterialen	Australië	Energy efficiency
19	Home Depot, Inc.	Niet-duurzame consumptiegoederen	Verenigde Staten	Leefbaar Loon
20	Jardine Matheson Holdings Limited	Industrie	Hong Kong	Afbouw blootstelling steenkolen
21	Johnson & Johnson	Gezondheidszorg	Verenigde Staten	Goede en Beschikbare Medicijnen
22	LyondellBasell Industries NV	Basismaterialen	Verenigde Staten	Plastics
23	McDonald's Corporation	Niet-duurzame consumptiegoederen	Verenigde Staten	Human Capital
24	Mondi plc	Basismaterialen	Verenigd Koninkrijk	Plastics
25	Nestle S.A.	Niet-duurzame consumptiegoederen	Zwitserland	Access to Nutrition
26	Novartis AG	Gezondheidszorg	Zwitserland	Goede en Beschikbare Medicijnen
27	Nucor Corporation	Basismaterialen	Verenigde Staten	Energy efficiency

	Onderneming	Sector	Land van herkomst	Engagement omschrijving
28	OMV AG	Olie & gas	Oostenrijk	Klimaattransitie
29	PPG Industries, Inc.	Basismaterialen	Verenigde Staten	Energy efficiency
30	Renault SA	Duurzame consumptiegoederen	Frankrijk	Klimaattransitie
31	Aurobindo	Gezondheidszorg	India	Goede en Beschikbare Medicijnen
32	Roche Holding AG	Gezondheidszorg	Zwitserland	Goede en Beschikbare Medicijnen
33	Royal Ahold Delhaize N.V.	Niet-duurzame consumptiegoederen	Nederland	Leefbaar Loon
34	Royal Caribbean Cruises Ltd.	Niet-duurzame consumptiegoederen	Verenigde Staten	Human Capital
35	RWE AG	Nutsbedrijven	Duitsland	Afbouw blootstelling steenkolen
36	Sika AG	Basismaterialen	Zwitserland	Energy efficiency
37	Sodexo SA	Niet-duurzame consumptiegoederen	Frankrijk	Human Capital
38	South32 Ltd.	Basismaterialen	Australië	Afbouw blootstelling steenkolen
39	Southern Company	Nutsbedrijven	Verenigde Staten	Afbouw blootstelling steenkolen
40	Starbucks Corporation	Niet-duurzame consumptiegoederen	Verenigde Staten	Human Capital
41	SUBARU CORP	Duurzame consumptiegoederen	Japan	Klimaattransitie
42	Tesco PLC	Niet-duurzame consumptiegoederen	Verenigd Koninkrijk	Leefbaar Loon
43	TJX Companies Inc	Niet-duurzame consumptiegoederen	Verenigde Staten	Leefbaar Loon
44	Unilever NV	Niet-duurzame consumptiegoederen	Nederland	Access to Nutrition
45	United Parcel Service, Inc. Class B	Industrie	Verenigde Staten	Transport en Klimaat
46	United Utilities Group PLC	Nutsbedrijven	Verenigd Koninkrijk	Watterisico bij water- en elektriciteitsbedrijven
47	V.F. Corporation	Niet-duurzame consumptiegoederen	Verenigde Staten	Leefbaar Loon
48	WEC Energy Group Inc	Nutsbedrijven	Verenigde Staten	Afbouw blootstelling steenkolen

Colofon

Deze halfjaarrapportage Maatschappelijk Verantwoord Beleggen is een uitgave van Achmea Investment Management; opgesteld in juli 2020. Meer weten? Neem dan contact op met uw fondsmanager of account CIO.

Disclaimer

Achmea Investment Management B.V. ('Achmea IM') heeft de informatie in dit document met zorg samengesteld. De informatie is alleen bestemd voor gekwalificeerde beleggers en/of professionele beleggers zoals bedoeld in de Wet op het financieel toezicht (Wft). Dit document is of bevat (i) geen aanbod of uitnodiging om financiële instrumenten te kopen, te verkopen of te verhandelen, (ii) geen beleggingsaanbeveling of beleggingsadvies, (iii) geen juridisch, fiscaal of ander advies. Achmea IM raadt u af een (beleggings)beslissing uitsluitend te baseren op de informatie in dit document. Raadpleeg in voorkomende gevallen een juridisch, fiscaal of andere adviseur. Achmea IM is niet aansprakelijk voor schade die het gevolg is van zo'n (beleggings)beslissing. De informatie in dit document is (mede) gebaseerd op informatie die Achmea IM van betrouwbaar geachte informatiebronnen heeft verkregen. Achmea IM garandeert niet de betrouwbaarheid van die bronnen en de juistheid en volledigheid van de van die bronnen verkregen informatie. De informatie in dit document is puur informatief en u kunt daaraan geen rechten ontleen. Alle informatie is een momentopname, tenzij uitdrukkelijk anders is aangegeven. Het verstrekken van dit document na de oorspronkelijke publicatiedatum is geen garantie dat de hierin opgenomen informatie op die latere datum nog juist en volledig is. Achmea IM heeft het recht om deze informatie zonder aankondiging te wijzigen. Het noemen van rendementen op beleggingen in dit document dient uitsluitend als uitleg en toelichting. Achmea IM spreekt daarmee geen verwachting uit over het rendement of koersverloop van die beleggingen. De waarde van uw belegging kan fluctueren en in het verleden behaalde resultaten bieden geen garantie voor de toekomst. U mag de informatie in dit document alleen voor eigen persoonlijk gebruik kopiëren.

U mag de informatie niet overnemen, vermenigvuldigen, distribueren of openbaren zonder schriftelijke toestemming van Achmea IM. Alle informatie (teksten, foto's, illustraties, grafisch materiaal, handelsnamen, logo's, woord en beeldmerken) blijft eigendom van of in licentie bij Achmea IM en wordt beschermd door auteursrecht, merkenrecht en/of intellectueel eigendomsrecht. Er worden geen rechten of licenties overgedragen bij gebruik van of toegang tot deze informatie. Achmea Investment Management B.V., statutair gevestigd te Zeist (KvK 18059537), beschikt over een vergunning als beheerder van beleggingsinstellingen zoals bedoeld in de Wet op het financieel toezicht. Achmea Investment Management B.V. is ingeschreven in het register van de Stichting Autoriteit Financiële Markten onder nummer 15001209.